

SBORNÍK KONTROVERSÍ

Sbírka přednášek,

odpovídajících na časová hesla protináboženská

Redigoval P. Em. Soukup O. P.

DÍL V.

SPOLEČENSKÉ PROBLÉMY

1934

LIDOVÉ KNIHKUPECTVÍ V OLMOUCI

Nr. 9628.

IMPRIMATUR

Olomucii, die 20. Junii 1934.

Dr. Joannes Martinů,

Vicarius generalis.

Armáda spásy pracuje nejlépe pro blaho ubohých?

Armádu spásy (The Salvation Army) založil bývalý metodistický kazatel *William Booth* roku 1865. Se svou manželkou Kateřinou začal přednáseti po městech anglických, až se trvale usadil ve východní části Londýna blíže pověstných přístavních, přelidněných dok. Hleděl získati lid z nejnižších tříd, společenské vydědence a mravní zpustlíky. Oživením náboženství v srdcích jejich chtěl způsobiti u nich mravní obrod a tím blahobyť i spokojenost. Jeho věrouka zachovává jen páteř křesťanství; věří v Nejsvětější Trojici, v peklo i v nebe, ale hlásá podle Kalvína úplnou zkázu hříchem prvotním, podle Luthera ospravedlnění toliko věrou. Nemá žádných svátostí. Místo křtu zavedl Booth obětování dítěte Pánu; návštěvu kostelů ztěžuje. Zato však má Armáda spásy *veřejnou zpověď*, žádá úplnou abstinenci alkoholu a tabáku, zakazuje tance a divadla, klení a rouhavé řeči, chce příkladem získati svět Bohu. Booth zavedl „*Týden sebezapření*“, v němž si každý člen odepře něco dovoleného a úsporu věnuje na činnost Armády spásy. Paní Kateřina Boothová přestrojena za cikánku navštěvovala o půl noci brlohy dělnických kořalen a zde „evangelisovala“. Armáda spásy koná schůze pod širým nebem a shromáždění *podomní*. Uniformou chce zabrániti měnivé módě a chce vypěstovati střídmy pevný charakter. Získaného člena nosí jako trofej ve vítězoslávě kolem shromáždění. Její *význam sociální*, zvláště v Anglii a Americe je veliký. Získává chudákům přístřeší a nasycení, hledá lidi, kteří spí na lavicích, pod mosty a v kanálech, zřizuje noclehárny a útulky, organizuje trvalou charitativní činnost. Booth zavedl bursu práce, založil v Americe *farmářské kolonie* a banku chudého člověka. Členové Armády spásy vyhledávají nejzpuštější příbytky, ošetřují nemocné po domech a zřizují ústavy pro propuštěné vězně. Roku 1890 navštívili členové v Anglii 54.000 domů týdně a sebrali za rok 750.000 liber šterlingů. Nejvíce jejich sborů vykazují Indie a Vel. Britanie. Nábožensky se jeví Armáda spásy jako úplně vyvinutý individualismus a indiferentismus. Přijímá křesťany, pohany, budhisty i mohamedány; zavrhuje obřady, ale přece má obřad „přístup k lavici pokání“ Její pouliční průvoddy s hudbou a bubnem křesťanství přece jen profanují. Její časopis „Prapor spásy“ obsahuje často názory protestantské, na příklad

o posvěcení, o zpovědi a obřadech a *narážky protikatolické*. Jejich ženy rozšiřují tiskoviny. Týdně rozšíří Armáda spásy 1 a půl milionu exemplářů novin a dosud rozdala 135 milionů letáků a „Fenikových kázání evangelických“.

Její organizace je vojenská a kázeň přísná. Pracuje však Armáda spásy nejlépe a jedině k blahu ubohých? Je ve všem původní? Nikoliv. Již biskup *Ketteler* hlásal zásadu: „Neušlechtíte-li lidstvo mravně, marna jest vaše snaha povznésti je hmotně.“ Armáda spásy dostává velké subvence od vlády anglické a od anglických kapitalistů proto, že zabraňuje proletarisování dělnictva. Též u nás dostala Armáda spásy od vlády již miliony, jak tvrdí samo „Právo lidu“ 26. března 1921. Její důstojníci pracují horlivě, ale ne zadarmo; jsou dobře placeni. Čelní funkcionáři Armády spásy žijí luxusně. Armáda spásy je cizí květ, jenž se trvale u nás neujme. Farmářské její kolonie prožívají hospodářskou krizi. Správněji řeší otázku nezaměstnanosti *katolická sociologie*, žádajíc *regulování výroby*. Lépe než křiklavé sbory Armády spásy se osvědčí „*buňky*“ uvědomělých horlivců a katolické *sociální kroužky*. Katolická naše Charita sebrala v naší republice roku 1930 bez státních podpor skoro 64 milionů Kč. Všeodborové sdružení katolické postavilo u nás tisíce domků dělnických. Katolický spolek paní a dívek rozdává ročně statisíce chudým a nemocným. Zamořské kolonie v Americe zakládali už dávno jesuité. Cestovatelé Gordon a Vráz doznali, že katoličtí misionáři konají pro pohany více, než všechny jiné sekty a společnosti. *Bosko* a jeho salesiáni získali spořádanému životu již statisíce mladíků. Italský ministr Rastazzi nazval ústav Boskův v Turině zázrakem výchovy. Jakou obrovskou práci pro chudé a zvrhlé vykonal v Paříži katolík *Ozanam* a v Berlíně *dr. Sonnenschein!* Jak nesmírně blahodárně působí naše „*Vincentinum*“ v Praze a ústav slepců na Kampě a ústav mrzáčků v Tršicích, v *Zašové* a jinde! Katolická „*Ludmila*“ v *Mor. Ostravě* zřídila 22 sociálně dobročinných domů pro děti, služebné a studenty. Kolik dobrého konají naše patronáže a besídky pro mládež! Katolické řády, na př. *Těšitelky* v Rajhradě a *františkánky* v Přerově a v Praze i v Brně pracují s velikým zdarem na periferiích velkoměst a vychovávají sociální pracovnice. Padlé ženy vychovávají naše *Sestry dobrého Pastýře*. Apoštolát sv. *Cyryla* a *Metoda* pečuje o vystěhovalce naše a emigranty ruské. Co dobrého vykoná 460.000 *katolických řeholnic!* Ošetří ročně 4 a půl milionu sirotků, nemocných a choromyslných. *Benedikt XV.* da-

roval hladovícím Rusům 30 milionů lir. „Dílo šíření víry“ vydržovalo r. 1910 přes 15.000 misijních škol. Pro nezaměstnané u nás první darovali arcibiskup pražský a olomoucký po 50.000 Kč. — Ústavy *Cottolengovy* v Turině ošetřují přes 6.000 ubožáčků. *Spolek sv. Vincence* jen v Čechách rozdál za 25 let od roku 1876 do roku 1901 na 1,600.000 K.

Krátce v práci pro blaho ubohých patří *Církvi katolické palma*. V Paříži již od 8. století působí velkolepý církevní chudobinec „Hotel Dieu“. Pavilonové nemocnice zřídil již sv. Basil roku 369 v Caesarei v M. Asii a sv. Efrem v Eddese roku 357. — Činnost Armády spásy nás katolíky ovšem povzbudí k nejhornlivější katolické akci pro opuštěné, nezaměstnané, nemocné a pobloudilé k obětavosti krajní, k šetrnosti, k dobrému příkladu a k výchově dorostu i šíření tisku, k provádění moderní pastorace ve velkoměstech a dobudování naší katolické sociálně reformní činnosti na základě nábožensko-mravním. Náš duchovní život hledí obroditi naše exerciční domy, tisíce seskupené kolem časopisu „Na hlubinu“ v Olomouci a liturgické hnutí „Paxu“ na Slovanech v Praze. Prostředků mravních máme daleko více než Armáda spásy. Veškeru naši nábožensko-mravní a charitativně-sociální činnost měl by řídit *jednotný centrální celoříšský výbor* Katolické akce.

Dr. Ot. Tauber.

Bílá hora - neštěstí národa?

Jistá část českých nekatolíků nedovede jinak ukázat svou lásku k vlasti, leč neustálým oplakáváním 8. listopadu 1620. Přesně podle receptu Komenského „Kšaftu“ a „Smutného hlasu“ . . . Z toho pláče jako blesk vyšlehuje nenávisť proti Církvi katolické, jako by ona byla vinna bédami, jež se na nás pak přivalily. — Abychom dovedli správně posouditi, zda a do jaké míry byla Bílá hora pro náš národ neštěstím, nutno si objasniti: co předcházelo Bílé hoře; jak vypadala bitva na Bílé hoře; co způsobila porážka na Bílé hoře.

a) *Svémi kořeny* sahá Bílá hora až k Žižkovi a Lipanům, kdy byl český národ roztržen, rozerván husitstvím. Na začátku 16. století byla tato rána rozjitřena vystoupením Luterovým v Německu. — Tu Čechové, kteří před sto lety tak vášnivě bojovali se svými úhlavními nepřáteli — Němci, s radostí přivítali *novou* „ně-

meckou víru“. — „Tak vyvíjelo se přátelství českoněmecké, tak luteranismus šířil se znenáhla po Čechách — nejdřív mezi německou menšinou na hranicích, čím dále však tím více mezi Čechy, až většinu obyvatelstva českého si podmanil a staré *následovníky husitských* kompaktát, v jejichž odporu proti „německé víře“ byl patrný prvek českonárodní, stlačil na *minoritu* víc a více *hynoucí*“, Pekař, Bílá hora, 29.

Luterská víra byla v Čechách bez ochrany. Zákonitě uznaná byla jen víra katolická a husitská. Roku 1567 žádali čeští stavové Habsburka Maxmiliána II., aby kompaktáta, husitské dědictví, byla zrušena, ježto se stalo *překážkou* „německé víře“! Až v bouřlivém roce 1609 podivínský král Rudolf II. potvrdil českým stavům *Majestát*, jímž luteráni a Čeští bratři dostali svobodu na královských statcích; stavěti kostely, konati sjezdy na ochranu své církve. Protestanté považovali za královské statky také statky církevní. Když si postavili v arcibiskupském městečku Hrobech a klášť. benediktinském Broumově kostelíky, církevní vrchnost je však dala zavřítí nebo zbořit, bouřící se měšťany trestala vězením. To se jim zdálo porušením *Majestátu*.

Ačkoliv císař Matyáš odpověděl roku 1616 stavům, že se protestantům na církevním zboží kostely stavěti nedovolují, stavové tento výklad *Majestátu* neuznali. Svolali v březnu 1618 protestní sjezd a ohlásili nový sjezd na 21. květen t. r. — Vláda však konání nového sjezdu *zakázala* a prohlásila, že církevní vrchnost v Hrobech a Broumově *Majestátu* neporušila. Stavové však se přece sjeli... Jednání se konalo 21. až 22. května 1618 v Karlově koleji.

Dne 23. května vydali se účastníci sjezdu, přes půldruhého sta osob, většinou ve zbroji a se zbrojnou čeledí, na hrad pražský. Po krátké poradě vpadli do úřadovny král. místodržících, kde vykonali náhlé soudní líčení proti dvěma z čtyř přítomných ministrů, Vilému Slavatovi z Chlumu, Jaroslavu Bořitovi z Martinic. Vytýkali místodržícím, že oni radili císaři k zákazu tohoto sjezdu a celý postup vlády a nakonec prohlásili je za rušitele *Majestátu*, nepřátele stavů, odbojníky království českého a *vyhodili je z oken hradní kanceláře* do hradního příkopu, do hloubky asi 16 až 20 metrů. Za nimi byl vyhozen vládní sekretář Filip Fabricius. Martinicovi a Fabriciovi se nestalo nic, Slavata byl raněn. Ačkoliv bylo po nich ještě stříleno, všichni jako zázrakem byli zachráněni.

Následujícího dne zvolili stavové vládu 30 direktorů. Dne 26.

května poslali zprávu králi do Vídně ujišťující ho, že se brání jen proti „nevěrným synům vlasti“, jej však „za pána svého nejmi-
lostivějšího uznávají“ — Matyáš zemřel v březnu 1619. Po něm
nastoupil Ferdinand II., jež čeští stavové, i nekatoličtí, zvolili již
roku 1617 a tehdy již korunovaný v Praze za krále českého. Nyní
ho stavové nechtěli přijat a vlivem Thurna a J. Šlika, obou Něm-
ců, ohlíželi se po novém králi. Tak se stalo, že 24. října 1619 byl
vítán v Praze *Bedřich Falcký*, kalvínek, a 4. listopadu korunován
za českého krále!

b) To byl zjevný *odboj*. Stavové hledali pomoci u svých sou-
věrců luteránů za hranicemi. Byli odmítnuti, zklamáni, ani protes-
tantská unie neposlala vojsko. Přišel jen smutně proslulý Mans-
feld, poslaný katol. vévodou Savojským! Ve stavovském vojsku
byl hlad a nedostatek. V srpnu 1620 vydalo se stavovské posel-
stvo o pomoc k tureckému sultánu do Cařihradu. — Král Ferdi-
nand dostal pomoc ze Španělska, Polska, Katolické ligy a od pro-
testanta — kurfiřta saského!

Dne 8. listopadu 1620 stála obě vojska proti sobě u Prahy na
Bílé hoře. Stavovské vojsko obsadilo návrší v počtu 21 tisíc. Cí-
sařského vojska bylo 25 tisíc, ale bylo v nevýhodě, že musilo úto-
čit zdola. — K poledni začal boj a o jedné hodině — bylo po boji.
Stavovské vojsko na útěku. Kalvínský král v Praze hodoval.
Pak prchl. Praha se *vzdala* na milost a nemilost!

c) *Následky* porážky byly protiváhou malé příčině, z níž odboj
vznikl. Pro luteránské kostelíky ve dvou *německých* městečkách
— Bílá hora! — Pekař praví: „Smíme tedy důvodně mluvit o spik-
nutí několika náčelníků evangelické akce“, B. H., 24. — *Němci* a
německá víra — příčinou odboje, Němci vedli — Čechové pak
trpěli . . .

Poražené stavovské vojsko nebylo české. Kuffner píše: „Sku-
tečného vojska českého nebylo; všechno téměř byli cizí najatci;
nesmějí mýlití názvy „český“ nebo „moravský“ pluk. Výjimkou
jedinou byl český lid u děl.“ — Ale těch bylo asi deset! — O vůd-
cích praví Pekař: „Vskutku byli to mužové, vzešli přímo z ně-
meckého nebo poněmčeného prostředí, kteří měli na vývoj udá-
lostí od května 1618 vliv vynikající, ne-li rozhodující“, B. H., 27.
— Thurn, Fels, oba Šlikové — všichni Němci. Téměř polovina po-
pravených odbojníků byli Němci. „Statky zkonfiskované po Bílé
hoře většinou skoupila nebo i dílem dostala česká šlechta, šlechta
ze starých dobře českých rodů . . .“ (Pekař.)

Pro Čechy nejbolestnější následky se vyvinuly až později. Pekař píše: „Předem třeba zdůrazniti, že Bílá hora nechtěla vyvrátiti samostatnost českého státu, aniž zakládati nějaké Rakousko.“ — Byl to zápas „mezi legitimním králem v koruně české a králem dosazeným rebely...“. „Myšlenka rakouské říše vyvíjí se teprve o sto let později...“ Bělohorský vítěz omezil práva stavů a „největší díl moci a vlivu vyhradil samotnému českému králi“ „Doba pobělohorská po celé století neví také nic o ztrátě české státní samostatnosti.“ Stát český stavovský zanikl až za Marie Terezie a Josefa II. — B. H. 54—63. Bílá hora má na ztrátě české samostatnosti vinu vzdálenou a nepřímou. — Ta byla, díky Bohu, napravena 28. října 1918.

Přece však z toho, co jsme řekli, vyplývá nejvýznamnější skutečnost, že Bílá hora byla *velikým štěstím* v neštěstí, ježto zachránila náš národ před *poněmčením*, k němuž vedl německý luteranismus. Vytrhla nás ze spárů prušáckého tyranismu. Luteranismus poněmčoval národ, katolictví, jemuž je láska k vlasti ctností, národ zachránilo.

Slyšme svého nejlepšího dějepisce J. Pekaře: „Balbínem a Pešinou počíná se bezmála třistaletá *česká bitva protibělohorská*, v jejich rukou proměňuje se vědecká práce po prvé v nástroj buditelské agitace, česká minulost stává se obranou přítomnosti a slibem budoucnosti... Jen prací a láskou jeho (a mužů s ním stejně smýšlejících, jichž se jistě nedostávalo) vysvětlíme si, jak se stalo, že hierarchie česká, kterou po Bílé hoře nacházíme v rukou cizinců, *počešťuje* se rychle, v kleru světském i řádovém, a stává se znenáhla pevným kmenem národního života, jedinou téměř inteligencí, jež stojí na stráž, aby později, od dob Josefových, stala se hlavním nositelem tak zv. probuzení... Toto *zrození nacionalismu* není jen dílem germanisace doby josefinské, ale... především *plodem útisku pobělohorského*. Bílá hora sama vzbudila a vypěstovala v pokořeném národě sílu, jež měla stát se vzpruhou nového života a slibem nové naděje. To je *hlavní dobro*, jež nám přinesla.“ Bílá hora, 110—111.

„Bylo by omylem dívat se na stát koruny české v době před rokem 1620 jako na stát s úředním jazykem pouze českým. Předbělohorský stát náš byl stát českoněmecký“, B. H., 66. — Naznačili jsme již, jak vlivem luteranismu se vyvíjelo přátelství českoněmecké. „Méně je známo, jak *nebezpečnou germanisaci země* měl tento obrat v zápětí. *Luterství*, chápané jako akt národního

německého osvobození, probudilo teprv osobní i nacionální sebevědomí německých menšin v zemích neněmeckých, ano dalo jim nebývalou asimilační sílu . . . A bylo-li dřív české kacírství jakousi obranou proti vnikání cizích národů do bohaté české země, počalo se nyní znenáhla německé stěhování do Čech, a to ze všech stran . . . Byla to šlechta i měšťané, hlavně však měšťané řemeslníci. A brzy začalo se stěhování německých sedláků do Čech . . ., jež lákalo především výhodné postavení českých poddaných a láce českých gruntů.“ (29.)

„Za takového stavu věcí nemohla se česká společnost uvarovati ani značné *germanisace své orientace duševní*. Luteránská šlechta česká dávala své syny na vychovávání na německé akademie, povolávala německé informátory, pro kněze posílala do Vitmberku, Lipska i Frankfurtu a vyhledávala osobní vztahy k německým rodům knížecím — Čechy se krátce připojovaly samochťíc k Německu . . .“ (33.)

„Vraťme se k otázce: tedy Bílá hora nás *zachránila*? Je to Arnošt *Denis*, jenž na ni odpovídá kladně: „Habsburkové v letech, jichž třeba bylo, aby národ našel opět radost a sílu k životu, prokázali mu službu, uchránivše jej od invase německé!“ — 157. — Neboť „teprv za okolností, stvořených Bílou horou — z nichž nejdůležitější se stala ztráta české samostatnosti — nabyl *rozdíl v náboženství*, jímž protireformace odtrhla Čechy a Moravu ode všeho duchovního společenství se severním Německem, *velkého významu* v ohledu národnostním a současně i politickém . . . S toho hlediska možno jíti dále a říci, že prospěchem Bílé hory pro nás bylo, že *rozdělila* důkladně a trvale svět německý (a snad i zabránila zřízení velkého císařství německo-protestantského, v němž by Čechy byly zavřeny, již v 17. století), že *znemožnila* plné *německé sjednocení* národní, položivši nepřímou základy k pozdějšímu vzniku Rakouska atd.“ — 158.

Jinak by náš národ utonul v moři němectví. Bílá hora byla pro náš národ velikým štěstím v neštěstí. Na Bílé hoře byl potřen poněmčující luteranismus, ztratili jsme na čas svobodu, abychom ji probuzenou katolictvím našli. — Jest na nás, abychom ji uhájili. — Přičiňme se, aby národ celý byl katolickým. Katolictví zachránilo a zachrání jedině ono náš národ! — Ono nás zachránilo na začátku našich dějin sv. Cyrilem a Metodem a sv. Václavem, zachránilo nás po Bílé hoře. Luteránští Češi se musili státi katolíky, aby se stali a zůstali Čechy!

Dr. Jeronym M. Jurák O. P.

Čeští bratři byli mučedníky za pravdu a národnost?

Pozoruhodno, že dějepisce velmi málo lákají dějiny Jednoty českobratrské. Příčinou je ta okolnost, že dějiny Jednoty nemají v sobě nic hrdinského: z *pláče* nad pohromami, jež přinesla zemi české doba husitská, Jednota vyrostla — v *pláči* žila — na *pláč* zanikla. — První práce dějepisné o Jednotě vycházejí — německy: Gindelly, Vídeň 1857—1858; Goll, německy 1878—1885; česky 1916; Bartoš, týž 1923. — Němcům je Jednota bližší, vždyť pracovala pro ně! A přece jsou mezi Čechy lidé, kteří pro věčný pláč Jednoty chtějí vtisknouti Českým bratřím pečeť mučedníků za pravdu a národnost.

1. U *kolébky* Jednoty českobratrské nacházíme tři osoby: Petra Chelčického, Jana Rokycanu, Bratra Řehoře. — Uprostřed moře krve, prolévané v bouřích husitských, povstal Chelčický v domnění, že veškerá pravda je v přikázání „*Nezabiješ!*“ — Křesťan prý nesmí nikdy bojovati, nesmí souditi, nesmí panovati. — Tyto ideje „křesťanského anarchismu“ našly stoupence mezi posluchači ohnivého utrakvistického kazatele *Rokycany*, kteří byli nespokojeni s výsledky husitských „re forem“. Vůdcem jejich se stal obdivovatel Chelčického — Bratr *Řehoř*, krejčí, prý synovec Rokycanův, kdysi řeholní bratr v Emauzích, kde krátkou dobu bylo několik utrakvistických, husitských mnichů. — Řehoř se odhodlal uvésti v život zásady Chelčického a Rokycana mu ochotně vymohl na králi Jiřím Poděbradském r. 1457 dovolení, aby se mohli uchýlit do Kunvaldu ve vých. Čechách, kde by se mohli nerušeně oddat životu zbožnému. — Rokycana doufal, že tam zaniknou!

Rokycana se ve svých nadějích zklamal. Družina Řehořova vzrostla v náboženskou obec, která se roku 1468 zjevně odtrhla od utrakvistů. — Rokycana i král Jiří vzplanuli hněvem, když se to dověděli. — Král Jiří dal roku 1461 Bratry pronásledovat jako lidi „od kterých — porušení veřejného klidu a pořádku v zemi hrozilo“, Goll, 98. — Při druhém pronásledování Bratří od Jiřího r. 1467—1471 byli opět Bratři vězněni, na skřipci trápeni, několik hladem umořeno, upáleno. — Jen smrt Jiřího a válka a s Matyášem zachránila Jednotu před vyhlazením . . .

Nauka Bratří byla snůška bludů valdských, viklefskohusitských s přidáním výmyslů jihočeského samouka Chelčického stran vál-

ky, správy a vladaření. Jednota zavrhla kněžské svěcení; nejstarší členové jednoty skládali ruce na určené ke kněžskému úřadu a tak je k němu uzpůsobovali. Odstranili obřady mešní, zavrhli klanění se nejsv. Svátosti a vystavování. Zavrhli platnost svátostí jinde udělených, proto se dala celá jednota znovu pokřtiti, od čehož upustili až r. 1534 ze strachu před tresty proti novokřtěncům; dítkám někdy odpírali křest pro hříchy rodičů. Zakazovali přísahu. Český bratr nesměl býti ani vojákem, ani muzikantem, hospodským, malířem; spása nebezpečné bylo puškařství, mečířství, kupectví! — Bratří neměli chodit na trh, nesměli slavit posvícení a zváti hostí!

Bakalář Lukáš dal Bratřím církevní organisaci; vstoupil do Jednoty r. 1480, zemřel 1528. Byl prvním biskupem Jednoty, který měl jakési vzdělání. Jeho vlivem se vzdala Jednota některých přísností; zavedl bohoslužebná roucha, nádoby, zpěv. Ježto dříve kněžský úřad v Jednotě zastávali prostí obuvníci, krejčí, sedláci — svobodní i ženatí — Lukáš chtěl, aby kněží byli aspoň trochu vzdělání. Osvětová úroveň Bratří se povznesla, až se jim v druhé polovině 16. stol. otevřely protestantské školy v Německu. Tehdy splývali víc a více s protestanty. — Roku 1495 byly spisy Chelčického na bratrské synodě v Rychnově odsouzeny!

Po Jiřím Poděbradském snesla se ještě třikrát na Jednotu bouře pronásledování: za Vladislava II. — 1508; Ferdinanda I. — 1547; po Bílé hoře.

2. Bratří však nikdy nebyli *mučedníky za pravdu*. Jejich nauka neměla nic společného s věrou Kristovou. Popírali moc svátostnou a tím popřeli jádro Kristovy nauky, plod jeho vykupitelského díla. — Mučedníkem však jest jen ten, kdo položí život za skutečnou pravdu Kristovu. Mučedník trpí pro jméno Kristovo. — Bratří však byli pronásledováni z důvodů politických, hlavně pro své anarchistické zásady, že odmítali vojenskou službu, přísahu atd. a tak podvraceli řád státní. Byli nebezpeční státu. Ani dnes by nebyli svého osudu ušetřeni, nýbrž bylo by proti nim užito s veškerou přísností zákona na ochranu republiky. — Jiří Poděbradský a Rokycana první vystoupili přísně proti Bratřím a dali jim první „mučedníky“; kdo se ujímá Českých bratří, musí nejprve bouřit proti nim!

Pravda má v sobě pojem něčeho stálého, neměnitelného. Nauka Jednoty se neshodovala s učením Kristovým a tím byla zbavena základního pojmu pravdy náboženské, stálosti, pevnosti. — Nej-

lépe se z *nepravdy* své nauky usvědčila Jednota sama, když za 160 let vydala *padesát* „konfesí“, t. j. vyznání víry, z nichž *dvacet* se liší formou i obsahem! Poslední napsaná Komenským obsahuje učení Kalvínovo. Máme-li zřetel na všech 50 konfesí, víra Bratří se měnila průměrně každé tři roky; úplně se změnila vždy průměrně v 9 letech, máme-li zřetel k oněm 20 „konfesím“ obsahem naprosto se různícím!

V Bratřích nikterak nebylo zakotveno přesvědčení o *jejich* pravdě. To dokazují ony neustálé změny „konfesí“. Neustálé spory mezi nimi příliš jasně ukazují, že vlastně nevěděli sami, co mají věřit! — Poznání, osvojení si pravdy působí *radost*; pravda je zdrojem radosti, vždyť celá blaženost bude v poznání největší Pravdy — Boha. Hlavním rysem Jednoty byla a zůstala zasmušilost, záдумčivá trudnomyslnost! — Rovněž důkaz, že Bratří nebyli následovníky pravdy . . .

Smutek je údělem všech, kteří jdou mimo Církev Kristovu, katolickou, která jediná je hlasatelkou „radostného poselství“ spásy. Kristus přinesl radost zemi, pravdu.

Bratří však nebyli v jádře — v podstatě — trpiteli ani pro své *osobní* přesvědčení; důvodem, proč byli pronásledováni, nebyla *jejich* víra, nýbrž okolnosti politické. Největší pronásledování roku 1547 a po Bílé hoře uvalili na sebe pro svou hlavní účast na rozdmýchání vzpour. — *Trest* za zločin není mučednictvím! — Již Jiří Poděbradský je považoval za státu nebezpečné. Roku 1547, spolu s luterány, měli Bratří hlavní účast na vzpouře měst proti králi Ferdinandovi I. — Bratrský biskup Jan Augusta nařídil v Jednotě modlitbu a půst za vítězství protestantů. Bratrská šlechta odepřela králi vojenskou hotovost. — Bratří uměli štvát ke vzpouře, ale když přišly tresty, zcela spravedlivé — následoval nářek a kvílení a dělali ze sebe mučedníky náboženské!

Jan Augusta přiblížil Jednotu luterství. Roku 1533 napsal Luter k jeho konfesi předmluvu a praví, že Bratří jinými jen slovy vyznávají jeho víru. Kalvín jim blahopřál k „reformám“, nad nimiž by zakladatelé Jednoty lomili rukama! — S protestanty úplně splynula r. 1609, kdy utvořili společnou „konfesi českou“ a tak dosáhli Rudolfova Majestátu, který jim vlastně byl hrobem. Roku 1618 byli Bratří činně účastni vzpoury a vyhození místodržících z oken atd. — Po Bílé hoře následoval přirozeně *trest* a Bratří nuceni putovat za hranice. Víra nebyla přímým důvodem!

3. Nyní přicházíme k dalšímu poznání, že Čeští bratří nebyli ani

mučedníky za *národnost!* — Předně nikde není známo, že by byli vypovídáni a pronásledováni za to, že jsou *čeští!* — Příslušnost k národu českému nebyla důvodem! — Nikdy u nich! — To by musili rovněž ostatní příslušníci národa býti pronásledováni! — Naopak, Němcům byli Bratří — jako luterská sekta — blíže. A ještě více; Čeští bratří neměli ani pravé lásky k vlasti, ježto ji chtěli přivést v područí Německa!

Roku 1621—1622 byli z Čech a Moravy vypovězeni nekatoličtí, tedy i bratrští duchovní. Od roku 1624 počíná hlavní proud vystěhovalecký. Celkem odešlo z Čech asi 30.000 rodin. Mezi nimi byla dobrá polovina Němců! — Praví Pekař, Bílá hora, 70. — Mezi nimi bylo asi 12.000 Bratří s 200 duchovních. Ostatní vystěhovalci byli luteráni.

Zde můžeme pozorovat podivnou „lásku“ k vlasti, již osvědčili Bratří spolu s luterány a svým posledním biskupem J. A. Komenským: nejprve vodili do českých zemí největší nepřátele českého národa: Němce, Švédy, ba i Turky, Tatary! — Třicetiletá válka, která tak zničila českou zemi, byla jejich projevem lásky k vlasti. — Mučedník nepomýšlí na pomstu! Je pln lásky k nepřátelům. Křesťanští mučedníci žehnali svým mučitelům. — Čeští bratří byli plni slepé nenávisti a pomstychtivosti.

Roku 1623 putovali vyhnanci Thurn a Velen Žerotín do Cařihradu k sultánovi — po druhé již v našich dějinách (ponejprv 1620), aby zrušil s císařem, českým králem, příměří. — Roku 1623 zaplavil Bethlen Gabor se 60.000 — Sedmihradců, Tatarů, Turků — české země — Moravu a Slovensko. Půl roku obléhali Hodonín; hordy Tatarů a Turků projížděly zemí strašně řádíce. Výsledek byl — že *deset tisíc* Moravanů bylo odvečeno na východní trhy jako otroci! Celá země proklínala tehdy vystěhovalce, kteří takovou zběh do země přivedli.

Roku 1631 přivedli emigranti do Čech, do Prahy Sasy! — S tímže výsledkem. Tehdy byla Praha oloupena o své největší památky, které byly odvezeny z Čech! — Zneuctěn a odvečten také obraz P. Marie staroboleslavské! — Roku 1639 přivedeni do Čech Švédové. Tehdy katolíci zachránili Prahu r. 1639 a 1648 a Brno roku 1645, hrstka studentů vedená jesuity Plachým a Středou zachránili skvosty země! Proti nejlepšímu vojsku v Evropě! — Je nám bolestno popisovat zhouby, které tak přivedli vystěhovalci na české země. — Komenský neúnavně vyzýval Švédy a Maďary k tažením do Čech. Pekař nazývá jeho neúspěchy a konečně jeho vyhnan-

ství i z Polska „šťěstím národa“! — B. H., 147. — Druhá generace se již poněmčila a nedlouho po posledním biskupu Komen-
ském zanikla i Jednota! *Dr. Jeronym M. Jurák O. P.*

Dělníka Církev nechává otročiti pánům?

1. Bývá činěna odpovědnou Církev za to, že dělník musí pracovat pro zaměstnavatele. Bývá obviňována, že nezakročuje proti přehmatům, jichž se mnozí zaměstnavatelé dopouštějí. Bývá dokonce líčena jako spřeženkyň kapitalismu při potírání a vykořisťování drobného člověka.

Jsou skutečně případy, že někteří představitelé křesťanství dopustili se hříchů na dělníku. Příliš se na př. přátelili s mocnými tohoto světa a měli pak svázané ruce, že nemohli úspěšně vystoupiti proti násilnostem, kterých se tito bohatí dopouštěli na sociálně slabých. A když dělník viděl tuto netečnost některých jednotlivců vůči utrpení dělnické třídy, snadno byl přístupný bludnému názoru, že to tak Církev schvaluje, aby dělník otročil pánům. Obratná agitace toto podezření v něm ještě upevnila a rozdmýchala.

2. Ale i když jednotlivci katolíci se v ojedinělých případech dopouštějí chyby, když takto nadržují „pánům“, tož jest krutou nespravedlností obviňovati Církev, že ona jako taková nese odpovědnost za to, že „dělnictvo musí otročiti pánům“ Naopak Církev podstatně a jako nikdo jiný k tomu přispěla, že osud těch, kdo jsou odkázáni na práci svých rukou, byl zmírněn; a dosud ještě, kde hlas její je slyšen, napomáhá k tomu, aby byl život dělníka snesitelnější.

a) Předně jest podivné toto: Právě ti lidé, kteří soustavně všemi silami, přímo i nepřímo, o to usilují, aby úcta k Bohu a k Církvi poklesla a aby vliv Církve byl zeslaben, najednou jí vytýkají, že je vinna, že musí dělník otročiti pánům. Kde je její vliv zničen, tam není možno ji činiti odpovědnou za to, že se její předpisy nezachovávají! Má-li slovo její platit, pak nesmíš podrážeti nohy její působnosti! — Dále: Není to Církev, která — je-li zde zotročování — nutká „pány“, aby zotročovali své dělníky; nýbrž je to lidské sobectví v těchto zaměstnavatelích; a má-li nastati náprava, tu nic nepomůže hnáti útokem proti Církvi, nýbrž musí se pracovati o překonání sobectví v těchto duších!

b) Křesťanství si získalo o dělníka nesmírné zásluhy tím, že *rozplašilo potupu*, která na tělesné práci po celý starověk lpěla. Aristoteles i Plato, největší myslitelé řečtí, učili svorně, že práce je nedůstojna svobodného člověka. Terentius učil: „Má-li kdo býti ve cti, je třeba, aby nemusil pracovati.“ Slavný Cicero hlásal: „Nic ušlechtilého nemůže vzejíti z dílen, býti řemeslníkem jest míti špinavé povolání. Špinavé jsou výdělky všech těch, kdo pracují za mzdu, pokud si nechají hraditi svou práci a ne výkony umělecké.“ To byl starověký názor na práci: Chceš-li býti slušným člověkem, chceš-li býti dokonce gentlemanem, nesmíš konati práce rukodělné. Pracovati rukama jest hanba!

Do této situace přišlo křesťanství. Jeho zakladatel, Syn Boží, až do svého 30. roku pracoval v dílně. Jeho pěstoun prací rukou svých vydělával sobě i rodině chleba. V domku nazaretském sňata potupa z práce, a křesťanství z tohoto domku vyšlo, aby podniklo světovou výpravu na rehabilitaci cti práce. Byla to úloha úžasná; hory překážek se stavěly v cestu; ale křesťanství úlohu zdolalo, práci — i nejnižší — vrácena její důstojnost.

c) Církev stále zdůrazňovala, že v člověku každém, a tedy i v dělníku, jest *lidská důstojnost*, a ta že nemůže býti zastíněna a zničena nějak tím, že člověk jest nucen jako dělník tělesnou prací vydělávati si chleba. Každý člověk je stvořen Bohem; každý v sobě nosí obraz Boží; každý byl vykoupen předrahou krví Kristovou; každý je povolán míti podíl na životě věčném; každý má možnosti, aby jedenkrát slavně vstal z mrtvých. Dobře tedy praví Lev XIII. o dělníku v encyklice *Rerum novarum*: „Nikdo se nesmí beztrestně prohřešiti proti důstojnosti člověka, s níž Bůh sám zachází s nejvyšší úctou. Ba ani kdyby člověk sám chtěl, nemá práva dovolovati, aby se s ním zacházelo pod jeho lidskou důstojnost, ani dobrovolně se skláněti v nějaké otroctví duchovní; neboť neběží zde o práva, o nichž by si směl člověk sám rozhodovati, jak by se mu zdálo, nýbrž o povinnosti k Bohu, jichž musíme dbáti s posvátnou úctou.“ I když tedy koná se tělesná práce ve prospěch druhého, musí se vždy konati tak, aby lidská důstojnost dělníka nijak netrpěla.

d) Církev usiluje o to, aby poměr dělníka k výrobě byl *povznášen na stále vyšší úroveň*. Dobře to vyjádřil Pius XI. v *Quadragesimo anno*: „Ti, kdo hlásají, že pracovní a námezdní smlouva je již svou podstatou nespravedlivá, a že tedy musí býti nahrazena smlouvou společenskou, učí něčemu neudržitelnému...

Avšak za nynějších společenských poměrů bude vhodnější, bude-li smlouva pracovní, pokud je to možno, poněkud mírněna smlouvou společenskou, jak se to již v různých formách začalo uskutečňovati, ke značnému užitku dělníků i vlastníků. Tak dělníci a úředníci nabývají v té neb oné formě spoluúčasti ve vlastnictví, ve správě nebo v zisku.“ Hned po světové válce vydali biskupové Spojených států t. zv. program sociální přestavby a v něm pro americké poměry prohlásili: „Plné možnosti zvýšené výroby se neuskuteční potud, pokud většina dělníků zůstane pouhými pracovníky za mzdu. Většina se musí státi nějak vlastníky nebo aspoň spoluvlastníky prostředků výrobních... Ať si je cesta k těmto cílům sebe pomalejší, musí jich býti dosaženo.“

Je možno po těchto programových zásadách ještě přijíti s tvrzením, že by Církev měla snad nějaký zájem na „otročení“ dělníka pánům?

e) Byly doby, kdy vrstvy, které měly moc v rukou, všecko úsilí na to vynakládaly, aby se dělník nesměl *sdužovati*; ty vrstvy věděly, že dělník, je-li osamocen, je bezvýznamným práškem, bezmocným v rukou zaměstnavatele; že však, kdyby se dělnictvo sdružilo, znamenalo by velikou moc, která by účinně dovedla brániti práv dělníka. Proto s největší krutostí bylo odpíráno sdružovací právo dělníku. I stát mu je upíral. Ale v těch těžkých pro dělníka dobách stála Církev v této rozhodující otázce neohroženě na straně dělníkově. Lev XIII. v *Rerum novarum* vyjádřil to nebojácně slovy: „Když člověk pozná nepatrnost svých sil, nutká jej to mocně, aby získal pro sebe také součinnost jiných... Tímto přirozeným sklonem je člověk veden, aby se sdružoval s jinými ve stát; tím sklonem jsa veden cítí potřebu, aby vstoupil se spoluobčany ve společnosti jiné... Stát nemá práva zakazovati jejich existenci. Člověk má přirozené právo tvořiti soukromé společnosti; je pak posláním státu, aby byl přirozenému právu záštitou, nikoli aby je ubíjel.“ Jak mohla by Církev býti nepřítelkyní dělníka, když se tak energicky zastávala jeho sdružovacího práva, jež nutně vedlo k zlepšení jeho postavení?

f) Totéž platí o *ochraně dělníka státem*. Po dlouhá desetiletí platila zásada, že stát nemá se co míchat do hospodářského života, že by to bylo proti úkolu státu, kdyby chtěl nějak vykonávatí vliv na úpravu poměru mezi zaměstnavatelem a dělníkem; zaměstnavatel že má svobodu, že má však svobodu i dělník; jaký smysl že by to mohlo mít, aby stát se pletl do této svobody? Za-

pomínalo se, že svoboda pro sociálně silného a svoboda pro sociálně slabého jsou dvě docela různé věci. Ale zásada si vynutila platnost, stát jako mlčící netečný divák přihlížel k vývoji společenských poměrů . . . a k vykořisťování dělníka. Ale nemlčela Církev; bez bázně a obětováním své popularity u mocných tohoto světa hlásala správnou zásadu o úkolu státu v této otázce. Vyslovil to na př. zase Lev XIII. v Rerum novarum: „Velí spravedlnost, aby stát pečoval o dělníka, aby se mu dostávalo podílu na tom, čím přispívá k obecnému blahu, aby tak s menšími obtížemi mohl žítí . . . Taková péče prospěje všem; státu musí na tom velice záležeti, aby nebyli ve všestranné bídě ti, kdo tvoří tak nepostradatelné statky.“

3. Nebudu uváděti dalších dokladů, jak Církev se stará o blaho dělníka. Ale za svou sociální nauku v otázce dělnické se Církev stydětí nemusí. Naopak toto její sociální učení jest důkazem, že je vedena láskou k dělníku a že božské síly pracují v ní, když i v dobách tak nepříznivých pro jakýkoli zákrok ve prospěch dělníka dovedla Církev tak zřetelně říci stanovisko spravedlnosti.

Dr. B. Vašek.

Dítě nemá býti připisováno určitému vyznání?

Jedním z velmi nebezpečných hesel, jimiž se ohání dnešní nevěra při školní reformě, je ono, jež praví, že dítě nemá býti připisováno určitému vyznání. Na důkaz uvádějí, že náboženství je to, co nás dělí v kulturním životě, zato mravouka to, co nás spojuje. Nebylo by však společné mravouky, kdyby nebylo dlouholeté společné náboženské tradice. Chtějte založiti mravouku na společném moderním podkladě. Ve svých názorech na to, co je dobré a mravné, se rozcházejí moderní učitelé občanské mravouky daleko více, než vyznání mezi sebou. Jaké duševní hodnoty stvořila doba poválečná? I náboženství se nepodařilo každou povahu upevniti, než na typ upevněné povahy, vychované laickou morálkou čekáme dosud.

Mluví-li však z toho hesla touha po jakémsi všeobecném citu náboženském, je to prostě neuskutečnitelno. Dosud každé vyznání, jež počítá vážně s vyznavači, vytvořilo si své credo, svůj kult, svou správu; bez církevního života je odsouzeno k zániku svou nejasností.

Snad má se tímto heslem naznačiti správnost každého vyznání, a dítku má býti ponechána volnost výběru. Tato řeč se divně vyjímá v ústech lidí, dbalých tolik duševního pokroku. Seskupíme-li různá vyznání co do významu, je jisto, že mohamedanism převyšuje věrou v jednoho Boha pohanský polytheism, a náboženství židovské v sobě chová více výchovných prvků než islam, z náboženství křesťanských pak má nejucelenější mravouku náboženství římskokatolické; ono jediné hájí nadpřirozený ráz jeho, božství Kristovo. Sám Renan dí, že Ježíš nebude nikdy překonán, a Goethe doznává: „Nechť lidský duch pokročí sebe víc, bez křesťanství se neobejde.“

Než z hesla nadhozeného vycifujeme hrot proti náboženství vůbec, a proti tomu se musíme ohraditi. Je dosti smutno, jestli při rostoucím významu realii v moderním životě se uvádí nereálnost náboženství jako hlavní důvod k jeho zatlačení za světské obory. Či není Bůh a dílo Kristovo to nejreálnější mezi všemi skutečnostmi? Není zajištění toho, co má věčnou cenu, pro všechny časy tou nejmodernější a nejdůležitější úlohou? Není vytvoření charakteru na základě neochvějného pevného náboženského přesvědčení jedinou bezpečnou základnou pro trvalou civilizaci?

Škola má vychovávat. Zatím přecpává rozum vědomostmi, ale srdce zůstává prázdné. A přece podle slov Schopenhauerových nemůže býti jejím ideálem dobyvatel světa, nýbrž přemožitel jeho. Ale taková je dnešní škola. Učenec rozpovídá se s tebou o všem, vesmír je mu otevřenou knihou, moře neskrývá tajnosti, země ukazuje mu své útroby, jak ale slabým ukáže se jeho slovo, má-li koho mravně obrátiti, vyzvednouti nad sebe. Dovedl Goethe, tolik oslavovaný, jediného člověka strhnouti od špatných skutků? Srovnajte s tou bezmocí požehnání, útěchu a sílu, života obnovu, jež způsobilo u tisíců Kristovo utrpení, jeho život a učení.

V čem vězí ono tajemství? Kristovo náboženství je nejhlubší odpovědí na celou skutečnost lidského života a lidské přirozenosti. Oproti vnějším poznatkům, jež rozptylují a odcizují životu, opírá se o vnitřní zkušenost naši vědomí hříšnosti a potřeby vykoupení. Jsou chvíle v každém životě, kdy ovane nás dech věčnosti, ať úmrtím drahých, ať prázdnotou pozemských radostí, a tu Bůh již není cizí duši, jež zprvu trpí svědomím, vidouc v něm hlas Boží, a strádá dvojím zákonem v údech našich, pak ale zpovědí očištěna cítí přítomnost milosti. Jako ve Wagnerově „Tannhäuseru“ představuje Venušina hora chvění smyslnosti a zpěv poutníků pama-

tuje zbloudilou duší na osten odpadu, na šalbu smyslnosti a vyšší touhu po nebi, tak duše lidská nezhostí se nikdy pocitu cizoty tu na světě, bez domova, pocit to, jenž se nechce podříditi zákonům přírody, nýbrž proti světu pudů se bouří. A jasněji a hlasitěji slyší hlas příkázání ve svém svědomí, třeba síla k cestě za světlem ještě chybí. Tu třeba věnovati péči duši a její výchově, třeba ji poučovati, co je, aby věděla, co má konati. Ve věrnosti vůči sobě spočívá celá výchova, spočívá křesť. charakter. V tom je celá životnost křesťanská.

Významné je svědectví, jež o tom podává pedagog světové slávy F. W. Foerster: „Bral jsem svého času volnomyšlenkářskou snahu protináboženské, bezkonfesní výchovy velmi vážně a ponořil se do všech jejích důsledků, a právě to mne přimělo, abych se od ní rozhodně odvrátil. Shledal jsem krok za krokem, že tu konec konců podává se místo chleba kamení. Tu jsem začal nahlížeti na křesťanství jinýma očima. Dříve zdálo se mi cizí životu a zastaralé; teď jsem poznal, že já jsem byl ten mrtvý a odcizený životu.“

Hlasatelům neodvislé morálky praví: „Abychom vytvořili a podepřeli mravní nauku pro všechny poměry životní, je třeba náboženského pojetí lidské duše a lidského života; odtamtud se stává člověk jasnovidným pro nejhlubší taje duše, z Krista dostává zrak pro veliký soud v lidském dění, sílu k sebepoznání; bez této základny smyslu pro skutečnost zůstává každá etická nauka malomocným, abstraktním mluvením.“ (Rel. u. Charakter 80.)

Laická občanská morálka zavírá oči před následky dědičného hříchu, je proto morálkou bodrých občanů, určenou pro bodré občany; pro lidi úchylné, zatížené, špatné má jen slova ztracení. Náboženství všímá si i těch, dovede je drtivě přesvědčiti o jejich špatnosti, ale zároveň vzbuditi touhu po lepším životě a tím je zachrániti. Plným právem se ozval na prvním mezinárodním sjezdě pro bezkonfesní morálku v Londýně člen Armády spásy a vyzval učitele, aby vyzkoušeli ji ve slumu (brlozích) oproti zločincům.

Toho úspěchu dochází křesťanství proto, že ze všech směrů nejdokonaleji rozlišuje ducha od přirozenosti, na ducha navazuje, obé pak staví do pedagogického poměru. Navázání na svět nadzemský, na nepomíjející věčnost vychovává ducha k vzácné samostatnosti ve věcech svědomí oproti přírodě a dravému boji existenčnímu. Kolik dětí dobrých vlastností ztroskotalo, protože se jim zvrácenou výchovou nedostalo opory ve svědomí. Chtíč po zlatě a rozkoši je příliš mocný, než aby poslechl autoritu lidskou; výsledek bývá

otročení lidem. Správně dí židovské přísloví: „Kdo nemá Boha za svého Pána, musí mnohým pánům sloužiti.“ Lidé, vychovaní nábožensky mají bezpečného průvodce ve svém svědomí. Není bez poučení, kolik zákonů udává časopis „Amerika“ pro Spojené státy; je jich 10 milionů. A přece v této zemi udá se ročně 15.000 vražd a ukrade za 4 miliony dolarů. Oč prostější je Desatero Boží. Nevěřili však mládež, nic ji nezadrží před vnitřním rozvratem a rozkladem. Číselný vzrůst rudé mládeže, již není nic svato, ani život, ani majetek druhých, a jež nejraději pěje o krvi, je toho výmluvným dokladem. „Rudá výheň vášní dá se jen světlým žářem náboženského zanícení úspěšně potírati.“ (F. Harrison.) Spojujíc čas s věčností, představuje triumf absolutna nad relativností, v čemž spočívá též jádro charakteru.

Než křesťanství prohlubuje život nejen tím, že skýtá principy a ideály povznesené nad příboj všednosti, nýbrž i znamenité prostředky povznesení a spojení s Bohem, a tím je modlitba, jsou svátosti. Přímo nápadný přerod lze pozorovati u dítěte při prvním sv. přijímání. Zázračné účinky modlitby doznávají se stanoviska psychologického i nevěrci (Ebbinghaus).

Po čem nejvíce touží dětská duše, je příklad; od toho se nejlépe učí. Můžete si představit lepší příručky k tomu, než je bible? Její cenu uznal Jaroslav Hilbert. Můžete mu dáti lepší vzor poslušnosti, čistoty a pokory, než je Kristus sám? Životopisy svatých ozřejmují jen jeho všestranný charakter. Jak mizí vedle Něho velikáni světští, zvláště když se o nich, i jejich chybách doví pravdy celé. Nutnost pevného příkladu je zvláště důležitá dnes, kdy rodičové ztrácejí víc a více chuti býti vlastním dítkám zářivým příkladem.

Je proto děsnou křivdou na dětech, nechávají-li je rodiče nekřtěné. Okrádají je tím o nejlepší oporu v mravním životě. Jak může bráti dítko nekřtěné podíl na milostech? A milostí je mu třeba tolik; mnoho slz a bolestí to stálo sv. Moniku, že otálela se křtem u svého Augustina.

A ještě horším zločinem je na dítku, nevedou-li ho k náboženskému životu. Arabové vypravují krásnou pověst o pláči Sahary. Když za jasné hvězdnaté noci vane mírný vánek nekonečnou pouští a tře miliony zrněk písku o sebe, zní to jako stenání ohromného zvířete, smrtelně zraněného. „Slyšíte,“ upozorňuje vůdce karavany, „jak pláče poušť? To běduje, že se stala pustinou; oplakává kvetoucí zahrady, vlnivá pole obilní, smavé ovoce, jež rodila dříve, než se stala sžehlou Saharou.“ Přátelé, taková vyprahlá duše je duše dítko

vychovaného v nevěře. Právě-li Tertullián, že duše je od přirozena křesťanská, tož to poznáte nejlépe u dítěte. Jak vás zarazí jeho podoba k obrazu Božímu. Jak vás omračuje otázkami víry, spásy, plno nebeské důvěry, jak mu zasvítí očka, když slyší o Bohu, andělich. Jak pustý je však život dítěte bez sv. Mikuláše, bez Ježíška, bez Božího těla, bez sv. přijímání. Jaká je v tom pomoc pro výchovu. Zkušenost ukazuje, že často sebe důtklivější napomenutí nestačí u dítěte; třeba svátostné milosti, aby dítě považovalo boj proti svým vadám za nejmilejší a svatý cíl svého mládí. Náboženství ho naplní nejvroucnější vážností života a každý náboženský úkon ho vede výš. Vše, ať modlitba, ať poznání Boha, ať úcta, zbožnost, značí obohacení, pozdvižení, okřídlení sama sebe.

Rozumní rodičové poslechnou proto výzvy sv. Pavla: „Vychovávejte své děti v kázni a bázni Boží“ (Efes. 6, 4). Budou za ně odpovídati před Bohem. Ale sami na celou výchovu nestačí, dítěte třeba vyučování náboženství ve škole. Nelze prostě vytlačit náboženství ze školy; katolické dítě má právo na vzdělání duše, vypěstění svědomí v rámci vyučování a nejlépe by mu vyhovovala škola proniknutá duchem náboženským, jak ji žádá Komenský, škola křesťanská. Dokud jí nemáme, musí škola naše popřátí náboženství místa v rozvrhu.

Proti tomu se namítá: Nejlepší školou náboženství je rodina. V jistém smyslu ano: tam se kladou základy, ale požadovati po rodičích, aby děti vyučovali katechismu, připravovali na sv. svátosti, pěstili svědomí, znamená tropiti si z dnešní životem štvané rodiny smích. Mnohdy není ani chuti, a tu přejímá starost Církev. Příklad z velkoměsta to osvětlí. Z 51 nově vstoupilých dětí do školy, vědělo jen 17 něco málo o Bohu, 11 nevědělo ničeho. Krista znalo jen 12 dětí. O nebi vědělo 15, 7 se jich modlilo. Naproti tomu všichni znali lihoviny. Celý směr a výsledek beznáboženské výchovy ve škole ukazuje, jak marně se pokouší moderní vychovatelé rozdělití nůžkami mravouku od náboženství, aniž by prostřihli nerv života. Spíše daří se rybě bez vody a ptáku bez vzduchu než duši bez Boha. „Školní světnici a království Boží nelze rozdělití, a kdo tak činí, ponese následky,“ dí Foerster.

Ach, náboženství skrývá v sobě tolik síly a krásy, že člověk v pozdějším věku poznává, oč byl oloupen. Klasicky to vyjádřil Nietzsche před rozchodem s Bohem: „Nebudeš již nikdy se modlití, nikdy se klaněti, nikdy nespočine v nekonečné důvěře, odpíráš sobě státi před poslední moudrostí, dobrotou a mocí, podle ní tvé

myšlenky pořádati, nemáš stálého strážce a přítele pro tvou samotu, není již smyslu v tom, co se děje, lásky v tom, co se stane, tvé srdce pozbude odpočinek, ty se bráníš poslednímu míru, chceš věčnou válku. Kdo ti dá síly k tomu. Dosud jí nikdo neměl.“ (Zimmermann: Gottesbedürfnis 88.) Neměl jí ani Nietzsche sám. Když totiž paní Overbeková se mu pochlubila, že se zřekla Boha, řekl jí: „Nechte toho. Na mne nehleďte. Zahynu svými vášněmi, rozpadávám se stále, nesmím nazpět.“ (l. c. 89.) Svět bez slunce, noc bez hvězd, tělo bez života, poutník bez cíle, člověk bez vlasti, srdce bez štěstí, to je duše bez Boha.

Charakter vytvořiti podaří se jen té výchově, jež dovede vésti duši k nejvyššímu dobru, vštípiti pravdu, jež ovládne celý svět. Žáden svaz národů, ani hospodářská politika ani pacifism nezlomí démony v duši, nespojí-li se lidé opět v tom, co je nad časem a nad člověkem. Nutno uprostřed nejpalcivějších zájmů a vášní hájiti nadvládu nepsaných zákonů, nejspolehlivější opory lásky k vlasti, štěstí tu na zemi. Kde náboženství uhlo, tam je odloučení všedních dnů od neděle nezadržitelně na postupu. A to měl Kristus na mysli, když řekl: „Nechte maličkých přijíti ke mně.“ Viděl ty miliony dětí zavržených až po voje dětí, jež dnes probíhají Ruskem, a zítra půjdou naší vlastí, aby otevřeně potupily a rozbily, co vyzna-vači ze strachu před žoldněři zapřeli a zradili.

„Válka plynová, třídní boj, nenávisť národů, hospodářský rozklad jsou důsledky vyloučení nadpřirozena z lidského života, neboť nikoli člověkem-zvířetem, ale Bohočlověkem lze založiti a upevniti lidskou kulturu.“ (Foerster.) *Vincenc Kramoliš.*

Fanatismus jest špatná vlastnost katolíků?

Žijeme v době, kdy každé nadšení pro věc katolickou, pro svědomité plnění svých náboženských povinností, pro víru, pro rozkvět Církve, nejen nevěrci, ale bohužel i vlažní katolíci nazývají fanatismem a šmahem všechno odsuzují. Kořen tohoto jejich počínání tkví v nesprávném neb jednostranném pojmu fanatismu, který byl většině lidí naočkován od těch, kteří tak rádi si hoví v stojatých, bahnitých vodách a kteří přímo nenávidí vše, co by je mohlo z tohoto jejich klidu vyrušiti.

Není ovšem každý fanatismus správný. Otevřeme-li dějiny starých pohanských národů, přímo se zděsíme, jakých ukrutných činů se dopouštěli pohanští kněží, jejichž výstřední horlení o kult bohů a bůžků nezastavilo se ani před životem lidským. Všem zajisté jest znám bůh Moloch, do jehož rozpálených rukou vkládali tito kněží malé děti, aby těmito nevinnými oběťmi usmířili rozhněvaného boha.

Leč nemusíme ani choditi do dob pohanských. I dějiny křesťanství vypravují nám o přepjatém horování bludařů a sekt jako donatistů, albigenských a jiných, kteří též z náboženské vášně barbarským způsobem utráceli lidské životy a ničili vše, co se jim zdálo býti na závalu, aby své takřka až k šílenství vystupňované horlivosti vyhověli. Bohužel i národ náš nezůstal ušetřen této nákazy. Fanatismus husitů, jenž z lidí učinil zvěř dychtící jen po krvi a drancování, bude vždy temnou skvrnou našich dějin.

Tato přepjatá horlivost či fanatismus povstává z duchovní pýchy a z náboženské neuvědomělosti. Mnozí lidé totiž ve své povýšenosti nad ostatní, nechtějí jíti k Bohu cestou, kterou Církev tak jasně všem ukazuje, ale hledají cestu novou, která by svou výstředností bila přímo do očí, touží však a hledají za to pochvalu od ostatních. Tato pýcha vybičuje jejich vůli mnohdy až k neuvěřitelným skutkům. Kdo by si nevzpoměl při pohledu na takovéto lidi na pyšné farizee, kteří v zevnějším náboženském horlení se předstihovali, ale zatím byli v pravdě jen obílenými hroby, jak je nejednou pojmenoval sám božský Spasitel. Pod rouškou svatosti a zbožnosti skrývali často mysl bohaprázdnou. Sláva, moc a bohatství byly jim hlavním cílem, horlení pak pro zákon Boží toliko nejvhodnějším prostředkem k tomu. Jiní opět ve své náboženské zaostalosti a neuvědomělosti dali se snadno svést bludnými názory přemrštěných blouznivců a v mylném domnění, že účel posvěcuje prostředky, neznali žádných mezí pro své činy. Toto jednání předpověděl Ježíš Kristus apoštolům slovy: „Z náboženské obce vyloučí vás, ano přichází hodina, že každý, kdo vás zabije, bude se domnívati, že by tím Bohu sloužil.“ Tito fanaticové neoprávněně a nespravedlivě károu, zatracují, ano i pronásledují, domohou-li se moci, ty, kteří se podobným vznětům neoddávají, neb kteří mají odvahu postaviti jejich jednání do správného světla.

Takovýto fanatismus, jenž jest přemrštěným horlením o náboženské duchovní statky, jenž používá bezohledně všech prostřed-

ků, jen aby dosáhl svého cíle, musíme zavrhnouti, a tak Církev svatá plným právem jej zavrhuje, prohlašujíc jej za těžké provinění proti Bohu a bližnímu.

Jest však též fanatismus správný, který není hříchem, ano právě naopak jest skutkem dobrým a záslužným. Takovýmto fanatismem rozumíme *bezohlednou oddanost něčemu dobrému a velikému, za kterým jdeme všemi dovolenými prostředky*. Abychom měli o tomto fanatismu správný úsudek, jest třeba všimnouti si jednotlivých slov jeho výměru.

Pravil jsem, že fanatismem rozumíme bezohlednou oddanost něčemu dobrému a velikému. Máme-li pro něco vzplanouti, býti pro něco nadšeni, jest třeba nejprve, aby tím bylo přeplněno naše srdce, abychom to milovali celou svojí láskou. Tato láska pak připoutá celou naši bytost k milovanému předmětu tak, že budeme zcela a bezvýhradně oddáni. A takováto oddanost z lásky jest první podmínkou správného fanatismu.

Leč vyžaduje se oddanost bezohledná. Jest to však správné, abychom byli něčemu *bezohledně* oddáni? Zajisté, ano můžeme směle říci, že tato bezohlednost jest nezbytná, neboť bez ní bychom daleko nedošli. Každé veliké věci, zvláště náboženské, staví se do cesty tolik překážek, tolik námitek, že kdybychom se u každé zastavovali, kdybychom nešli takřka slepě za svým velikým a dobrým cílem, buď bychom k němu vůbec nepřišli, anebo bychom se ke své vlastní škodě zpozdili. Příkladů na toto bezohledné oddání se veliké věci máme dosti u našich světců a světic. Jak často stavěly se jim v cestu za jejich ideálem, Bohem, city nejněžnější, láska k matce, k otci neb sourozencům, jež snažily se strhnouti je s jejich dráhy — leč oni šli, třebas mnohdy i se srdcem krvácejícím, bezohledně za tímto svým ideálem, pamětlivi jsouce slov božského Spasitele: „Kdo miluje více otce neb matku nežli mne, není mne hoden!“

Nejdůležitější však z celého výměru fanatismu jsou slova: *za kterým jdeme všemi dovolenými prostředky*. Tato slova totiž rozlišují fanatismus správný od nesprávného. Fanatismus špatný užívá k dosažení svých cílů všech prostředků, bez ohledu na to, zda jsou dovolené, či nikoliv, jen když se jimi dosáhne cíle. Velmi často, jak jsem již dříve uvedl, užívá prostředků, jež jsou těžce hříšné. Má-li býti fanatismus dobrým a správným, jest třeba k dosažení cíle používati pouze prostředků dovolených, t. j. prostředků, které neodporují přikázáním Božím a církevním.

Díváme-li se na fanatismus tak, jak jsme si krátce vyložili, vidíme jasně, že takovýto fanatismus není věcí špatnou, ba právě naopak jest věcí dobrou, ano i nutnou. Kdybychom měli vyhladiti z lidského života fanatismus každý, bez rozdílu, pak bychom neměli v Církvi svaté mnohé krásné příklady světců a světic, kteří právě dobrému fanatismu děkují, že jsou postaveni na naše oltáře, bychom je uctívali a k nim se utíkali. Neměli bychom „chudáčka Božího“ sv. Františka z Assisi, vždyť jen bezohledné následování chudoby božského Spasitele, který neměl, kam by hlavy sklonil, učinilo ho tak velikým a nám tak drahým a milým. Sám papež Innocenc III. obával se potvrditi jeho řeholi, v níž tak přísným způsobem měla býti chudoba pěstována, až konečně napomenut viděním ji potvrdil. A tak bychom mohli probrati všechny ty velikány v Církvi svaté a poznali bychom, že kdybychom je zbavili jejich bezohledného oddání se jejich velikým ideálům, že bychom je zbavili též buď zcela, anebo alespoň z části toho, co je činí tak velikými.

Může tedy fanatismus býti špatnou vlastností katolíků? Má-li všechny vlastnosti správného fanatismu, pak zajisté nemůže býti vlastností špatnou. Proč by to, co u jiných jest tolik vynášeno a chváleno, co jest stavěno pro vzor ostatním, mělo by býti u katolíků haněno a odsuzováno? Právě pro to počínání našich nepřátel můžeme dobře pochopiti, jak výbornou vlastností, mající vliv nejen na jednotlivce, ale i na okolí. Nepřátelé všeho katolického by nejraději viděli, kterak mor vlašnosti a lhostejnosti k náboženským povinnostem čím dále tím více se rozlévá do všech údů Církve katolické, neboť v takových stojatých vodách nejlépe mohou loviti lidské duše a proto snaží se všemi prostředky ukořelěbati je v jejich netečnosti až k úplné záhubě.

Vědí dobře, že nadšený katolík, plnící horlivě nejen to, co jest nutně povinen, nýbrž i to, co jest pouze radou a nikoliv příkazem, jest neustálým živým protestem, všem vlašným a pohodlným katolíkům. Jest jejich červem svědomí, neboť neustále jim staví před oči to, co mají činiti, jak by měli žíti, snaží se je probuditi z jejich smrtelného spánku. Proto jen pro tyto důvody musí již býti fanatismus špatnou vlastností katolíků, špatnou ovšem jenom pro rozvratné plány nepřátel svaté víry. Neměli bychom my, křesťané, býti s to učiniti něco pro čest a slávu Boží? Jak neohroženým, až k nestoudnosti drzým dovede se státi člověk, jde-li o dosažení hmotného prospěchu! Neměla by tedy i víra naše pro-

půjčiti nám trochu té katolické smělosti, trochu katolického fanatismu, abychom si dovedli uhájiti tento náš nejvzácnější poklad? Vždyť nejedná se zde o život časný, nýbrž i věčnost, o věčnost šťastnou, či nešťastnou.

Nutnou podmínkou k tomu jest, abychom byli proniknuti živou a hlubokou věrou, která všechny překážky přemáhá, nade vším vítězí a dává schopnost k oné neohroženosti u vyznání svého přesvědčení, jež tak povzbudivě na druhé působí. Víra a láska jsou dvě hybné páky, jež nesmějí nás katolíky nechat se ukolébati bezvěreckým proudem, nýbrž vždy více a více nás povzbuzovati, abychom pluli stále a pevně proti tomuto proudu k vytčenému cíli.

Nuže, ukažme, že jsme katolíky ne pouze podle jména, nýbrž celým svým životem, svými skutky. Denně staví nám Církev svatá před oči své svaté, ale ne proto, abychom se jim obdivovali, nýbrž abychom je podle sil svých následovali. Pohleďte jen na svatého Petra! Prostý neučený rybář jde dobývat největší město světa, ten Babylon zkázy a nemravnosti, Řím. Jen fanaticovi mohla napadnouti tato smělá myšlenka, přeměnit ty tři miliony lidí, oddaných jen tělu a jeho vášním, na vyznavače a následovníky ukřižovaného, uvést je na cestu odříkání a sebezapírání. Hle, co zdálo se šílenstvím, naprostou nemožností, stalo se skutkem. Římský Babylon padl a na jeho místě vzrostlo město svaté.

Dnes téměř celý svět podobá se takovému Babylonu mravní zkázy. Nuže, buďme i my fanatiky, kteří se nezaleknou tohoto moře nepravosti, ale opření o Boha napnou všechny své síly k jeho záchraně.

Dokažme celému světu, že duch milosti Boží dosud vane světem, že pravice jeho jest nezkrácena. Dokažme, že i my jsme hodni nazývati se fanatiky pro Boha a pak opět zazáří v celé své kráse království Boží na zemi.

P. Štěp. Masiák O. P.

Filosofie křesťanská je zaostalá?

„Středověk byl dávno mrtev, když se narodila ta filosofie, ve které žijeme“, tvrdí profesor Rádl. Lidé si filosofii znechutili a s ní i každé hledání pravdy, programovost, život sub specie aeternitatis pokládali za zbytečnou věc, stejně jako dnes. Srdce středověku, víra ve filosofii, se zastavilo a středověk umřel; ten středověk,

který chtěl mít nade všechno jiné pravdu poslední, jistojistou, dokázanou; věřil, že pravda je tatáž od počátku světa, že člověk se k ní může povznést, že v jejím vidění jest vrchol štěstí: jehož bylo na počátku i nyní i vždycky, až na věky věkův! Právě toto posvátné heslo začalo na počátku doby nové pozbývat smyslu; místo absolutní, věčné pravdy začala teď lidi zajímat skutečnost pořád jiná a nahodilá. V nové době ochabla vláda zákona (který dává smysl nahodilostem tohoto světa), nastala vláda pouhé náhody.“

Nadto ještě nová doba si utvořila filosofii, která by jí lépe odpovídala.

Podstata bytí je svobodný a tvůrčí elán života, který zajistil vítězství relativismu nad absolutismem a filosofii dynamické a vývojové nad ponětím universální a neměnné pravdy. Z tohoto vitalismu vyvíjí se pragmatismus, iracionalismus a fikcionalismus.

Pragmatismus připouští pravdivé jen to, co přináší člověku a životu užitek, co ho podporuje v jeho pozemském blahobytě. O ostatní věci a zkoumání se nestará. Iracionalismus tvrdí, že jsou v člověku podvědomé živly a síly, které určují vlastně běh života. Život lidský je hříčkou zmítanou podvědomými silami, které přinášejí do vědomí již hotové věci, hotová fakta.

Fikcionalismus je teorií, která považuje skutečnost za nedosažitelnou a tedy tvoříme jen určité fikce, jakoby svět a jeho věci byly takové, jak se nám zdají.

Všechny tyto směry udávají jen relativní pravdu. Kosmická pravda je takové povahy, že může být spatřena jen v určité perspektivě. Každý má svou perspektivu, své stanovisko, s něhož pohlíží na svět, na věci a na život a proto každý má svou pravdu. Člověk si pak může zařídit svůj život podle své pravdy, podle své libovůle.

Pro tyto příčiny nová doba zavrhlá filosofii křesťanskou jako překonanou a neúčinnou. Proč filosofie křesťanská může přesto i dnes platit a je nejlepší filosofii?

Křesťanská filosofie byla od mnohých zavrhována: 1. protože ji neznali a nepronikli nikdy její pravou povahou; 2. protože je to filosofie ducha, která zdůrazňuje ducha nad tělem a hmotou, která zušlechťuje člověka v jeho vyšších stránkách, pokud se člověk liší od živočicha. Zatím co nová doba přivedla člověka k hmotě a k jeho tělesnému životu, k jeho smyslům, odvrátila ho od vlastního duševního světa; 3. moderní názory polehčují člověku v přís-

ném mravním životě, který hlásá křesťanská filosofie. Novým směrům odpovídá jen část lidského života a uniká jim ta hlavní a nejdůležitější. Pragmatismus se stará o užitek, o blahobyt těla; iracionalismus nebo fikcionalismus znamená v životě mravním naprostou relativnost. Každý je sám sobě zákonem a dává si zákony, podle svých náklonností a podle svých představ. Každá nezřízenost a nemírnost může se státi platným zákonem, není-li člověk sebemocný a neovládá-li sebe rozumně. Pud a fantasie, nebo iracionální, emotivní prvek v lidském životě nemá posledního slova. Jsou v lidském nitru zákony správnosti a nesprávnosti. Jedná-li člověk správně, cítí radost, štěstí, jedná-li nesprávně, prožívá rozháranost a roztráštěnost vnitřní. Správně nebo nesprávně jednat, o tom rozhoduje zdravý lidský rozum. Vykonati zase správnou věc a varovati se nesprávné k tomu vede lidská vůle. Proto vedle filosofie lidských smyslů, vedle užitku k dennímu životu je život čistě duševní, život rozumu a vůle. Nová filosofie je neúplná a nemožná, dokud přehlíží tento lidský čistě duchovní život. Filosofie sv. Tomáše a křesťanská má tu věčnou a stálou cenu, že se dívá na člověka tak, jak je celý. Pozoruje ho i v jeho duchovní stránce. Vysvětluje smysl a účel lidského života a celého vesmíru. Křesťanská filosofie znamená snahu vysvětliti vše, co je, vesmír, člověka, Boha. Sv. Tomáš, jenž je největším reprezentantem křesťanské filosofie, vysvětluje skutečnost a její jevy. Představuje lidské mysli tajemné stránky vesmíru a života, aby člověk poznal celou propast moudrosti a vědění. Duch lidský právě po tom touží. Nestačí mu ohraničení místa v čase a úzkém prostoru, touží po vysvětlení smyslu, po pravých hodnotách životních. Výklad sv. Tomáše o vesmíru, o člověku a jeho duchu, o Bohu je pro člověka písní o pravdě, o absolutnu, o pravé hodnotě. Nestálý a kolísavý člověk může poznati, jak jeho vlastní duch hraničí s nekonečnem a s věčným světem. Jak mysl lidská se klidní ve svém hledání jen tehdy, když dospívá k První Pravdě; jak vůle lidská se uklidňuje a plní štěstím jen dosažením nejvyššího, universálního dobra atd.

Křesťanská filosofie nebyla nikdy překonána; nemohla být nikdy zapomenuta a zavrhnuta, i když se o to některé doby pokoušely. Má v sobě jádro pravdy, která je vždy táž. Pravda je vždy pravdou, nikdy lží. Proto může se postupovati k dokonalejšímu a přesnějšímu vyjádření pravdy, avšak pravda sama se nemění. Proto i křesťanská filosofie se vyvíjí, i ona je přesněji vyjádřena,

nabývá nových přirozených poznatků. Jádro, pravda sama, je vždy táž. (Na př. novými poznatky v biologii byla rozšířena znalost o životě, avšak, že lidský život není jen projevem fyziologickým, že má i čistě duchovní projevy, to zůstává stále pravdou.) Proto nemůže se nazvat křesťanská filosofie za překonanou, dokud člověk zůstane rozumným tvorem, dokud vesmír je řízen účelnými zákony, dokud člověk touží po pravdě a štěstí, pokud Bůh sám je pramenem světla, štěstí a uklidnění.

Dr. Met. Habáň O. P.

Filosofie nahrazuje náboženství?

Podle pojetí mnohých moderních filosofů vědění lidské postupuje stále dál, dopředu, vysvětluje vědecky a filosoficky, co dříve bylo mytické a neurčité. Rozum lidský není schopen hned vyjádřit všechno to, co je, co vidí a poznává.

Na prvním stupni poznání vyjadřuje věci tajemně a myticky. Pozoruje-li primitivní člověk přírodu a její jevy (na příklad hromobití, blesky, střídání počasí a dob) a nezná příčiny těchto jevů, proto si vymýšlí mytické příčiny, to jest připisuje tyto jevy vyšším bytostem. Tato přirozená neznalost zákonů přírodních, podle nichž se vše děje a jimž neuniká nic z velkého pohybu vesmírného, stvořila ve fantasii lidské bohy, oživila přírodu množstvím vyšších bytostí a duchů. Člověk se přirozeně bojí těchto bytostí a proto hledí si je získati a nakloniti, aby mu neškodily.

Mimo to primitivní člověk viděl umíratí spolulidi, své blízké a známé, které miloval. Když se tak nad tímto tajemstvím smrti zamýšlel, stávalo se, že se mu tytéž zemřelé bytosti zjevovaly ve snu, a to jiným způsobem, v mlžných postavách a často v neurčitostech. Člověk přichází k přesvědčení o nesmrtelnosti duší a hledí se s nimi dostati do styku. Vzniká úcta duší zemřelých, z nichž se vyvíjí říše duchů a nejvyšší jejich král. Člověk si fantasticky a myticky stvořil existenci duší a bohů. Teprve později vývojem se stává, že se tyto duše a bohové organisují v mysli lidí na způsob rodinného života, vzniká hlava této veliké rodiny, nejvyšší bůh; tím postupuje vývoj náboženství z mnohobožství k jednobožství. Dalším vývojem teprve povstává křesťanství a jeho náboženství a má značiti nejvyšší dosud stupeň náboženství vůbec. Jaká je však jeho cena? V jeho kolébce se scházejí všechna náboženství a všechny myty a fantastické výplody lidí. Ten-

to náboženský mytus vytvořil Boha, který stvořil svým slovem svět. Tato tvorba odpovídá prvnímu stupni sociálního vývoje. I v něm je patrné, že člověk tvoří.

Druhým stupněm vývoje je věda a filosofie. Nepřesné poznání prvního stupně brzy ustupovalo hloubavému duchu lidskému. (Na příklad u Řeků po době Homérově, který shrnul všechny myty náboženské a sestavil je ve svých básních v krásný celek světového názoru, přichází doba řeckých fyziků-filosofů, která začíná Thalétem Milétským a vyvíjí se ve filosofii Parmenidovu a Heraklitovu a vrcholí v Platonovi a Aristotelovi.) Ve vědecko-filosofickém poznání rozum lidský zkoumá příčiny jevů a všeho dění, objevuje přírodní zákony a vývoj. Tyto zákony ukazují, že prvotní vysvětlení mytické je nedokonalé, že vše je řízeno mocí velkých zákonů tvůrčího vývoje a tedy není místa pro nadpřirozené síly a bohy na Olympu. Toto vysvětlování vědecké a filosofické postupuje pomalu dále a činí člověka bohorovným. Člověk objevil strom poznání, stal se tvůrcem vesmíru, sesadil bohy. Tato optimistická víra v tvořící rozum organisovala lépe celý lidský život. Člověk není již pozorován jako třesoucí se bytost před bohy, není mu již přikázáno, aby byl zde na zemi ve vyhnanství, aby se odříkal radosti ze života a očekával své smrti a odplaty po smrti. To byla slabost a zbabělost lidí přecitlivělých, kteří neměli odvahy tvořiti a bít se s přírodou dál o vývoj. Dnešní člověk žije jenom zde na zemi. Má světlo vědy a filosofie, že je souhrnem látek a částíček fysicko-chemických, které mají své zákony a reakce, že projevy života jsou pouhými reakcemi chemického složení a fysických energií a po určitém období tohoto života reakce prvky, z nichž člověk sestává, se rozpadnou a není nic více. Člověk žije jen zde na zemi; byl sem vržen nutností přírodního dění a bude smeten zase toutéž zákonitostí. Proto mu nezbyvá, než aby svůj život co nejvhodněji uspořádal, aby využil krátkého období osudného dění, které mu určuje několik let života. To, co zvláště platí v životě, je jeho tvůrčí síla; síla tělesná tvoří potomky, síla duševní tvoří umělecká díla a velká díla, která pak znamenají velikost po celou další dobu, člověk se stává v nich nesmrtelným. Proto třetí období a nejvyšší období lidského života je v uměleckém životě. Tam člověk tvoří nejvíce, tam sám sebe činí nesmrtelným.

Tak tedy postupoval vývoj života podle pojetí novější filosofie, takový jest osud a smysl života lidského. V tomto pojetí nemá

místa náboženství, neboť toto bylo zatlačeno již dávno vědou-filosofií a uměním. S tímto pojetím o životě lidském se setkává naše mladá inteligence, tím se pohazuje i mezi lid jako pokrokovým světovým názorem. Proto bylo nutné rozvinouti tyto nauky poněkud obšírněji.

Když se podíváme hlouběji do věci, poznáme na první pohled, jak tento celý názor je fantastický, jak je uměle vytvořený a jak neodpovídá skutečnosti.

Předně primitivní národy, pokud jen mohly býti prozkoumány, nikde nepostupovaly tak, jak jim to určila moderní doba, to jest od víry v duše zemřelých k víře k bohům atd. Všude, kde jen věc byla lépe prozkoumána, všude byla první víra v nejvyšší bytost, která vše řídí a spravuje, vše stvořila a zase vede k sobě, která dobré odměňuje a zlé tresce. Anglický etnolog Lang odhalil všechny podvody moderních lidí, kteří chtěli dokázati, že náboženství se vyvíjelo z víry v zemřelé duchy. Tímto nesprávným způsobem byla rozšířena nauka o animismu. Zatím co rozumný člověk všude postupoval jinak. Jednak znalost Boží byla v lidech z původního zjevení, jednak přišel člověk k poznání Boha rozumem. Rozumný člověk, i když neznal přesně zákonů přírodních, přece správně soudil, že se nic neděje bez své dostatečné příčiny. Tak jako jeho vlastní chatka, kterou si budoval, nepovstane a neděje se sama, tak se neděje samo od sebe nic, ani tedy vesmír se svými přírodními krásami, hrůzami a zákony. Tedy ani zákony nejsou dostatečnou příčinou, neboť i ony potřebují odůvodnění, proč jsou, a proč se světové dění podle nich řídí. Tedy primitivní člověk byl schopen stejně tohoto rozumného úsudku, jako každý jiný rozumný tvor. Když tedy člověk může postavit chatku a několik jiných věcí, nemůže za to mnoho jiných věcí, nemůže změnit běh přírody, určit jí své zákony atd. Ba nemůže ani poručiti, aby přšelo nebo svítilo slunce podle libosti. A tedy člověk hned přirozeně tuší a rozumem poznává vyšší bytost. Proto nebyl to strach, který stvořil bohy, byl to rozum lidský, který Boha poznal a našel jeho stopy ve stvořených věcech. A též dnes, kdy věda poznala přesně zákony dění a vesmíru, neodstranila tím První Příčiny, naopak, ještě lépe ukázala k Ní cestu. Postupující věda a filosofie neodstraňují náboženství, poněvadž náboženství záleží v poznání Boha, jako nejvyšší bytosti, a v poznání poměru člověka k ní.

Je-li Bůh První Příčina, pak člověk jest jeho dílem, patří Bo-

hu, musí uznati svou závislost. A to je první základ přirozeného náboženství. Počátek náboženství je projevem inteligentní bytosti, která jediná může pozvednouti své inteligentní oči vzhůru k Bohu, aby ho poznala v jeho díle a uznala jeho nejvyššího Pána. Proto může pokračovati věda a filosofie vždy dále, a vždy jasněji objasní inteligentní bytosti lidské, že je Bůh, který je První Příčinou, který je Pramenem všeho dobra, světla a pravdy, který dává smysl lidskému životu. Člověk může tvořit jen neživé věci. Sebevětší umělec, který vytvořil nádherné sochy, nedovedl vdechnouti těmto sochám dech života, protože tvůrcem života je Bůh a jeho tvořivá moc. Člověk jako inteligentní bytost jasně prozrazuje, že se liší od ostatního dění přírodního, od fysických a chemických sil, od živočichů a bylin. Liší se právě svou inteligencí a svobodou své vůle. Má v sobě život duševní, tedy i zdroj tohoto lidského života není hmota, nýbrž duch. Má-li člověk duši, pak mu nestačí život pozemský, hmotný, protože duše jako svého pokrmu si žádá světla a pravdy, smyslu dobra, aby byla šťastná. Proto pozemský život u všech hlubších lidí je poznáván jako ubohý a smutný. Proto se nespokojí a nenalézá člověk svou blaženost jenom ve hmotných věcech. Touží po radosti duchovní, po opoře v Bohu, po lásce Boží. Život lidský jest opravdu bohatý jenom v náboženství, jak zkušenostně dosvědčují všichni, kteří ztratili a zase našli víru. „Život bez Boha je prázdný,“ píše jeden universitní profesor, konvertita. Tuto vnitřní skutečnost opravdové radosti a štěstí nenahradí nikdy ani věda, ani filosofie. Smysl života, určení člověka, cíl lidský, život věčný a blažený ve světle a lásce, to vše dovede dát člověku jenom náboženství. Náboženství je pro duši lidskou potřebné jako světlo pro oči, jako voda pro rybu. Bez světla nevidíme, bez náboženství je tma v duši; a to slabé světélko vědy a filosofie, co znamená v tolika těžkých chvílích a chmurách životních? Oporu, jistotu, dobrotu a lásku dává člověku jen náboženství. Tyto hodnoty se nedají překonati ani nahraditi. Náboženství zvláště zjevené doplňuje filosofie, otevírá poznání celého smyslu životního a bránu k věčné lásce. Proto filosofie nenahrazuje nikdy náboženství, za to náboženství jako nejhlubší filosofie nahrazuje u mnohých lidí dobře filosofii.

Dr. Met. Habáň O. P.

Hus byl mučedníkem za pravdu Boží?

Od té doby, co značná část našeho národa ctí v Husovi svou vlastní nevěru, zdomácnělo u mnohých domnění, že Hus byl „mučedníkem za pravdu Boží“ — Zaviněno to bylo tím, že mnozí i upřímní lidé si neuvědomí, *co je mučednictví*, ani *čemu Hus vlastně učil*.

Od samého počátku křesťanství, od smrti Krista, sv. Štěpána, apoštolů — bylo jasné a všeobecné přesvědčení, že jediné víra katolická je matkou mučedníků, kteří *tuto víru svojí krví podepsali*. Mučedník vydává svou *krví svědectví křesťanské pravdě*; přijímá smrt z rukou nenávistníka pravdy Kristovy — dobrovolně. — Nikdo jiný se nemůže zváti mučedníkem v pravém smyslu slova.

M. Jan Hus se nemůže nazývati mučedníkem, protože nepoložil život jako na svědectví pravdy Boží, nýbrž pro bludy Viklefovy.

Viklef, anglický bludař, jehož spisy u nás počal hlavně šířiti M. Jeronym Pražský a j., byl odsouzen r. 1382. — Jeho učení bylo v Anglii jako státu nebezpečné potlačeno. — Učil: Církev tvoří jen předurčení ke spáse; její hlavou je jediné Kristus. Pramenem víry je pouze Písmo sv. Církev římská je sbornice satanova; papež je Antikrist. Mše, svěcení, biřmování jsou dílo lidské. Zpověď je zkroušeným zbytečná; odpustky jsou bláhovost. Řehole jsou dílo ďáblovo; jejich zakladatelé, jež církev velebí, jsou zavržení kacíři. Kdo vstupuje do řehole, sám sebe zatracuje. Kdo dá klášteru almužnu, je proklet. Hříchem pozbývá člověk nejen milosti, ale také práva ke svému jmění.

Jako vejce vejci jsou podobny Husovy články odsouzené na koncilu v Kostnici. — Sedlák a jiní ukázali až otrockou závislost Husa na Viklefovi a sami obdivovatelé Husa — jako Flajšhans — prohlašují tuto závislost za nedůstojnou pražského Mistra. Hus téměř doslovně opisoval z Viklefa.

Článků Husových odsouzených jako kacířských bylo 30; většinou byly vyňaty z jeho spisu „O církvi“: Vlastní církev je církev vyvolených a nikdo neví, zda je jejím členem či není. Zakladatelem papežství byl císař Konstantin a nikoli Kristus. Sv. Petr nebyl hlavou církve; také papež jí není, není-li ctnostný. Preláti, vydávající kacíře světským úřadům k potrestání, jsou horší vrahové než Pilát. Rozkazy církevních vrchností jsou nálezky lidské. Všechny skutky hříšnickovy (i dobré) jsou hříšné. Hodný kněz musí kázat nedbaje záповědí představených. Původcem církevních tres-

tů, exkomunikace, interdiktu a jiných — je ďábel. Papež, prelát, král, není prelátem, králem, je-li ve hříchu smrtelném.

K těmto přistupovalo asi 15 článků dosvědčených svědky, které se týkaly jeho chování a učení: hájil bludy Viklefovy; způsobil bouři v Praze a pohoršení (za kázání odpustků); schvaloval remanenci; hříšný kněz podle něho neposvěcuje; odpustky nejsou nic; světští páni mají zabrat církevní zboží; jsa v klatbě sloužil, a jiné.

I nejprostší člověk s troškou křesťanského citu pozná, jak nebezpečné jsou to bludy, že nemají nic společného s pravdou Boží. Za mnohé věty byl by Hus souzen dnes i civilním soudem.

Sami nekatoličtí dějepisci přiznávají, že Hus byl kacíř a Herben píše: „My se dnes shodujeme s nejkrajnějšími církevníky, že *M. Jan Hus byl kacíř* a přijímáme s nimi také důsledek pro 15. století, že kacíř byl tehdy upálen právem!“ — Bohužel, toto přesvědčení nestalo se dosud u *všech* protikatolíků u nás, z nichž hlavně určitá část nepřestává dělat z Husa „mučedníka“ a nástroj boje proti Církvi katolické.

Husovy bludy byly vyvráceny dávno před ním — samým evangeliem. Výbornou obranou víry katolické proti Husovi byly spisy Štěpána Pálče, přítele Husova, který však r. 1409 i se Stanislavem ze Znojma se viklefismu odřekl. Proti Husovi napsal „O církvi“ a „Antihus“ V těchto svých spisech celému národu jasně připomínal odvěké pravdy:

Papežství nezaložil císař Konstantin, nýbrž sám Kristus slovy: „Ty jsi Petr, to je skála, a na té skále vzdělám Církev svou a brány pekelné jí nepřemohou“ a pak slovy: „Pasiž beránky mé, pasiž ovce mé.“ Jestliže Kristus poručil Židům poslouchat zákoníků a farizeů, poněvadž seděli na stolci Mojžíšově, i nehodných — „co vám praví učiňte, skutky se neřidte“ — tím více sluší křesťanům poslechnouti těch, kteří sedí na stolci Kristově! Kristus poručil všem věřícím, abychom jeho zástupců poslouchali: „Kdo vás slyší (mluví k apoštolům a jejich nástupcům), mne slyší; kdo vámi pohrdá, mnou pohrdá, a kdo pohrdá mnou, pohrdá tím, který mne poslal.“ Luk. 10, 16. — O tom, kdo neposlechne Církve, řekl: „Budiž ti jako pohan a publikán!“ — Jako zločinci nechtějí, aby byly šibenice a soudcové, tak bludaři nechtějí míti nad sebou authority a soudců církevních, aby mohli svobodně hlásat bludy. — Nositeli svátostné moci a authority jsou i lidé slabí, klesající, protože jsou jen nástroji Kristovými a Kristus jim dává svátostnou moc; on sám skrze ně a v nich posvěcuje.

Není naším úkolem zde vyvracet dále bludy Husovy. Dokážeme ještě dále, že *Hus sám nebyl* přesvědčen o „své“ pravdě.

Ve Štokholmě jest Husův opis traktátů Viklefových, který si udělal roku 1398. Na okraji je Husem připsaná poznámka: „Ó Viklef, Viklef, nejednomu ty hlavu zvikleš!“ — Poznával tedy od samého počátku bludy Viklefovy. Že v nich také úmyslně setrval, dokazuje ta okolnost, že, když jeho ochránce a příznivce pan Jan z Chlumu, chtěje Husovi posloužiti, dal některé jeho spisy Zikmundovi — Hus jej za to *pokáral*. — Neměl tedy ani přesvědčení o své pravdě, ani klidného svědomí. Viklefem byl Hus tak oslněn, že před samým arcibiskupem prohlásil, že by chtěl býti tam, kde je duše Viklefova. Kdyby Hus byl přesvědčen o své pravdě, nebyl by se tak bál soudu církevního, k němuž byl volán již od r. 1410. To mu vytýkali sami jeho přátelé, že se bojí soudu pro zlé svědomí. Sv. Cyril a Metoděj bez zdráhání se dostavili k soudu papežskému, jsouce přesvědčeni o svém právu, kterého se jim i dostalo. Rovněž Páleč, Stanislav, Milič (dvakrát) se ospravedlňují před církevním soudem.

Hus však místo pravé církevní autority, vyhledává přízně a ochrany moci pánů a krále. Poslouchá každého králova pokynu a vyhýbá se všemu, čím by ho rozhněval. Na králův pokyn opouští Prahu r. 1412, což nedokázaly ani nejtěžší církevní tresty jako interdikt — na králův pokyn jde též do Kostnice —. Tato okolnost vrhá podivné světlo na celý charakter Husův.

Ještě se tak rádo říká, že Hus káral hříchy kněžstva a proto musil býti odstraněn. — Na toto by pro inteligentního člověka nebylo třeba dávat žádné odpovědi, protože na první pohled je vidět, že je to jen pomluva. Avšak v zájmu všestrannosti ukážeme, že ani v tomto ohledu nebyl Hus nijakým „mučedníkem“.

Církevní poměry následkem vměšování se panovníků a velmožů do církevní správy nebyly tehdy na západě nejutěšenější. — To se nezapírá. Ale více je pravda, že se v líčení tehdejších poměrů církevních u nás přehání, a to velmi na úkor pravdy. Je to zcela pochopitelné, když je tolik lidí, kteří by přece z Husa chtěli udělat nevinátka a „mučedníka“ za každou cenu! — Hus sám se o to svým tupením kněží zasloužil.

Církevní reforma u nás začala za Karla IV. a arcibiskupa svatě paměti — Arnošta z Pardubic. Nejnovější badání dokazuje, že duchovenstvo z největší části žilo příkladně (Neumann, *Prameny k dějinám duchovenstva v době předhusitské a Husově*, 1926).

Hus sám vyznává, že zná mnohé faráře, kterým není hoden zouti obuvi, a jichž paty pro svaté jednání by chtěl zlíbat.

Není třeba mnoho podrobností; soudnému člověku stačí uvážit tu *nejvýmluvnější skutečnost*, kolik tisíc kněží, řeholníků a řeholnic bylo ukrutně umučeno, utopeno, upáleno, zardoušeno, hladem umořeno a nejrůzněji zmrzačeno atd. — Jen z řádu dominikánského bylo umučeno přes tři sta členů! Pekař dokazuje, že Žižka dával dvě kopy grošů za *pravověrného(!)* kněze nebo mnicha, a nepřidal-li se k husitům, dal jej bez milosrdenství utratit. — Z toho plyne nutný závěr, že kdyby kněžstvo bylo tak zpustlé, jak je Hus líčí, nikdy by se nedalo tak mučit za víru, podle níž by nežilo. Víme, že hříšný život má za následek ochabnutí víry a úpadek ctnosti statečnosti — v pronásledování odpad. Tisíce mučedníků smylo krví lež, kterou Hus nenávistně vepsal na čelo duchovenstva, neboť člověk se dá týrat a zabít jen pro to, co je mu milé a podle čeho žije. Pekař dokazuje, že husité radili mnichům, aby se oženili; klášterní panny násilím nutili k manželství. — Řeholníci však zůstali svým závazkům věrni až k smrti.

Hus nebouřil proti „špatným mravům“ duchovenstva z přesvědčení o pravdě, nýbrž jen proto, aby si získal krále a pány. Aby se králi zavděčil, hlásal, že on a páni mají zabrat jmění duchovenstva, protože kněží jsou v hříších . . . Zcela jinak se choval k rozmařilému životu krále a dvořanstva. Tam hříchy neviděl, protože byli stoupenci jeho novot; král by s ním ani nedělal okolků, jako nedělal se sv. Janem Nep. — To Hus věděl a proto útočil jen proti bezbrannému kněžstvu a řeholníkům, což bylo po chuti králi a jeho dvořanům a k obveselení. Páleč Husa upozorňoval, že příčinou zmatků nejsou hříchy kněžstva, protože ty jsou i na kněžstvu jeho strany. Hus se ujímal i nejhorších světských i duchovních osob, jen když s ním souhlasili v bludném učení . . .! Tak by však nesměl jednati opravdový reformátor!

Hus však sám nekonal, co chtěl po jiných. Kněží měli býti chudí. A Hus podle Pekaře a také liberálních autorů a obdivovatelů — jako Flajšhane — měl mimo *celé zaopatření* 60 kop grošů ročních důchodů, t. j. téměř *šedesát tisíc Kč!* — Hus nepatřil mezi chudé kněze! — Kdežto vedle něho bylo v Církvi tehdy u nás sta a sta kněží s nepatrným příjmem anebo se žádným! — Hus byl bohatý a vedl blahobytný život, když jako 44letý r. 1412 si stěžuje z Kozího Hradku, že pro tloušťku nemůže chodit pěšky kázat!

Nehlásal tedy Hus pravdu Boží ve svém učení, nebyl opravdo-

vým zastáncem života podle pravdy Boží, nebyl a nemohl být přesvědčen o své pravdě a za ni ani nezemřel. Nebyl mučedníkem! — Neměl ctnosti mučedníků: lásky a pokory. Jeho okatá statečnost při smrti nebyla ničím nadpřirozeným, nýbrž pocházela z nesmírné pýchy a nenávisti a ctižádostivosti. To mu vytýká i Palacký, že nehledal cti a slávy Boží.

Mučedníky jsou jen ti, kteří krví osvědčují a vyznávají víru, za kterou zemřeli apoštolé!

Dr. Jeronym M. Jurák O. P.

Husa Církev zavraždila?

Znáte Brožíkův obraz: Hus před sněmem kostnickým. Na nádherném trůně papežským hávem oděný — Jan XXIII. Uprostřed zástupu theologů M. Jan — jako ideál asketů, beránek ve vlčí jámě. — Obraz najdete v každé škole a již do nevinných dětských duší se vstříkuje jed nenávisti proti Církvi, ježto ona — jak *obraz* dokazuje, „zavraždila nejlepšího a nejušlechtilejšího ze synů českého národa“

Obraz je ve službách proti Církvi; ale vysvětlený a viděný ve světle dějinné pravdy je — obranou Církve. Předně: Hus nebyl asketa; byl to tlustý, hladce holený panáček. Dále: Jan XXIII., na obraze v papežském rouše jako soudce M. Jana — nebyl římským papežem, nýbrž uchvatitelem, lžipapežem, nositelem rouch papežských, ale nikoliv moci! — Hus sám se k Janu XXIII. hlásil, církev však Baltazara Cossu — Husova Jana XXIII. — papežem neuznává. Husa Církev nezavraždila, nýbrž Hus se stal obětí své vlastní politiky.

Hus vystoupil v době, kdy bylo na západě schisma-rozkol, 1378 až 1419, jenž byl zaviněn politickými poměry a vlivy té doby. Roku 1378 zvolili si francouzští kardinálové proti římskému papeži svého „papeže“ se sídlem v Aviñoně. Roku 1409 část kardinálů v Pise zvolila si dokonce třetího! Ovšem, ani druhý ani třetí „papež“ nebyl nástupcem sv. Petra a hlavou Církve. Církev římská jako taková měla vždy jen jednoho papeže; tím byl za vystoupení Husova — Řehoř XII., 1406—1415.

I. Jak se vyvíjel spor Husův?

Zajímavé, že do Husova sporu *nezasahuje pravý římský papež*, nýbrž nezákonitý lžipapež pisánský Alexander V. a po něm od roku 1410 jeho nástupce pověstný Baltazar Cossa jako Jan XXIII.

— Ještě zajímavější je, že se tak stalo zásluhou samého Husa! — České království uznávalo pravého římského papeže Řehoře XII. až do r. 1409. Když Václav IV. svou lehkomyšlností pozbyl v německu královské koruny a Řehoř uznal německým králem Ruprechta, Václav ze zlosti se rozhodl uznati protipapeže, ježž slibovali kardinálové v Pise. Pražská universita a arcibiskup odepřeli králi souhlas a hájili právo římského papeže. Působením Husovým dal král Čechům na universitě většinu, která byla smýšlení viklefského, a ta jménem university se přidala k pisánskému lžipapeži. Arcibiskup vyhlásil nad Prahou interdikt. Král zuřil a Hus štvál v Betlemě do té míry proti arcibiskupovi, že dav se přihnál k arcibiskupovu dvoru a hrozil násilím. Kněží zachováající interdikt byli týráni; far a kostelů se zmocňovali stoupenci Husovi. Hus opřen o krále, bouře ještě rozdmychoval. Starý arcibiskup konečně podlehl násilí a v září 1409 uznal pisánského protipapeže. Tak se Čechy působením Husovým octly v rozkolu. Tím uvalil M. Jan Hus celé následující neštěstí na českou zemi a v první řadě — na sebe. Nenávist Husových ctitelů se nemůže proto obracet proti římské Církvi a jejímu představiteli papeži.

Zde se nám ukazuje Hus ve velmi podivném světle: když podle Viklefa neuznával papežské autority vůbec, proč tak vášnivě se hlásil k protipapežům? — Zdá se, že Hus viděl v protipapeži jen nějakého vysokého preláta, jehož postavení by mu mohlo sloužit v boji proti arcibiskupovi, ježto věděl, že jako vzdoropapež stojí jeho necírkevním snahám blíže než pravý papež Řehoř XII. Ale i zde M. Jana jeho výpočty zklamaly.

Baltazar Cossa, k němuž se Hus odvolal, pohnal jej v září 1410 jako podezřelého kacíře k soudu. Za tři měsíce po doručení půhonu dán do klatby. Tu Hus začal prosit: v září 1411 napsal prosebný list Janu XXIII., v němž prosí „Nejsvětějšího Otce“, aby jej zbavil půhonu a klatby. Rovněž kardinálům psal prosebné listy. Zároveň však před lidem zpupně prohlašoval, že papeže neposlechne, ani kdyby poslal do Čech bul plný vůz! — Korunou všeho bylo, že se Hus veřejně s kazatelny přiznal, že jej právní zástupce u Baltazara Cossy stál 1.100 — tisíc jedno sto — zlatých peněz! — V září 1412 vyhlášen nad Prahou interdikt a Hus na vyzvání královo — opustil Prahu.

Roku 1414 pohnul král Zikmund vzdoropapeže Jana XXIII. k svolání církevního sněmu. — Zikmund sám vyjednával prostřednictvím pánů Jana z Chlumu a Václ. z Dubé s Husem o ces-

tě na sněm. Hus se zdráhal a žádal ochranný list-glejt. Konečně však, asi na pokyn krále Václava, vydal se náhle na cestu na sněm bez glejtu. Ten dostal až dva dni po svém příchodu do Kostnice — 5. listopadu 1414. — Zdůrazňujeme, že pravý papež římský Husa na sněm nezval, ba ani vzdoropapež.

II. Co učinila Církev na záchranu Husovu?

Na sněmu kostnickém bylo přítomno: 33 kardinálů, 287 arcibiskupů a biskupů, 124 opati, 750 doktorů theologie, 37 zástupců universit. — Nekatolík dr. Krofta praví: „Koncil kostnický nesmíme si mysliti jako shromáždění lidí nízké úrovně mravní a duševní, jimž šlo jen o to, aby se zbavili nepohodlného karatele; je naopak jisto, že v popředí koncilu stáli a v něm rozhodovali mužové nejen veliké učenosti a širokého rozhledu, nýbrž i nesporné mravní výše, a že právě tito mužové měli také rozhodující vliv na odsouzení Husovo... Bylo by pošetilé domnívati se o všech těchto mužích, že chtěli odsouzení Husovo ze msty za to, že se svou mravokárnou činností nešetrně dotýkal kněží. Příčiny rozporu mezi Husem a koncilem tkvěly zajisté jinde, hlouběji. Šlo tu především o některé *vážné rozdíly věroučné*“, M. Jan Hus, 60. — Dne 29. května 1415 byl sesazen Baltazar Cossa a uvězněn — Husův příznivec!

Sněm vyšel Husovi na přímlovu královu vstříc, že dostal 5., 7., 8. června 1415 veřejné slyšení, neboť jinak byli podezřelí z kacírství vyslýcháni zvláštními komisaři ve vězení. Byly čteny články vyňaté z jeho spisů. Někdy Hus tvrdil, že ta neb ona věta nezní tak v jeho spise. Když pak byly články srovnány se zněním v knize, ukázalo se často, že znění v knize mělo bludnější smysl než v obžalobě! — Hus odvolat nechtěl. Dostal měsíc na rozmyšlenou.

Palacký píše: „I nelze zapírat, že sbor i tentokráte ničeho neobmeškal, cokoli naň jen slušelo, aby vrchu přísnosti vyhnouti se mohl. Usilováno znova dobrotou i přísností, přemlouváním i hrozbami navésti Husa, aby se vrátil opět do lůna Církve. Opětované deputace od sboru, jichž i nejvzácnější oudové, jako Alliacký a Zabarella, se zúčastnili, způsobili konečně, že se zdálo, *jako by oni a ne Hus ku prosbám se utíkali*. Hus dne 1. července osvědčil se písemně, že odvolati nemůže ani nechce... Sbor neměl-li jemu přisvědčiti a dáti se posléze i mistrovati, musil konečně přikročiti k odsouzení jeho, jak toho žádali zákonové Církve — odvoláním byl by zmařil sebe v duchovním ohledu naprosto. Nemaje voliti nežli mezi smrtí tělesnou a duchovní, volil záhubu těla.“

Sněm soudil jen nauku Husovu, jak bylo jeho povinností. Hus si byl vědom, že učí bludům a přece z pýchy nechtěl odvolat ani všeobecnou formou: „Těch článků jsem nedržel ani nekázal, a kdybych to byl učinil, chybně jsem činil.“ — Chtěl se před svými stoupenci zastkvít slávou „mučedníka“ — Hus svou smrt chtěl.

III. Státní moc a kacíři ve středověku.

Ve středověku byl kacíř považován za nepřítele všeobecného dobra, státu. Celé státní zřízení bylo založeno na náboženství a útok na některou náboženskou pravdu, byl útokem na stát. — Až dodnes něco podobného můžeme pozorovat: když by někdo jako Hus počal hlásat, že kdo je v těžkém hříchu, ztrácí právo na majetek a zároveň autoritu — moc — jistě by se metěšil svobodě, dokud by neodvolal a neslíbil mlčet. — Jen středověký *státní zákon* o upalování kacířů upadl v zapomenutí.

Sněm vyčerpал veškeru shovívavost s Husem a dne 6. července 1415 byl zbaven úřadu a vydán *světské moci*, ježto Církev s ním už nic společného nemá, prosí jen, aby jeho života bylo ušetřeno. Hus byl až do posledního okamžiku vyzýván, aby odvolal. Tak se mohl zachránit. — Král Zikmund podle zákona Bedřicha II. (1212—1250), který měl platnost i v Čechách, rozhodl Husa upálit jako kacíře a nebezpečného státu. Dědic české koruny upálil Husa a nikoliv Církev.

Kdyby byl Zikmund upálil Husa dříve nebo později v Čechách, neudělalo by to takový rozruch. Kdyby Hus byl měl aspoň tisícinu dobré vůle, s níž mu Církev, sněm vyšli vstříc, nebyl by skončil na hranici. To uznávají dnes i nekatoličtí dějepisci a protestant Herben praví: „My se dnes shodujeme s nejkrajnějšími církevníky, že M. Jan Hus byl kacíř a přijímáme s nimi také důsledek pro 15. století, že *kacíř byl tehdy upálen právem!*“

Královská, státní moc, pod jejíž ochranou Hus tak bouřil proti Církvi, se stala jemu samotnému osudnou. — Církev umožnila Husovi studie, Církev jej vlastně živila, Církev chtěla Husa spasit, když ho tolikrát vyzývala, aby uznal a odvolal své bludy — konečně, když s bolestí musila Církev prohlásit, že skutečně je zatvrzelý bludař a kacíř — ještě prosí císaře, aby ušetřil jeho života. — Církev Husa nezavraždila.

Rovněž ani Zikmund Husa nezavraždil, neboť vražda je nezákonitá, bezprávná, nespravedlivé zbavení života. — Hus však byl popraven podle státního zákona, jako ohrožující naukou stát.

Dr. Jeronym M. Jurák O. P.

Husitská doba je nejslavnější dobou národa?

Sněm kostnický dosáhl svého účelu — obnovení církevní jednoty. Všechny národy západní Evropy se sjednotily pod jednou hlavou v náručí Církve Kristovy. Jen ve středu Evropy malý národ český jako sopka, probuzená jiskrou z hranice M. Jana Husi, bouřil. Čechové byli v hloubi duše uraženi, že se někdo opovážil podezřívati je z kacířství; nic nepomohlo vyzývání koncilu, aby se odřekli bludů Husových, „který byl správou světskou popraven“ — Protestem se 452 pečetěmi pánů, poslaným do Kostnice, zahájena byla doba, v níž proudem tekla krev českých dětí, hořely české chaty, chrámy, města, hrady a nejvzácnější památky české vzdělanosti . . .

Můžeme tuto dobu nazvati „nejslavnější dobou národa?“ — Odpovíme si snadno, uvědomíme-li si, *co je to sláva*.

Od té doby, co je člověk na zemi, býti slavným znamenalo: býti dobře známý — věhlasný — chválou z dobra všemi uznaného. Sláva je totéž jako chvála něčího dobra, dobrých skutků a vlastností. Slávy si zasluhuje to, co slouží *k oslavě Boha*, k užítku bližního a také prospěchu vlastnímu. Není slávy, není-li jejím základem a cílem dobro. — Husitská doba, doba válek, není a nemůže se nazývat nejslavnější pro náš národ, ježto národ v ní neoslavil Boha, neprospěl bližním, neprospěl ani sám sobě . . .

Český národ husitskou dobou *neoslavil Boha*. — Husitský odboj byl namířen proti pravé Církvi Kristově, proti dílu Božímu. Bylo to mstění a hájení bludů a vnucování bludů. — Boha oslavujeme z víry. První „věhlas“, který o českém národě letěl světem, bylo, že v Čechách si každý může věřiti, co chce; tak se staly Čechy útočištěm bludařů jinde stíhaných. Táboři — nejradikálnější representanti husitství — zlaicisovali křesťanství: popřeli božský původ Církve, svátostí; zavrhli kněžství, obřady, roucha bohoslužebná, chrámy; neuznávali očitce, přímluvy svatých, modlitby. Kláštery prohlašovali za peleše lotrovské a proto je zuřivě ničili: za jediný rok 1421 jich obráceno v sutiny přes 40! Kostely zasvěcené svatým nazývali chrámy ďáblivými a proto z nich nenechávali kamene na kameni. Mnoho set jich tak zmizelo — těchto svědků vlády Boží v naší zemi.

Husitská doba byla nepřetržitým rouháním proti Bohu. Nesčí-

slněkráté bylo zneuctěno Tělo Páně při přepadnutí kostelů . . . . Hostii nosili Táboři na žerdi v dřevěné monstranci, zlaté raděj ničili a prodávali. Tábořská „mše“ se skládala z českého Otčenáše a proměňujících slov. Sloužili ji ve vojenském šatě nebo obyčejném a to kdekoliv — ve stodole, v poli: „kalichem“ byla jakákoliv nádoba. — O kněžích husitských píše kalvín A. Denis: „I nejlepší z nich neměli žádného vzdělání, neznali ani obřadů bohoslužebných, přáli pověře a z nevědomosti šířili nauky nejspornější. Mnozí byli poběhlíky, mnohdy zločinci trestu uprchlími, zanedbávali všechny své povinnosti a svým osadníkům dávali příklad nejžalostnější.“ — Taková byla „oslava“ Boha v Husově reformě . . .

Kdo oslavuje Boha nejvíce *prospívá bližním*: zušlechťuje, vzdělává, vede do náruče Boží, svolává požehnání. — Národ v husitské době tuto svoji povinnost býti užitečným bližním jak v národě samém, tak k národům jiným špatně splnil, ba nesplnil jí. — Prospívá bližním vraždění, boje, ničení nejdražších a nejposvátnějších statků? — Prospívá bližnímu, když je zbavován největšího dobra — pravé víry? — Byli vzděláni okolní národové z tehdejšího života a působení našeho národa? Byli nadšeni jeho „dobrem“, kterým měl náš národ přispěti k blahu celé společnosti lidské? — Všechny následující generace, celá společnost lidská byla zbavena husitskými válkami nesmírných pokladů duchovních i hmotných: zničena nesmírná spousta knih starých na pergamenu někdy po celá desetiletí psaných a malovaných, nesmírné ceny vědecké, umělecké, skvělé plody duchů; zničeny poklady umění stavitelského, sochařského, malířského, klenotnického — nenahraditelné to ztráty pro celé lidstvo. — Toto zhoubné počínání nezůstalo omezeno jen na naše země. Při loupežných jízdách za hranice do všech sousedních zemí bylo rovněž zničeno nesmírně mnoho pokladů všeho druhu. Jen při jedné jízdě za hranice roku 1429 v prosinci až do 1430 zničeno přes tisíc vsí a městeček, 70 hrazených měst dobyto a vyloupeno. Táborité neschovávali válečnou kořist jako jiní vojevůdcové, vše bývalo zničeno! — Divný prospěch bližním, divný základ slávy . . . Pohoršení, pláč. Hroznější, že se to dalo ve jménu „zákona Božího“ — „Božích bojovníků“.

Neoslavil-li národ v době husitské Boha, neprospěl-li bližním, *neoslavil ani sebe, ani sobě neprospěl*.

Husitská doba nebyla slavná ve svém počátku, ve svém průběhu, ani ve svém konci.

Všichni dějepisci shodují se s dr. Pekařem, že husitské hnutí vzniklo jen pro slabost krále Václava IV. — Pekař v přednášce „O smyslu českých dějin“ výslovně praví: „Jiný panovník byl by hnutí zašlápl v zárodcích, jako to učinili v Anglii — bezstarostný Václav dal mu vzplanouti.“ — Nezrodilo se hrdinně, vzniklo z nečestných pohnutek: pomstychtivosti, z touhy po dobrodružství a pro mnohé bylo příležitostí k obohacení se ze zabraných statků církevních. — Důvod naprosto nedostačující a neospravedlňující — byla to též vzpoura proti vlastnímu králi — Zikmundovi, ba již proti Václavovi. —

Husitská doba nebyla slavná ve svém průběhu, ježto její vůdci a zástupci nebyli známi jako dobří a za to chváleni. První dva vůdci: *Mikuláš z Pístného* a *Jan Žižka* byli známi nejprve jako lupiči. — Byli stíháni Budějovickými pro loupeže, ale král Václav vzal je a jejich druhy na milost. Mikuláš se králi nepěkně odměnil, když ho veřejně vyzval, aby straně pod obojí dal svobodu a více kostelů. Král jej za to vypověděl z Prahy a Mikuláš počal po venkově shromažďovati lid a ozbrojovati a připravovati ke vzpouře. — O Žižkovi dokázal Pekař, že několik let prožil mezi silničními „lapkami“ — lupiči, kteří v jižních Čechách pálili, přepadali kupce a pocestné, olupovali i zabíjeli. Žižkovi pro podobné kousky zabezpečil král r. 1409 beztrestnost a vyzval Budějovické, aby mu jeho výtržnosti prominuli, Pekař, *Žižka II.*, 39. — Lapkové podnikali kořistné „jízdy“ do Rakous, Uher, Slezska; za slabé vlády Václavovy přivykla část vyšší i drobné šlechty vojenství a loupeži a již za života krále se dalo, co po jeho smrti se dalo „ve jménu zákona Božího“ ve velkém, Pekař, *Ž. II.*, 52. — Vrátiv se ze služeb polských byl nějaký čas dvořanem krále Václava. Po jeho smrti byl vynesena vlnami revoluce na vrchol a po pět let stál, díky svému velkému vojenskému nadání, v čele bouřlivých událostí. Zemřel 11. října 1424. — Po Žižkovi se stal vůdcem odpadlý ženatý kněz *Prokop Holý*, znamenitý válečník ze školy Žižkovy. Sám nebojoval; nosil jen dýku. Nosil světský šat vespod vzácný, navenek hrubý! — Dobyl několika vítězství. Organisoval „jízdy“ za hranice. Přivedl Čechy k Lipanům a tam zahynul. — Sláva vůdců...

Náboženská složka byla hybnou silou husitské revoluce. Jak jsme již naznačili, vůdcové „Božích bojovníků“ s jejich vozovou hradbou a ničícími nástroji nejméně vykonali pro čest Boží a nejméně oslavili české jméno. Slyšme, co píše mírný kališník Jan z Příbramě: vedle ničení kostelů, vraždění atd. vypočítává slavné

činy husitů: — „školy téměř všude bořili a pálili, všechny knihy, jež jsou nejdražší klenot české země, kazili a prodávali — v kostelích koně a dobytek stavěli — zvony kostelní téměř všude rozchytali a zbili a zvonářům do ciziny prodávali, obrazy svatých modly nazývali a je hanebně pálili — malování na stěnách kopími a kordy bodali, ornáty a všecka rúcha mešní, to jsou násilně a lúpežně mezi se roztrhali — kabátův sobě nadělali z zlatohlavův a ženy čepcův, a jiné zlato jsou pálili a prodávali, koně mešním rúchem odívali, hroby svatých otvírali. — Tělo Boží na zemi vysypali a pošlapali, svaté ostatky v bláto nebo záchody pometal.“ Pekař, Žižka, I, 146. — To je svědectví současníka z řad husitských o slávě té doby. Přes 170 klášterů největší to chlouby království českého bylo zničeno, mezi nimi: Zlatá Koruna, Zbraslav, Sázava sv. Prokopa a j. — Neušetřili ani ostatků českých králů, i ty ve Zbraslavi zneuctili. Krále Václava IV., ještě nezetlelého, položili na oltář, na hlavu mu dali korunu ze sena a do úst mu lili pivo a při tom se pustě smáli, že za života s nimi také rád popíjel! — Žižka hrozil rozbořit i Prahu! — Při dobývání Karlštejna, kde Karel IV. shromažďoval skvosty národa, tam vrhli na šest tisíc balvanů, 822 soudků kalů a mnoho mršin! — Nedobyli ho a odtáhli „od hradu dále“ — Čechy, které Karel IV. nazval ve Zlaté bule „vzácnějším údem“ říše římské se staly rejdištěm rot . . .

Ani Čechové sami jak kališníci, tak katolíci, nebyli na „svou“ dobu hrdi. Byli syti barbarství husitů a r. 1434 byly táborské rotý prohlášeny za zemské škůdce a vypovězen jim vyhlazovací boj. — U Lipan 30. května 1434 odehrála se nejbolestnější chvíle našeho národa: dvě česká vojska — jedno chtějící mír, druhé ničící zemi. Pro Táboř, nejvycvičenější vojsko v Evropě, byla velikou hanbou, ježto se dali vylákat z vozové hradby a tak se dopustili chyby, již ani největší statečnost nedovedla napravit. Z 18.000 Tábořů zůstalo s Prokopem Holým na bojišti 13.000. — Vláda cepů a palcátů přestala. — Smutný konec.

Následky husitské doby byly velmi smutné: hospodářský zisk měla jen drobná šlechta a města, kteří ujařmili selský stav způsobem neslýchaným. Nebylo, kdo by pracoval, statky zničeny válkami. Sedláci příčin k revoluci neměli; přidali se k ní z největší části, až když pobláznění učením Táboritů o blízkém konci světa rozprodali statky a přidali se k nim. Konec světa nenastal, sedláci zbaveni všeho, nuceni byli se živiti loupeží.

A přece! — Husitská vojenská sláva — neznamená nic? — De-

setitisícová vojska křižáků prchala před několikrát menším zástupem Táborů. Několikateré vítězství u Prahy, pak u Žatce, Kutné Hory, u Ústí n. L., u Tachova! — Ano, to vše není nic proti nesmírným škodám, které tehdy náš národ utrpěl. Husitské války neměly dostatečného důvodu, účelu. — Husitské války zničily mocenské postavení českého státu ve střední Evropě a politický zisk z nich měli Maďaři. Jejich král r. 1478 opanoval většinu českého státu: Moravu, Slezy, Lužice. — Národ vybit, rozdělen, ochuzen, nemohl se jim bránit.

Rovněž dějepisci rázu nekatolického nevidí v husitské době „nejslavnější dobu“ národa, když dr. Krofta píše: „Jsme na husitství hrdi — ale *litujeme, že nás neminulo!*“

Není slávy v boji proti Bohu! *Dr. Jeronym M. Jurák O. P.*

Chelčický učitelem národa?

Teprve poslední desetiletí se počala více zajímat o temnou postavu Petra Chelčického. Byl to nejprve Gindelly ve své německé práci o Českých bratřích 1857 a pak Goll. — Před dvěma sty lety zaniklá Jednota bratrská byla částečně obnovena r. 1870. — Po převratě se u nás přihlásila k životu nově reformovaná „Evangelická jednota českobratrská“ Ačkoliv nynější Jednota nemá nic společného s Chelčickým, ježto jeho spisy byly na bratrské synodě již roku 1495 odsouzeny, přece asi v tomto okolí nutno hledati původ tichého hlasu, že — Chelčický je učitelem národa.

Kdo byl Petr Chelčický?

Život Petra Chelčického je zahalen temnem. Narodil se několik let před rokem 1400. — Byl to prostý jihočeský zeman z Chelčic u Vodňan. Do Prahy byl přilákán asi kázáními Milíčovými (Goll, 5). Školského vzdělání neměl. Neuměl ani latinsky. Nasákl bludy Valdských; čítal české spisy Husovy a něco pochytil také stykem s různými učenými muži. Neměl dostatek kritiky a tak se stal obětí nejzmatenějších názorů. V Praze se zdržoval až do r. 1420. Kde byl během bouří husitských, nevíme. Krutý průběh husitských válek přiměl jej k tomu, aby se chopil brku a důkladněji rozvedl své názory o válce, vládě, panování, státu atd. — Své myšlenky uložil v několika spisech, z nichž zmínky zasluhují: „Postilla“, největší; „Síť víry“; „Replika proti Rokycanovi“; několik menších prací „O dělnících na vinici přijatých“ atd. — Vlastní strany

nezaložil, nýbrž jeho přítel Bratr Řehoř se rozhodl učiniti jeho názory základem Jednoty bratrské. Rok smrti Chelčického není jistý; zemřel asi v té době, kdy první Bratři odcházeli z Prahy do Rychnova — kolem r. 1456.

Petr Chelčický patřil k lidem, kteří za náboženských zmatků husitských se považovali za apoštoly svých nejpodivnějších výmyslů v přesvědčení, že objevili novou dotud nepoznanou pravdu. — K tomu, aby se mohl představovati jako učitel národa, neměl nejmenších vlastností.

Učitel musí míti předně náležitě vědomosti. Chelčický, jak dále uvidíme, neměl těch nejzákladnějších znalostí. Nedovedl rozlišovat mezi pravdou a bludem; scházely mu nejprimitivnější základy filosofické, theologické a právní. — Učitel musí učit pravdě skutečné, která by dala národu sílu mravní, vedla národ k blahu duchovnímu i hmotnému. — Nic však nebylo Chelčickému tak daleko jako pravda! — Jeho názory uskutečněné by připravily národu a lidské společnosti hrob! — Konečně způsob, kterým Chelčický své názory pronáší, nikterak nevzdělává. — Chelčický užívá slov, kterých nemůže slušný člověk opakovat. Je pln záští a nenávisti proti Církvi a všemu dobrému.

Názory Chelčického podvracejí veškerý řád lidské společnosti a jejich nesprávnost je každému na první pohled patrná.

Učil: Církev zkazil císař Konstantin tím, že do ní uvedl pohanský jed — to je: státní moc, světské panování, úřady, soudy a hlavně tím, že v Církvi vztyčil papežský stolec. Papež jako pravý Antikrist provozuje pohanskou vládu nad celým světem. Všechny zákony, světské i církevní, jsou pohanou dokonalého zákona Kristova. Státní moc je pohanského původu. Jest jen pro *zlé* lidi a nikoli pro křesťany. — Náprava, to je návrat k prvotní Církvi, je možný jen vymýcením státní moci, s níž je katolická i kališnická církev těsně spojena. Stát a křesťanská víra jsou věci zcela protichůdné a naprosto neslučitelné. — Nápravu celé církve však Chelčický neočekával, ježto byl přesvědčen — podle chiliastického blouznění, že žije v posledním věku tohoto světa.

Náprava je podle Chelčického možná jen uskutečněním naprostém příkazu: *nezabiješ!* Proto pravý křesťan nesmí nikdy zabíjeti, ani v obranné válce, nesmí se u soudu hájit, nesmí přísahat ani poroučet! — Jeho povinností je poslouchat, trpět a jako ovce se dát zabít! — Těžký hřích je u něho býti králem, panskou vrchností, soudcem, rychtářem, konšelem, biřicem, katem! — Mistrům,

kteří dovolovali husitům obranný boj, nadával zabijedčů. — Trest smrti je nedovolen.

Ale ještě více: pro Chelčického také duchovní moc a vrchnost je původu pohanského! Skoro na každé stránce se dotýká papeže a nijak jinak jej nejmenuje než Antikristem! — Církev je mu sbornicí satanovou a katolíci jdou vstříc neodvratně záhubě pro svou modloslužbu, již se dopouštějí, ctíce svaté, Matku Boží. Za katolíky Kristus vůbec nezemřel! — Neuznává očištění; zavrhuje všechn zevní lesk a krásu bohoslužeb. Odmítá vědu, která prý nadýmá pýchou.

Petr Chelčický se učinil soudcem všech lidí, kteří jej nějak převyšovali. — Výplodem vši špatnosti jsou mu a rotami: kněží, mistři, řeholníci, měšťané, páni!

Chelčický se sám odsuzuje. — Sám se podle svých slov neřídil. Nechtěl trpěti. — Když byl pro svou nauku roku 1443 volán na sněm do Kutné Hory, měl takový strach, že chtěl své spisy, v nichž hlásal, že pravý křesťan má kráčet ve šlépějích Krista trpícího — spáliti! — Škoda, že tak neudělal. Měly by naše literární dějiny o jednu ostudu méně . . .

Mohlo by se zdáti, že ten, který zavrhoval jakékoliv násilí, který všem ukládal smířlivost, že také byl proniknut duchem lásky. — Nejen, že jeho spisy nejsou toho důkazem, ale duch jeho zloby byl zřejmý z jeho života. — Nesplácel láskou, neboť do své smrti nechtěl odpustiti knězi, jenž se s ním dostal do sporu. Goll ve svém spisu o Chelčickém (str. 4) uvádí svědectví Lukáše Pražského: „Kdež já o něm (Petru Chelčickém) pravím, mnoho knih jeho čítav i psav, dřiev než sem z Bratřimi byl . . . O němž sem slýchal i od Bratří, jenž s ním byli, mnoho toho, což nechvalitebného jest, zvlášť že příliš dlúho hněvivý a mstivý byl, takže s knězem jedním svadiv se, nechtěl mu do smrti odpustiti; tak pravil ten kněz.

. kdož mu v čem na odpor byl, ihned zejména v knihy haněje vepsal. A někteří tomu chtě, že by i z jeho příčiny zmoření byli někteří kněží Táborští; to tam, já nejistím . . . Pravili mi ti svrchu jmenovaní, když byl sněm u Hory, a on, sa obžalován, měl státi, tak se bál kříže Kristova, že by byl rád všechny své spisy pro strach spálil.“

Tedy Chelčický nejen nebyl důsledným, ale také nebyl přesvědčen o své nauce jako správné.

Nebylo by třeba vůbec vyvracet názory Chelčického. Upozorníme jen stručně na jejich nesprávnost a nebezpečnost.

V náboženských otázkách byl Chelčický tak nevzdělaný a povrchní, že nikterak nezasluhuje, aby byl veleben jako hluboký jihočeský mystik a myslitel. — Českému jménu skutečně není k chloubě. Jeho mravní úroveň nebyla nikterak vysoká, tím méně „nedostižné výše“, jak se často říká. — Viděli jsme to ze svědectví jeho žáka, člena Jednoty, založeného na svědectví jiných členů Jednoty: — mstivý, hněvivý, nesmiřitelný... Vlastnosti člověka té nejmenší, nejnížší mravní úrovně. Vlastnosti člověka naprosto nevychovaného.

Nauka Chelčického o *Církvi* postrádá nejzákladnějších znalostí Písma, theologie, svědectví Otců a dějin. — Nechápe učení Kristovo o *Církvi* jako království Božím, nezná slov Kristových: Ty jsi Petr — skála — a na té skále vzdělám *Církev* svou a brány pekelné jí nepřemohou. — Nezná jeho slov o moci: Tobě dám klíče království nebeského, cokoliv rozvážeš atd. — Neví ničeho o moci soudní a správní v *církvi*: oznam *církvi*; kdo *církve* neposlechne, budiž ti jako pohan.

Názory Chelčického o státu, vládě atd. — rovněž ukazují jeho nedostižnou nevzdělanost. — Neví, že stát není jen pro pohany, že již ve Starém zákoně Hospodin dokonale organisoval stát židovský. — Že Kristus schválil a uznal řád státní. Kristus sám se podroboval předpisům zákonů státních o dani atd. Dávejte, co císařovo císaři! — Sám odváděl daně, uznal státní soudy: dostavil se k soudu. Prohlásil: Není moci, leč od Boha! — O tom všem Chelčický neví. — Vybudovati celý řád na příkázání „Nezabiješ“ — tím ukázal Chelčický, že naprosto nepochopil Písma. — Ve Starém zákoně Hospodin schválil trest smrti, neboť zasloužený trest za největší zločin — není vraždou! — Kristus rovněž schválil všeobecnou přirozenou právní zásadu, že násilník sahající na život bližního, má býti od zákonité vrchnosti potrestán na hrdle. Petrovi, který nikým nezmocněn se obořil mečem na Malcha, řekl, že všichni, kdo berou meč (takovým způsobem) — od meče zahynou!

Pro podvratné názory na zřízení státní by byl také dnes Chelčický volán k civilnímu soudu a těžko by unikl trestům podle zákona na ochranu republiky. — Naváděti k vymícení státní moci je hlásati anarchismus. Říci, že stát je jen pro zlé lidi, znamená popřítí naprosto přirozený požadavek státu — sdružení lidí k všeobecnému dobru. — Označiti krále, vrchnost, soudce atd. jako hříšníky — jen pro úřad, který zastávají — znamená popřítí to nej přirozenější uspořádání lidské společnosti.

Otokar Březina o něm řekl: „Chelčický je originelní a zajímavý tím, čeho neví. Dnes se mu naprosto nerozumí, neprávem se ho dovolávají. Kdyby byl prošel školami, byl by mlčel, anebo psal něco jiného. Jeho originalita je nevědomost.“ (J. Deml: „Mé svědectví...“ 377.)

Chelčický tedy nijak nezasluhuje se nazývati *učitelem národa*, nýbrž rozvracovačem, podryvačem národa, státu, celé společnosti lidské. — Nutno opravdu litovati, že Chelčický své spisy, jak chtěl, nespálil — že dosud nebyly zakázány podle tiskového zákona, že dosud je možno je v československém národě šířit.

Nedej Bože, aby vlast na to jednou musila bolestně doplácet.
Nedoplácí již? Dr. Jeronym M. Jurák O. P.

Jesuité připravili národ o víru?

Mnozí zapomínají, že na český národ má právo jedině víra Církve římskokatolické a proto s velkou nenávistí bojují proti všemu, co se neshoduje s jejich představami o víře českého národa. — Rádi by naočkovali přesvědčení, že pro český národ je oprávněná jen *nevěra* husitskoluteránská, z níž byl vysvobozen český národ hlavně přičiněním řádu jesuitského a tu vyznavači a ochránci nevěry husitskoluteránské odvažují se hlásati, že „jesuité připravili národ o víru“.

Když protestantismus hrozil zaplavit Evropu a náš národ poněmčít, poslal Bůh na záchranu světa a našeho národa — sv. Ignáce z Loyoly. — Ten založil r. 1450 Tovaryšstvo Ježíšovo, jesuity, kteří v několika desetiletích zaplavili Evropu svou činností učitelskou a vychovatelskou.

Do Čech přivedl první jesuity svatý Petr Kanisius roku 1551 do Prahy. Roku 1556 otevřeli v bývalém dominikánském klášteře u sv. Klimenta gymnasium, učili filosofii i teologii a kolej dostala roku 1562 právo udělovat akademické hodnosti. — Žáci byli katolíci i nekatolíci; již roku 1597 měli na 700 žáků, roku 1621 přes 1500. Husitství tak „povzneslo“ Karlovu universitu, že v 16. století mívala 20—30 posluchačů! V polovici 16. století se na ní 8 let vůbec nezkoušelo. — Jesuitské školy se staly ohniskem víry a vzdělanosti v našich zemích: roku 1566 založili kolej v Olomouci, roku 1578 v Brně, roku 1558 v Trnavě! — Všude ve větších městech měli gymnasia, konvikty atd. — Obnovili staré tradice svato-

václavské a cyrilometodějské, ukazující, že náš národ již 6 století před Husem a 7 století před Luterem měl v srdci a v duši svou víru — víru Kristovu, katolickou. — Roku 1567 hráli žáci jesuitští v Praze českou hru o svatém Václavu.

Jesuitské koleje byly několikrát v Praze i jinde vytlučeny, jesuité vyhnáni, ale oni se vrátili a vytrvali na záchranu českých dětí. — Jaroslav Durych (Akord, VI., 282) vypravuje o vstoupení prvního Čecha k jesuitům, P. Vojtěcha Bouška, jak tento se ještě jako student modlil v kostele u sv. Klimenta v Praze, a tu Spasitel „... dal se mu spatřiti ve svaté hostii v podobě neobyčejně krásného děťátka, a když toto po něm milostivě pokukovalo, probudila v něm jeho přítulnost lásku, takže s důvěrou se ho otázal, co si od něho přeje. Na to mu Pán jasně odpověděl: „Chci, abys zůstal, kde jsi...“ I dal se k jesuitům s přáním, aby zůstal v Praze u sv. Klimenta, a byl přijat jako první Čech; byl u nich doktorem, kazatelem, učitelem dětí, které ho měly obzvláště rády, kuchařem, vrátným, zkrátka vším, čeho vyžadovala potřeba a poslušnost.“

Durych píše dále: „Je to příhoda zdánlivě nepatrná, ale nutno o ní bedlivě uvažovati. Bylo to v době, kdy pravá víra v Čechách téměř dohasínala a bylo málo naděje na její povznesení... Z různých záznamů z tehdejších dob lze se poučiti, jak opovržena byla pravá víra, jak těžký boj byl o to, aby aspoň zbytky věřících nepodlehly, a jak ochabovaly síly těch, kteří jí zůstali věrni. Nebylo však ani dosti příkladů obětavosti a hrdinství, bylo to spíše živorenění nežli život, takže naděje v pomoc se obracela do ciziny, ale i ti, kteří přicházeli z ciziny, záhy pocítovali smutek nad tím, jak málo bylo lze očekávati v této zemi, jako by požehnání Boží trvale od ní odstoupilo a jako by všecka práce a obětavost lidská, ba i samo působení milosti mělo zde zůstatí marné pro viny neusmířené.“

A v této době, asi před třemi sty osmdesáti lety událo se toto soukromé zjevení. Ten mladý student ze zámožné rodiny jistě pomýšlel na studia v cizině a byl nespokojen se svou vlastí; jinak by slova, která k němu byla pronesena, neměla smyslu. Ještě zajímavější je však způsob, jakým se mu náš Pán zjevil. V podobě Děťátka. Dlužno o tom uvažovati. To děťátko po něm pokukovalo a usmívalo se na něho; tím dávalo najevo, že od něho něco chce; nepromluvílo samo první, nýbrž čekalo na jeho otázku. Tak se chovají děti, které se bojí svou prosbu vyslovit. A co od něho chtělo? Aby zůstal tam, kde byl, totiž v Praze, ve své vlasti. Po-

znáváte už, jaké to bylo děťátko a za koho prosilo? To vzal na sebe Náš Pán podobu českého děťátka a prosil za české děti, aby jim přivedl duchovního otce, poněvadž byly osiřelé. Prosil za české děti a vzal na Sebe jejich nejkrásnější podobu a jejich tklivý úsměv, který prozářil Svou vlastní božskou krásou. Vzal na sebe podobu dítky a prosil za děti, poněvadž prositi za dospělé bylo už asi marno.

Jest patrně z dalších záznamů, že ani v době následující nebyla žeň nejlepší; jen velmi málo duší bylo získáno a horlivosti v životě duchovním přibývalo jen tu a tam u jednotlivců, nikoliv všeobecně. Mnohé zkoušky byly ještě uchystány a nejednou se zdálo, že všecko bude navždy a úplně zkaženo. Nebylo dáno dočkati se lepších časů těm, kteří první v těch dobách se ujali nejtěžšího úkolu. *Ale těch několik set dětí, které pak během let byly v pravé víře vychovány, stálo Spasiteli za to, aby se ponížil a žebral u člověka o pomoc pro jejich duše.*“

Není naším účelem vypočítávati, kolik kolejí a gymnasií založili jesuité v naší vlasti; můžeme říci, že téměř každé větší město přivítalo jesuity a téměř každá ves slyšela hlas jesuitských misionářů . . . Zachraňovali české děti. Zachraňovali původní českou víru — víru sv. Cyrila a Metoděje, sv. Ludmily, sv. Václava — víru našich otců. — Ve všech městech zřizovány školy podle vzoru jesuitského a jesuité sami nebo jejich odchovanci byli učiteli. — Kdo by neznal velikého apoštola lidu českého pátera Chanovského? — Misionář chudých, který tisíce lidu láskou přivedl do Církve římskokatolické, který tolik českých dětí pokřtil, nebál se nebezpečí. Lid miloval, s lidem žil: „Začasté, dostav od některého sedláka kus chleba s sejrem, posadil se u leckterýs studánky, a tu celý svůj oběd míval.“

Takových Chanovských dal jesuitský řád naší zemi více. Jejich úspěchy přes takové ohromné obtíže byly veliké a za necelá dvě století byla česká země vrácena své původní víře — katolické. — Nejvíce snad tupený jesuita jest u nás P. Antonín *Koniáš* čili *Koňas*, zemřel 1760. — Co učinil? — Byl to Pražan, zbožného a přísného života. Muž, který v apoštolské práci putoval 37 let jako misionář po naší vlasti. — Protestantští tajní agenti z Pruska bouřili český lid a šířili kacířské knihy. Císař zvláštním patentem nařídil, aby všechny ony knihy byly sbírány a páleny. — P. *Koniáš* dobře věděl, že knihy jsou největším nepřítelem katolické víry, že knihy dovedou rozervat duši, a proto na svých apoštolských

cestách si dal nejvíce práce s prohlížením knih. Některé opravoval, z jiných vytrhl list. Co nebylo možno opravit, spálil.

Dvakrát: 1729 a 1749 vydal svůj „Klíč kacířské bludy k rozeznání otvírající, k vykořenění zamykající“. — Byl to seznam českých 1233, německých 449, latinských 8, francouzských 77 knih. Nekatolické postily, modlitby, kancionály, bible s nesprávným výkladem atd. — Jestliže je pravda, že jich celkem hodil do ohně asi 30.000, na české by z toho padla asi polovina, zasluhuje za to jen díky a vděčnost. Není třeba nad těmi knihami naříkat; jsou uchovány všechny v klášterních knihovnách aspoň po jednom exempláři. Hanuš praví, že kniha s jakousi literární cenou nám nechybí ani jedna a že ani zachovaných nelze namnoze čísti bez velikého hnu-su! Tomek píše, že ničené knihy byly ponejvíce chatrné plody náboženské zhýralosti a lidu byly odnímány, aby se jimi nemátl ve víře. Za spálené knihy byly dávány knihy katolické. P. Matěj Šteyer založil roku 1669 „Dědictví svatováclavské“ na vydávání českých katolických knih náboženských; v prvních 80 letech rozdalo Dědictví přes 80.000 knih! — Tedy víc než dostatečná náhrada za plevel pálený Koniášem!

Těm, kteří se zlobí na Koniáše, nutno připomenout, kolik vzácných spisů, ručně psaných a malovaných, latinských i slovan-ských, českých, zničili a spálili husité! — Kolik vzácných knihoven před vynalezením tisku!

Jesuité obnovením katolické víry vrátili českému národu jeho původní národní ráz. Jesuité vzdělali, zušlechtili národ. — Jaroslav Durych píše (Akord, IV., 147): „Jejich mariánské kongregace podstatně zjemnily, zušlechtily a prohloubily cítění lidské. Česká povaha v novém věku jistě se podstatně ve mnohém liší od povahy doby předreformační, a to, co v české povaze a v českém cítění v našich dnech vyniká jakoukoliv krásou a jemností, jest většinou květ kultury jesuitské, ovoce zásluh jesuitských. Jesuité skutečně byli nejvěrnějšími a nejlepšími ochránci a upřímnými milovníky jazyka českého. Dokud ještě jejich řád kvetl, tiskly se české knihy, arci většinou náboženské, ale psané dobrým slohem a krásnou řečí . . .

Po jesuitech zůstaly pomluvy; zůstaly po nich knihovny, se kterými se opovržlivě zacházelo; zůstaly po nich veliké stavby, které stát obsadil vojskem a proměnil v kasárny; zůstaly po nich chrámy; zůstalo po nich mnoho knih, které sami sepsali a vydali; zůstal tu po nich udržovaný jazyk a duch český, zůstala tu i od nich

šířená a chráněná víra katolická, zůstala tu po nich krása umění, krása citění. A z toho všeho žijeme. Kdyby nebývalo jesuitů, pak bychom opravdu byli jen dědici osvícenců a strašili bychom sebe i svět studenou spekulací, která i nyní se sice roztahuje všude, ale je přece jen z daleka zřejmo, že se jen roztahuje, aby se zdála veliká, aby se zdálo, že přikrývá národ, ale ve skutečnosti je to jen povrchová pěna, která se časem usadí u břehu a zanikne v písku.

Byli to lidé ducha svobodného i v poslušnosti a kázni; byli to lidé, kteří přišli, působili a žili jako apoštolové a jako otcové naši. Byli schopni radosti a dali nám radost, aspoň základy radosti. Nezapomínejme na to! I fialky, pomněnky, lilie a růže v našich zahrádkách jsou jesuitské, i nápěv milostné písně, která nás dojíhá c samotá, i dech větru na hřbitovech, i krása soumraku a třpyt hvězd nad českou zemí, i písně ptáků na našich jabloních a v našich křovinách jsou jesuitské.“

Kdy postaví národ pomník Neznámému jesuitovi?

Dr. Jeronym M. Jurák O. P.

„Kapitalismus třeba zničit.“

1. Lidé se nemohou dohodnouti o kapitalismu: někteří jej proklínají jako nejzhooubnější zlo, jiní věří, že pád kapitalismu by byl zhroucením všeho blaha lidstva. A tyto úsudky o kapitalismu se budou bez naděje na nějaké dorozumění dále rozcházet, dokud si obě strany neuvědomí, že mluví sice obě o kapitalismu, že však si myslí pod tímto slovem různé věci. V tom je ten důvod zmatků v hodnocení kapitalismu: neřekne se, co se kapitalismem přesně myslí, a když dva lidé hodnotí vášnivě dvě různé věci, které mají náhodou stejné jméno, tož není divu, že jejich posudky se budou od sebe velice lišiti!

2. Veliká část dnešních lidí — zvláště v řadách socialistických, ale také mimo tyto řady — myslí kapitalismem hospodářskou soustavu, která cílí jen k tomu, aby se domohla co největších zisků, a které všechny ostatní ohledy jsou lhostejné. Jsou-li to zisky lichvářské či spravedlivé, jsou-li při výrobě a obchodu odírání nekřesťansky dělníci nebo spotřebitelé, vrhá-li se na trh pod jménem dobrého zboží bezcenný brak, vydělává-li se na zboží užitečném pro občanstvo či na věcech, které musejí býti konec konců pro odběratele záhubou — to vše je takovému chamtivci

lhostejno; jej vede při veškeré hospodářské činnosti jen jediná myšlenka: Co nejrychleji a co nejvíce vydělat! Tedy mamonářství, lakota nejhrubšího zrna: všechno podřízeno zájmům majetkovým. — Kapitalista v tomto smyslu hledí se zmocniti vlivu na správu státu, aby tak mohl zachytiti a poutati ruce, které by snad se chtěly k trestu nad ním zdvihnouti; stát chce zkrotiti tak, aby byl jen sluhou jeho výdělkářských a peněžních zájmů: plutokracie, vláda bohatství ve státě. — Takový kapitalista nezná vlasti: jeho jedinou vlastí jest: vydělávat! Když může vydělat, a co možná skvěle vydělat tím, že dodává zbraně své vlasti, dobrá, bude dodávat a rád. Když však se mu naskytne vhodná příležitost dodávati zbroj a nástroje válečné nepříteli bojujícímu proti vlasti, ani na chvíli se nebude rozmýšleti a udělá to, jen když vydělá hodně; a bude chlácholiti své svědomí uvnitř v sobě i káravé hlasy zvenčí: „Nedodám já, dodá druhý, a tak aspoň peníze přijdou k nám.“ Pro takového mamonáře neplatí hříchy do nebe volající: bezstarostně se vám vysměje, když jej upozorníte, že je hříchem do nebe volajícím utiskovat chudé lidi, vdovy a sirotky, zadržovati nebo ujímati mzdy dělníkům: takový mamonář řekne: „V našem povolání známe jen jediný hřích do nebe volající: nechat si ujíti příležitost k „obchodu“ a zvláště tučnému obchodu.“

Nelze ani říci, co zla se již tento vyděračský kapitalismus nadělal v lidstvu: na dělnictvu, jež bez milosrdenství vykořisťoval; na spotřebitelích, jež loupežnický odíral; na státě, z něhož těžil bez svědomí; v zámořských osadách, v nichž plenil a drancoval přírodní statky, protože tyto osady se mu nemohly ve své slabosti a nevypěstlosti brániti; proti cizím státům, v nichž si vynucoval neodůvodněné výsady; na náboženství, které surově šlapal, kdykoli mu nějak zastoupilo cestu při jeho mamonářských plánech. Zkrátka kapitalismus v tomto smyslu nadělal a stále ještě páše do nebe volající zločiny, a to ne na ojedinělých jednotlivcích, nýbrž na celých vrstvách, národech, státech.

Takový kapitalismus nutno zničiti. Ba čím dříve bude zničen, tím lépe!

3. Mnohdy však se kapitalismem myslí jiná věc, než právě řečeno. Myslí se jím taková hospodářská soustava, ve které se ve větší míře používá strojů a k níž vůbec je zapotřebí větších finančních prostředků. Je zde veliký rozdíl proti výrobním poměrům dřívějších věků; tehdy v celku nebyvalo hlavní věcí, aby člověk měl veliké prostředky pro vybavení podniku; vypravení

dílny ve velikém počtu živností bylo dost prostičné a nenákladné; hlavní věcí byl osobní výkon, osobní příčinnost a práce mistra a dělníků (jako je tomu dosud na př. v živnosti holičské nebo při primitivně vykonávané práci zemědělské v některých zaostalých krajích). Ale při novém podnikání je potřebí daleko větších finančních prostředků na vybavení dílny, aby mohly býti opatřeny přesně a rychle pracující stroje; mnohé výrobky vyžadují takové přesnosti a tak jemného zpracování, že bez nákladné strojové výzbroje dílen by prostě bylo nemožno je vyrobiti. Dokonce nebylo by možno bez velikých finančních prostředků vybudovati podniků ohromných rozměrů, jako jsou železnice, lodi, doly, železárny a pod.

Chtít zničit kapitalismus v tomto smyslu, je dnes nemožností. Je pravda, že takové hospodaření může vésti a velmi často vedlo k těžkým společenským zlořádům, k vykořisťování dělníka, snižování lidské důstojnosti dělníka na pouhou pracovní sílu, k plutokracii, k vykořisťování spotřebitelů atd. Ale to vše jsou zlořády, k nimž taková hospodářská soustava dává sice svůdnou příležitost, které však přece nevyplývají nutně z její podstaty: „není vadná již celou svou podstatou“ (Pius XI., Quadragesimo anno). Ostatně: také skupiny, které nejostřejšími slovy odsuzují kapitalismus, kapitalistickými metodami v tomto smyslu pracují; je dnes možno mluvit o kapitalistických metodách v podnicích socialismu, bolševismu a pod. Kapitalistickými metodami v tomto smyslu pracuje i stát.

Bylo by tedy holou nemožností chtít odstranit kapitalismus v tomto smyslu, to jest jako hospodářskou soustavu, v níž kapitálu, věcným statkům, připadá mnohem význačnější úloha v hospodářském podnikání, než tomu bylo dříve, kdy v převážné míře vše spočívalo na osobní práci člověka. Ovšem zlořády a nespravedlnosti, k nimž taková soustava snadno dává podnět, nutno s veškerou rozhodností potírat.

4. Někdy bývá v agitačních řečích potírán kapitalismus jakožto hospodářská soustava vybudovaná na zásadě soukromého vlastnictví. V takovém případě pak boj proti kapitalismu je v podstatě bojem proti soukromému vlastnictví. Tím se však otázka dostává mimo rámec tohoto článku, která nemá úkolem podávati křesťanskou nauku o soukromém vlastnictví. Jen tolik pravím: Právo soukromého vlastnictví jest dáno zákonem přirozeným. Že ovšem do uplatňování tohoto práva se mohou vplížiti i zlořády, je prav-

da; avšak není ani jediného oboru práva, ani nejušlechtilejšího, jehož by nemohla lidská slabost a lidská zloba zneužiti. Jest jen schvalovati, když se proti jakémukoli zneužívání vlastnického práva bezohledně bojuje. Ale právo vlastnické, uplatňované v tom duchu, v jakém jest Bohem lidem dáno, jest požehnáním pro lidstvo.

Je-li chápán kapitalismus v tomto třetím smyslu, pak věta „Kapitalismus třeba zničiti“ by znamenala nešťastný boj proti přirozenému právu člověka.

Dr. B. Vašek.

Katolická Církev byla u nás obnovena násilím?

Co poplachu bylo již u nás způsobeno neblahým pro celé Čechy dnem 8. listopadu 1620. — Toho dne prý pohřbena byla samostatnost česká a na trůn dosazena nadvláda cizí, Čechům nepřátelská.

Ano, byl 8. listopad 1620 pro nás, českou zemi, dnem neblahým, protože ukázala se v celé nahotě ona vláda, která zemi naši vyjídala, rabovala, ale o její zájmy a záchranu se pranic nestarala. Tuto vládu — dobrý pozor — si čeští stavové sami zvolili! Protože toho dne byla stržena maska s tváře těch, kteří prohlásili se vládci v Čechách a oni museli ven s pravdou, že ne zájmy náboženské, nýbrž jejich vlastní, čistě rodové, byly důvodem vzpoury proti — jimi zvolenému a přijatému králi Ferdinandu II., protože se ukázalo, že mluvčími za české stavy byli cizozemci, anebo domácí Němci, kteří sotva česky uměli! Neblahým zůstane provždy tento den i proto, že tento den se ukázala lehkomyšlnost vůdců a neschopnost jejich býti vůdci a vládci, když takřka bez boje české vojsko uteklo a bez nejmenší obrany utekl i „zimní král“ Bedřich z Prahy do Prus!

Toho dne porážena byla ne česká statečnost, nýbrž panovačnost a sobeckost stavů a lhostejnost vůdců k zájmům země. Toho dne došlo k soudu dějin a ukázalo se, jak lehkými našli se samozvaní vůdcové a kam směřovaly cesty, na které tlačily tito cizinci či odrodilci český lid, toho dne zastaven a překažen veliký sen pangermánství — uříznouti ten výběžek slovanské krve, který do říše německé zabíhá, totiž zemi českou přivtěliti do říše německé nejprve nábožensky — třeba i násilnou protestantisací — a pak,

až náboženské centrum bude jejich Berlín, provede se i centralisace jazyková: germanisací!

Toho dne byl tento plán zničen, neboť stal se vítězem v boji král Ferdinand II. Ten z rodové prestiže a z prozíravosti panovnícké nemohl trpěti vlastizrádné rejdy většinou cizích predikantů, vycítil, kam směřuje protestantisace katolických krajín českých a právě pro záchranu Čech a pro pořádek v zemi, šlápl důkladně na hlavu této agitaci tím, že zabávil statky *většinou i německých* vzbouřivších se pánů a zrušil Majestát Rudolfův z roku 1609, totiž svobodné hlásání a šíření všech náboženství. Tehdy vynutili se totiž němečtí luteráni u nás se usadivší toto privilegium pro své predikanty.

Nyní to přestalo a proto nastalo stěhování, ale velkou většinou ze strachu před tresty politickými a jen z části dobrovolně a z přesvědčení neb konečně i ze vzdoru. Zrušením Majestátu musela přestati protikatolická i protistátní agitace — volná a beztrestná — a katolická Církev mohla se věnovati lépe svému poslání.

Aby dobře poznala, až jak daleko pokročilo poprotestantštění Čech, pořádala hlavně pomocí řádu jezuitského soustavné misie, na nichž důkladně vysvětlovalo se učení katolické a dohánělo, co zmeškáno či znemožněno favorisováním protestantismu. Výsledky těchto misí byly překvapující. Poznalo se, že jádru národa, venkovskému lidu a i některé šlechtě byl naprosto cizí luteranism, že přešel-li i někde lid k protestantismu, učinil tak z neznalosti, nevědomosti a velmi často ani o tom nevěděl. Po důkladném vysvětlení pravd náboženských při misiích poznali tito lidé, že vlastně jsou stále katolíci, žijí podle víry katolické, že jen podle jména jsou jiného vyznání a proto snadné bylo jejich rozhodnutí — býti celým katolíkem a vrátiti se zpět do Církve katolické.

Při těchto misiích se také poznalo, jak uměle byl dělán celý národ protestantský: cuius regio, eius religio — bylo heslem protestantských pánů. — Byl-li pán protestant, pak museli býti všichni jeho poddaní protestanty také. Majestát Rudolfův byl pro ně výborným štítem, aby mohli bezohledně a beztrestně pracovati proti Církvi katolické. Zrušením jeho a potrestáním vzbouřivších se pánů se ukázalo, jak tito páni, kteří měli náboženské svobody plná ústa, nutili k protestantismu. — Na hliněných nohách postaveno bylo u nás hnutí protestantské a proto tak rychle se také rozpadlo.

Samozřejmě, že i při těchto misiích došlo tu a tam k rozmíškám a to buď, že lid byl poštván skrývajícími se predikanty anebo že státní úředníci jednali s těmito lidmi sami a dříve než misionáři, že ihned trestali, kde uviděli neuposlechnutí zákonů a nařízení císařských. Otázky státní a náboženské byly tehdy tak propletené, že těžko bylo najítí správné rozuzlení!

Nezapomeňme, že tvrdost v provádění nařízení císařských vytýkají — poražení protestanté! Co by asi říkali a dělali, kdyby to bylo obráceně? V tom případě by bylo jistě vše v nejlepším pořádku, protože proti Církvi katolické jest dovoleno všecko! Doba předbělohorská a hlavně husitská jak v mnohém se podobá době dnešní — pod heslem náboženské svobody vede se rafinovaný boj proti síle a mohutnění Církve. — Brání-li se Církev a i cestou soudu — buď Bohu žalováno — musí se domáhati svých práv, jest jí spíláno, že znásilňuje svědomí lidu, jest jí vytýkáno a ve zlé bráno, že nemlčí.

Ne Církev Kristova nemiluje a nesmí používati násilí, protože Kristus Pán ji řídí a On přijímal jen ty, kteří sami přišli a uvěřili, že On jest Syn Boží. On nechce otroky, on chce dobrovolníky! A jen proto, že ukázalo se, jak pěkně postupovali protestantští páni proti Církvi katolické a jak lid rád se vracel zpět k víře katolické, volají jejich zastánci a nepřátelé Církve Boží, že užívalo se násilí a z ojedinelých a bezvýznamných případů generalisují a zveličují komára na velblouda! Však přijde doba, která také bude soudit, jak „pěkně“ se prováděla svoboda lidu po roce 1918!

My jsme klidni a nebojíme se soudu dějin, protože dějiny ukáží, kdo měl pravdu a kdo pravdy zneužíval. Bůh je spravedlivý!

Ant. Jarolímek.

Katolíci jsou kulturně inferiorní?

Názor o inferioritě — zpátečnictví katolíků vyrostl z bludných hypotes 19. století, z falešné vědy, pěstované v duchu liberalismu, pozitivismu, darwinismu, materialismu. Ve jménu „pokroku“, chápaného ve smyslu protikřesťanských myslitelů, zejména německých filosofů Haeckela a Marxe, předhazováno bylo katolíkům, že jsou zatemnělí, protože brání tomuto pokroku.

Katolíci samozřejmě byli nuceni takovému „pokroku“ odporovati, protože jej nebylo lze smířiti s křesťanským názorem světovým. Pozdější vývoj dal katolíkům za pravdu.

1. *Směry, které prohlašovaly katolictví za inferiorní, padly, katolictví však ukázalo se býti kulturně svěžím a pružným.*

Liberalismus jako směr teoretický odchází z bojiště myšlenkového zápasu poražen. Liberalismu praktickému dnes zlořečí, a to proto, že dal vznik mamonářskému kapitalismu, který je jednou z hlavních příčin současné světové krise hospodářské. A jak je tomu s druhými směry? Positivismus se stal za našich dob přežitkem; největší myslitelé s ním zúčtovali, stejně tak s darwinismem, materialismem a výhonkem jeho, Marxovým socialismem. (O tom viz spis „Katolický názor světový a naše doba“, vydaný jako 324—5. svazek Časových úvah v Hradci Králové, str. 33—40.)

Co druhdy nazýváno bylo „pokrokem“, to se odkládá do komory, kde před tím bylo odloženo již tolik podobných myšlenek a snah. Katolictví pak vstupuje do popředí; ti, kdo je dříve odhazovali, nyní je zvedají a ve světle pravdy prohlížejí jako vzácný diamant, nalézajíce v něm plnost pravé vědy a pravého pokroku. Dnes se už nemluví o inferioritě katolictví, nýbrž o inferioritě protikřesťanské pavědy. Katolictví nabývá vážnosti dávno nebývalé.

2. *Současní badatelé — a to i z řad nekatolických, obdivují kulturní vyspělost katolíků.*

Vynikající spisovatel španělský Juan Valera, druhdy nevěrec, praví: „Tolik se mluvilo o inferioritě katolíků — a to zcela nepravem. Vždyť největší kulturní počiny vyšly od katolíků! Nesmrtelná díla tvůrců umělecké krásy Michel Angela, Leonarda da Vinci, dramata Shakespearova — toť díla výlučně katolická. Kdo objevili Nový svět a stali se zakladateli vědy zeměpisné? Byli to katolíci. Kdo dali podnět k novodobé fyzice a astronomii? Byli to Cusanus, Koperník, Galileo Galilei — oddaní synové Říma. Kdo nám dal školy a university, ne-li Církev? Kdo vynalezl kdy dokonalejší, pravdivější soustavu filosofickou — než svatý Tomáš Akvinský? Kdo dal národům ideje pravé svobody a demokracie, ne-li katoličtí duchové, kteří se ujímali utiskovaných a ponížených? Kdo nesl zaostalým národům temné Afriky a Asie pravé světlo vzdělanosti, ne-li katoličtí misionáři? Čím více o tom přemýšlím, tím více shledávám, že všechno veliké a krásné, co obdivujeme ve světě, pochází od katolíků. A také musím říci, že nejlepší, nejvzdělanější lidi všech věků a národů dlužno hledati — mezi katol. světci a světicemi.“ Myslitel Paul Valéry napsal: „Kulturní základy Evropy jsou křesťanské. Scholastika, recepce

římského práva, renaissance, baroko, to vše má svým podkladem křesťanství. Stále ještě jsou kříže na nejkrásnějších stavbách Evropy, ještě stále má Evropa svůj křesťanský základ. Odmysleme si tento základ a co bude míti Evropa společného? Dluhy, stroje a černošské tance.“ Ano, všechny uchvacující výtvořy v oboru umění a vědy pocházejí od katolíků, všechna kultura evropská vyrostla z katolictví.

a) *Celá vzdělanost středověká je katolická* a obdivují ji Gonzalo Maron v „Dějinách civilisace španělské“, J. Kühnel v díle „Gottesfahrt“, Julien Benda, J. Zeyer, ano i pozitivisti Comte a Mill. Podle výroku vynikajícího německého učence Wenera Sombarta „nebylo světlejšího věku nad katolický středověk“, podle přednášky italského vyslance dra Pedrazziho, konané v Praze v květnu 1931, „středověk byl dobou klíčení a vzniku nejvznešenějších ideálů“. „Duch lidský nebyl nikdy činnějším a nikdy rychlejším v pokroku, než ve středověku“ (Mill, sv. XI. sebr. děl 140).

b) *Katolíci položili základy ke vzdělanosti nové doby* — jednak objevy zámořskými, vízícími se k jménům Marco Polo, Mandevill, Vasco de Gama, Křiřtof Kolumbus, jednak heliocentrickým pojetím světa, jež vyřkl opat toruňský Mikuláš Koperník a posléze založením moderních věd přírodních zásluhou Mikuláše Cusana a Giordanna Bruna. Vzdělanost nové doby má počátky v katolictví, nikoli v reformaci, jak druhdy tvrdili dr. Masaryk a dr. Rádl (viz spis dr. K. Vorovky, Dvě studie o Masarykově filosofii, str. 11 a 18).

Katolíci byli pokrokovější, duchovně vyspělejší než přívrženci reformace, jak dokazují nejlepší ze současných historiků, ve Francii George de Lagarde (spis Recherches sur l'ésprit politique de la réforme), v Německu Troeltsch, Kern, u nás dr. Pekař; totéž tvrdí se stanoviska hodnocení umělecké tvorby kritik F. X. Šalda ve spise „Moderní česká poesie“ a v díle „Loutky a dělníci boží“.

3. *Katolíci nebyli inferiorní nikdy, nezůstali pozadu ani ve stoletích 18. a 19., kdy zdánlivě nabývali ve vědě vrchu odpůrci Říma.*

Učenci encyklopedističtí (Voltaire, Rousseau, Diderot) a původci protikřesťanské filosofie pozbyli za našich dob významu, kdežto katolíčtí badatelé jsou více a více oceňováni. Dnes jsou označováni racionalisté, pozitivisté, naturalisté za otce a předchůdce současné krise myšlenkové, mravní a sociální (viz v 5. a 6. čísle „Vychovatelských listů“, roč. XXXII., článek „Filosofické předpoklady současné krise“), jejich věda se zamítá, protože byla

pouze snůškou klamných hypothes, kdežto věda katolických učenců je prohlašována za pravou vědu, stejně platnou dnes jako před stoletím. Mužové, jimž svět děkuje za největší objevy, byli hluboce věřícími katolíky: Alexander Volta, Andrea Maria Ampère a Luigi Pasteur (viz spis dr. Eugena Kadeřávka, „Padesát profesorů vysokých škol upřímných katolíků 19. století“). K nejslavnějším mužům předešlého století náležejí také Cauchy, Fabre, Gilbert, Görres, Hermite, Ozanam Recamier, Vicaire, Contardo Ferrini, Joachym Barrande, kteří byli ozdobou Církve. Za nejznamenitějšího hvězdáře 19. věku je beze sporu prohlašován — jesuita Secchi. A kdo vynalezl zákony dědičnosti? Byl to augustiniánský opat R. Mendel, podle něhož celý směr, výzkumy dědičnosti se obírající, sluje mendelismus. Vynálezcem tlakoměru byl katolík Toricelli, původcem nauky o osmozi abbé Nollet, vynálezcem suchého článku katol. kněz Zamboni, zakladatelem geologie katol. biskup Stensen, původcem morfologie františkán Fortunato, původcem entomologie kněz Latreille, vynálezcem hromosvodu katol. farář Prokop Diviš, věhlasným znalcem optiky jesuita Grimaldi; prvenství v astronomii dobyli katoličtí kněží a řeholníci Picard, Piazzzi, Criani, Scheiner, von Bell, De Vico, Bossovich, Stepling; poslední z nich zanechal Karlově universitě v Praze 600 vzácných matematických spisů, na něž je universitní knihovna hrdá. Karel Tellier, vynálezce umělého ledu, jehož stoleté jubileum narození slavil nedávno celý vědecký svět, byl rovněž upřímný katolík.

4. *Katolíci za našich dob dobývají prvenství ve všech oborech vědy, umění a literatury.*

a) Kterí mužové čítají se dnes k největším přírodovědcům? Jsou to dr. Ferdinand Birkner, profesor na universitě v Mnichově, dr. Hugo Obermaier, profesor na universitě v Madridě, a Henry Breuil, působící na ústavě pro palaeontologii v Paříži, všichni tři tito badatelé jsou — katoličtí kněží. Nejslavnějším geologem XX. věku je Petr Termier, který byl po celou řadu let předsedou Společnosti francouzských geologů a členem Akademie věd; zemřel v říjnu 1930 jako zbožný, věřící katolík. Mezi nejznamenitějšími hvězdáři naší doby jsou jesuité. Astronomem světového formátu byl nedávno zesnulý P. G. Hagen T. J., ředitel observatoře vaticánské a autor díla „Atlas stellarum variabilium“, vysoce ceněného učenci celého světa. Stejný zvuk má v kruzích učenců jméno dr. R. P. Lejay T. J., ředitele čínské observatoře v Zi-ka-wei u

Šanghaje. K nejlepším historikům XX. věku náležejí francouzští katolíci Goyau, msgre Baudrillart, rektor pařížského Katolického institutu, a abbé Brémond, dále anglický konvertita Hilaire Belloc a nedávno zesnulý kardinál Gasquet; k nejproslulejším archeologům se čítá učený benediktin Odilo Wolf, msgre Frant. Bulič, ředitel známého musea v Solini u Splitu, k nejproslulejším etnologům profesor vídeňské university dr. V. Schmidt a jesuita profesor university Bernard Hubbard, proslavivší se výzkumy v nitru Aljašky, k nejznamenitějším lékařům prof. dr. Hermann Muckermann, ředitel eugenického oddělení na Saiser Wilhelm-Institutu v Berlíně, dr. Vagner-Jauereg, profesor vídeňské university, a dr. Sutherland, veliký anglický konvertita, k nejznamenitějším pedagogům Willmann, Grunwald, Lindworsky, Spalding, Dursch. Nikolay, k nejznamenitějším filosofům jesuita bavorský Petr Lippert, univ. profesoři italští Gemelli, Talamo, k nejlepším sociologům P. dr. Josef Biederlack T. J., zesnulý kardinál Mercier a jeho nástupce msgre Šimon Deploige — samí to katolíci. Dlužno též připomenouti, že nejslavnější vojevůdci, kteří vyhráli světovou válku v letech 1914—1918, Foch, Pétain, Castelnau, Joffre byli katolíky a nejpřednější diplomaté naší doby jsou věrnými syny Církve. (O tom všem viz kapitolu „Věda a víra katolická“ ve spise shora uvedeném „Katol. názor světový a naše doba“, dále v „Hlasu lidu“ z 3. IX. 1932 článek „Katolíci — tmáři“).

b) Veliké jsou zásluhy misionářů o vědu. Vědecká činnost misionářů v Číně, v Africe (kde na př. P. Delattre vykopal během 50 let středověké Karthago), ve vysoké Asii (proniknutí Georgea J. Blattera do Kabulu), v Americe udivuje kulturní kruhy. P. dr. Hugh O'Neill O. S. B. zorganizoval botanickou spolupráci misionářů při ústavě pro botanickou výměnu ve Washingtoně. Misionáři jsou letci (mají zásluhy o aviatiku), zřizují stanice pro bezdrátovou telegrafii, jsou meteorology, využívají všech technických vymožeností a je zdokonalují k blahu lidstva (viz článek „Zásluhy misionářů o vědu“ v „Hlasu lidu“ ze 6. IX. 1932).

c) V oboru umění a literatury jsou katolíci vůdčími duchy všude v zahraničí, zejména v poválečné Francii. U nás Josef Bartoš v 3. čísle I. ročníku „Filosofie“ referoval o Calvetově spise „Le renouveau catholique dans la littérature contemporaine“ a zcela správně uznal, že v umění a literatuře se odehrává před našima očima veliká přeměna, že nastává orientace úplně katolická tam, kde kdysi vládly směry Římu nepřátelské. Nejslavnější literáti

naší doby jsou nadšenými katolíky. Ve Francii Claudel, Jammes, L. Bertrand, H. du Roure, Baupin, Massis, Brillant, v Anglii Chesterton, Evelyn Waugh, Belloc, v Dánsku básník Jørgenson, v Portugalsku básník Junqueiro, v Itálii spisovatel Pappini. Tito geniové jsou většinou konvertiti. Konvertovali ke katolictví buď z protestantství nebo z úplné nevěry.

5. Přimykalo by se tolik bývalých odpůrců Říma konversemi ke katolíkům, kdyby tito byli kulturně inferiorní?

V současném kulturním světě přibývá rok od roku konverzí ke katolictví. Nejgeniálnější mužové a ženy přihlašují se pod prapor Říma. U mnohých je pohnutkou konverse poznání, že „Církev katolická je jediné možnou basí a zárukou pokroku“ (konvertita lord Ashbourne). Bývalí protestanti stali se katolíky, jako na př. v poslední době v Anglii Tomáš Bowyer Campbell, otec Vernon, jeden to z nejpřednějších vůdců anglikatolické církve, P. Enoch Theodor Baldwin, synovec bývalého anglického premiéra Baldwinina, lékař dr. Cantell (nyní katol. kněz), pastor lord Clenmore, spisovatel Tollemache, v Německu protestantští učenci MUDr. Gerlich a profesor Peterson, v Americe Harold Burkey, Lloyd Baldwin Holsapple; tito muži po dlouhých studiích poznali, že v katolictví je pravé rozpětí kulturní, že zde je plnost moudrosti a vědy, kdežto v protestantství je dnes úpadek a kulturní zaostalost.

6. V současné době sami protestanté mluví o inferioritě protestantství, katolíkům však vzdávají chválu jakožto průkopníkům pravdy a pravého pokroku.

(Viz kapitoly „Vítězství katolictví nad protestantstvím“ ve spise „Katolický názor světový a naše doba“, dále dr. Krlína „Návrat vzdělanců“.) Vysoce významné projevy učinili v poslední době učenec — pastor J. Lortzing a německý filosof Thomas Mann. J. Lortzing odsuzuje „barbarství“ reformace a volá po přimknutí protestantů ke katolíkům, dokazuje, že „katoličtí mystikové a světci pronikli do největších hlubin i výšin vznitřením“. Ještě před světovou válkou psalo se o nadřizenosti a vůdcovství protestantství nad katolictvím (u nás ve spisech dr. Masaryka), nyní se však píše o kulturní povýšenosti a síle katolictví.

Thomas Mann ve svém novém spise „Goethe a Tolstoj“ kritizuje nepříznivě německé protestantství, které „připravuje se zbožnou horlivostí barbarství“ a vyvyšuje katolictví řka, že „v něm lze poznati povolání šířitele a obránce universálního,

evropského smýšlení“, že budoucnost ukáže, jak katolictví „je poslední baštou německé svobody a vzdělanosti“.

7. I u nás se množí v poslední době projevy o kulturní vyspělosti katolické a o inferioritě směrů nekatolických.

a) Současná badání historická ukazují, že katolíci předčili v minulosti duchovní silou a vzdělaností nekatolíky. Celá kultura naší vlasti vděčí za svůj původ a rozvoj geniům katolickým, jak doznávají nejlepší naši historikové dr. Pekař, dr. Šusta, dr. Stloukal, dr. Matějček a jiní (viz „Dějepis umění“ dr. Matějčka, v němž velebno české umění katolické — totiž románské, gotické a barokní, dále Sborník o Praze, vydaný Melantrichem, spis dr. Vladimíra Helferta Jiří Benda, ve kterém vychvalována kultura jezuitská, práce dr. Vašici o Bedřichu Bridelovi T. J., nové studie dr. Aug. Neumanna o kulturní činnosti piaristů a jezuitů v 17. stol., články dr. Jaroslava Durycha v „Akordu“, studie V. Bitnara o kultuře barokové, spis dr. Arne Nováka ze Zlatorohu Praha barokní).

b) Mylné these o inferioritě českých katolíků v minulosti padly vlivem nového hodnocení českých dějin (ve smyslu dr. Pekaře), vlivem opravných názorů na husitství a dobu temna. (Souhrn těchto nových názorů přehledně podán v 6. čísle Hvězdy roč. XII. a 1. čísle roč. XIII. pod názvem: Katolictví v našem národě za naší doby. Redaktor katecheta Jeřábek v Líšni u Brna.)

c) I sami bývalí odpůrci Říma mluví o krizi, o inferioritě protestantství a přiznávají, že „katolíci reprezentují jediní náboženský život v republice“, že jsou pokrokoví v pravém slova smyslu a mají pochopení pro ducha doby, pochopení lepší než nekatolíci. (Viz z listopadu 1930 v „Nové svobodě“ projev Jar. Čecháčka a článek F. Peroutky v „Přítomnosti“ r. 1930.)

d) V celé české kulturní společnosti jsou vysoce hodnoceni katoličtí badatelé, spisovatelé a umělci. Za nejlepšího českého literáta je považován katolík dr. Jaroslav Durych, za nejlepšího znatele východních kultur kněz a cestovatel dr. Musil, člen mnoha učených společností u nás i v cizině, za nejlepšího etnologa kněz dr. Pavel Šebesta. Stačí si povšimnouti, co psali naši myslitelé o dr. Podlahovi a dr. Kolískovi, profesoru bratislavské university, jak oceňovali zásluhy těchto mužů-kněží o vědu a umění. Nejgeniálnějším hudebním skladatelem naší doby, dr. Foerster, J. Křička, Sychra, V. Říhovský — jsou dobrými katolíky, stejně jako se hlásí k Církvi výtvarní umělci a malíři Vosmík, Braunerová,

Tchořová a jako se k ní hlásil malíř slováckých poutí J. Úprka. Nejlepší český historik dr. Pekař je katolík. Všichni vynikající mužové a ženy, kteří vyorali a orají hluboké brázdy na poli české kultury, byli a jsou katolíky! Připomínám jen básníka dr. Březinu, Klostermanna, Holečka, Medka, Čepa, sociology dra Vaška, dr. Reyla, psychology a filosofy dr. Kachníka, dr. Kratochvila, dr. Braita, dr. Habáně, dr. Birnbaumovou, theology dr. Cinka, dr. Hejčla, historiky dr. Sedláka, znalce husitství dr. Dvorníka a dra Aug. Neumanna, mystika dr. Hynka, žurnalistu dr. Fuchse, spisovatele Jakuba Demla. Řady katolických badatelů se množí a úcta ke katolíkům roste v naší vlasti den ze dne. (Viz v Hlasu lidu čl. Čeští katolíci a věda ze 16. září 1932.) *Dr. A. Svoboda.*

Koniáš ničil drahocenné knihy?

Krásný obraz podává svaté evangelium Matoušovo (13, 24—30). „Podobno jest království nebeské člověku, který naseł dobrého semene na poli svém; a když lidé spali, přišel jeho nepřítel, naseł koukole mezi pšenici a odešel. Když pak vyrostla bylina a vydala plod, tu ukázal se i koukol. I přistoupili služebníci hospodáři a řekli jemu: Pane, zdali jsi naseł dobrého semene na poli svém? Odkud tedy má koukol? On pak pravil jim: Člověk nepřítel to učinil. I řekli mu služebníci: Chceš-li, abychom šli a vytrhali jej? A on pravil: Ne, abyste snad trhajíce koukol, nevytrhali s ním i pšenice. Nechte, ať oboje spolu roste až do žní; a včas žní řeknu žencům: Seberte nejprve koukol a svažte jej ve snopky ke spálení; pšenici však shromážďete do stodoly mé.“

Nepřítel-člověk chtěl zničit práci hospodáře, čisté pole, vydávající bohatou, krásnou úrodu zaplevelil koukolem. Kristus Pán dobře poznamenává, že byl to člověk-nepřítel, protože k takovému zlobou a nenávistí diktovanému činu se snížil než mstivý nepřítel.

A kdo jest ten nepřítel, který ničí símě zaseté božským Hospodářem? — Kdož jiný, než ďábel. Jeho úsilí nese se jediným směrem — proti Bohu a nemůže-li Bohu ublížit, škodí aspoň dílu jeho. Jeho špinavé a drzé čelo vecpe se všude, jeho sprostý pohled pošpiní nejčistší krásu, jeho ničemná ruka ničí vše, co se jen dosáhnouti dá, jeho rouhavá ústa slintají špinavé, posměšné a lživé výkřiky tak, že co jeho slovo — to škopíček špíny, řada po-

směšků a nejrafinovanější lež. Nic mu není svatým — vždyť nenávidí nejvyšší svatost — Boha!

Rájem to začalo — a stopy práce ďáblovy vidíme pak stále. Není národa, který by mu úplně odolal, není věci, které by se aspoň nedotkl, aby ji lidem — když byla k jeho dobru — buď nevzal, anebo nemohl-li, aspoň nepokazil. Na všechno si troufá a vše do svých služeb zapřahá.

Jakým dobrodiním zdál se lidem vynález tisku! Budou mít všichni levné knihy a z nich především knihu knih — Písmo svaté. — Stalo se. První vyšlo tiskem Písmo sv., ale hned tu stojí ďábel — aby „nasel koukole mezi pšenici...“ Začíná se tisk zdokonalovati — začínají se tisknouti i knihy jiné, než náboženské. Jsou to napřed knihy, které opatrně, ale jistě otravují, uspávají bdělost, pak začínají se vydávati knihy zábavné a poučné, ale oboje jsou jen výborným krytem ďábla, který tiskem ničí čistotu srdce a svědomí a pak — už jest vše v jeho hrsti a vše, zdá se, jemu — ďáblu — místo Pánu Bohu jedinému — sloužiti a se klaněti.

Jak soptí peklo, když najde se přece někdo, kdo má takovou víru v srdci, že s holýma rukama, jen s modlitbou na rtech — jde v boj proti tomuto mocnému! — Jaké nadávky, lži se najednou objeví, že se divíš, jak a odkud se jich mohlo tolik vyrojiti!

Trochu — jen trošku té špíny dovolil si se světa zprovoditi prostý, ale učený kněz T. J. Antonín Koniáš. Zemřel po 37leté vysilující práci s touto špínou pekla, s tímto hrozným koukolem na zemi v roce 1760. — Po kázáních na svých misionářských cestách sedával nad knihami, aby prohlédl, co v nich závadného a co nikoliv. — Co bylo dobrého, ponechal, co nemravného neb nesprávného, škrtal a co bylo sprostým škvárem — koukolem — házel na hromadu ke spálení.

Co to křiku po vlasti naší, že Koniáš zničil všechny vzácné knihy, že jich zničil tolik a tolik (číslice rostou každým krokem)! Tolik jest jisto a prokázáno nestrannými historiky, že učený Koniáš knihu cennou, ale opravdu cennou nezničil, nýbrž uschoval v některé knihovně klášterní ve zvláštním oddělení „knih zakázaných“. — A opět jest prokázáno, že dobrá polovina knih Koniášem zavržených není v jazyku českém! Že byly to knihy opravdové škváry, knížky maličké — v dnešní terminologii malé brožurky.

Kde byli tito milovníci literatury a umění, když vojska Žižkova „ve jménu Páně“ bořila a páčila kostely, kláštery s jejich obrazy,

řezbami, knihami? s takovými památkami, že dnes reprezentují — tyto zbytečky, které se přece tu a tam dochovaly — milionové obnosy? Ale to bylo proti Bohu — proto peklo mlčí anebo omlouvá: to ten prostý lid... A kde jsou tito obránci ubohých spálených Koniášem knih — dnes, když ve Španělsku a Rusku ničí se kulturní památky, jedinečné knihovny — před jejich očima? — Proč mlčí? — Proč nevolají síru a oheň na hlavy původců těchto požárů? — Jak ubohým ohníčkem by byl při srovnání toho všeho Koniášův oheň se všemi jím vyřazenými knihami (prý jich mělo být 30.000!) — proti ohňům Žižkovým, ničícím po vlastech našich knihy rukou psané anebo proti ohňům Španělska a Ruska?! — Ale ano — Koniáš ničil koukol pekla — a proto ten křik, kdežto Žižka a revoluce ruská a španělská ničí dílo Církve Kristovy — proto to ticho!

Anebo, jak máme se dívat na dnešního censora, který v novinách a časopisech také přeškrťává často celé stránky? — A to konfiskuje věci, týkající se zájmů státních, čistě pozemských. Když pak Církev hájí zájmy věčné spásy, když z knih, které se lidu — bez kontroly a dovolení Církve předkládaly jako knihy nezávadné, ano výborné, škrťá místa závadná a špatná — křičí se, že se tím kazí knihy, dělá se poplach.

Ale — „pravda vítězí“ — stojí hrdě ve znaku naší mladé republiky — a právě proto zvítězí pravda i v historii. Vždyť pravda jest jen jedna, jest věčná, jest spravedlivá, jako jeden věčný a spravedlivý jest Bůh — a v čas příhodný ukáže se v plném jasu, co bylo koukolem a co ušlechtilou pšenicí. Byť sebe více peklo koukol na zemi rozsévalo, nás naplňují jistotou a důvěrou slova Ježíšova: „brány pekelné jí nepřemohou“!

Ano — Církev Kristova zůstane — až do skonání světa — a marné proti ní jsou všechny vzteky! *Ant. Jarolímek.*

Kristus nežil v pohodlí a nádheře?

Svatý Ignác, rozjímaje si život Krista Pána, vidí a přichází k závěru, že Kristus Pán volil si zde na světě vždy horší stránku: ponížení, chudobu, poslušnost, utrpení. Nedá se to popírat — je to v evangeliu. Ale jistě daleko zacházejí ti, kteří zdůrazňují tuto stránku v životě Kristově tak, že z něho dělají prvního proletáře a vytyčují ji s ostnem proti třídám majetným — a ovšem i proti

majetku Církve a její nákladné a velkolepé bohoslužbě slovy: Kristus nežil v pohodlí a nádheře. Ponecháme stranou tuto výtku proti majetku a nádheře světské vůbec a všimneme si jí blíže, jen pokud se týká majetku a nádhery církevní. Pravda: Kristus nežil v pohodlí a nádheře, ale Kristus jich nezamítal naprosto.

Věru, skvostný a překrásný jest obraz Krista Pána, ježž nám na oči staví sv. evangelia.

Kristus není žádný slaboch ani sentimentální snílek, ani v pohodlí změkčilý duch. Svatá, otužilá mužnost jeví se na něm v každém kroku. Dovede si odříkati spánku, zkracovati jej a vstávati časně; probdívá často noc, a to pod širým nebem, kde na tvrdé zemi snad několik sotva hodin odpočinul; vycházející slunce zastihuje ho ještě na modlitbách nočních: „Stalo se pak v těch dnech, že vyšel na horu se pomodlit a přes noc trval na modlitbě k Bohu. A když se rozednilo . . .“ (Luk. 6, 12. 13.) — Předstihoval první úsvit dne: „Ráno, když byla ještě plná noc, vstav, vyšel . . .“ (Mr. 1, 35.)

Den vyplňuje namahavými pochody a pracemi v palestinském vedru a úpalu, takže evangelisté líčí ho nejednou unavena (Jan 4, 6); únavou usíná na lodi (Mat. 8, 24). Je zvyklý na hlad i na žízeň (Jan 4, 7), protože nenosil ani nedal nositi pro své pohodlí zavazadla naplněná zásobami. Apoštoly vypravuje na cestu tak, jak chodil sám: „Ničeho neberte na cestu, ani hole, ani mošny, ani chleba, ani peněz, ani po dvou sukních nemějte (Luk. 9, 3). Není divu: vždyť dovedl snést i holou a divou poušť bez jídla a nápoje 40 dní! — Jde životem samotem; sotva opustil rodný dům a tuhou řemeslnou práci v něm, je bez domova. Nevyhledává jeho tepla a útěchy, ba ani k odpočinku a k zotavení se do něho nevrací: jeho domovem je poušť, hora, zahrada, přístřeší poskytnuté mu zbožnými učedníky: „Lišky mají svá doupata, ptáci nebeští svá hnízda, Syn člověka nemá, kam by hlavy složil“ (Mat. 8, 20). Zotavení hledá na osamělém místě (Mat. 6, 31). Nechce působiti nikomu nesnáze ani obtíží svojí osobou a jejím ošetřením; Martě docela i vytýká její přílišnou horlivost o něho (Luk. 10, 41), a to proto, že Syn člověka nepřišel, aby se mu sloužilo, nýbrž aby sloužil (Mat. 20, 28; Mar. 10, 45), a On skutečně se snížil k nejnižší službě a bude umývat nohy svých učedníků (Jan 13).

A jako si neulehčil a neučinil pohodlnějším tento život pozemský různými výhodami rodu, stavu, práce a pod., tak se nevyhýbal ani nesnázím okolí, jaké míváme i my. Má potíže se „sousedy“ —

s nepřáteli (Mat. 12, 42), je předmětem nenávisti, závisti, ba přímo zloby (Luk. 4, 29). Neušetřil se ani potíží a nesnází se strany svých příbuzných, nevěřili v něho ani oni (Jan 7, 5), měli ho za pomateného snílka.

Nebyl prost obtíží a nesnází s vlastními apoštoly: nechápali ho (Jan 14, 9). Tohohle všeho se mohl ušetřiti a jíti životem naprosto snažším a pohodlnějším. Věřu, můj Ježíši, Tys nežil v pohodlí, Tys nechtěl v něm žíti.

A co teprve, pohlédneme-li na jeho dobrovolnou chudobu! Chudoba právě uvádí člověka v mnohé a mnohé nepohodlí, jako zase naopak za majetek může si člověk opatřiti všecko jen možné pohodlí. Nuže, dobrý náš Spasitel k jakému jen se odsoudil nepohodlí, že si zvolil chudobu!? Vidím v tuto chvíli, ó Ježíši, tvé tvrdé jesle ve chlévě, kde chybělo vše: teplo, světlo, lůžko, jídlo, nápoj, pomoc soucitných srdcí... Všecko — jen ty plenky a tvrdé jesle tu byly. A odtud z betlemského chléva — aj, jaká cesta strádání přes Egypt, Nazaret a chudou jeho domácnost a tesářskou dílnu v něm... až tam na Kalvarii — to věru nebyl nijak pohodlný ani nádherný život! A na Kalvarii samé jaké ožebračení až do nahoty; jaký nedostatek — až do smrtelné žízně, konejšené odporným nápojem; jaká záplava bolestí tělesných a úzkostí duševních až po ten děsný výkřik: Bože můj, Bože můj, proč jsi mne opustil? Ó, věru — tu je vrchol! A On vše to přijímá bez reptání, bez roztrpčení — ano rád! — Mohl si ulevit; mohl si nadlehčit. Sami nepřátelé ho vyzývají — ovšem jen rouhavě. A On nenadlehčuje své zraněné hlavě, ani bodání trnové koruny; nenadlehčuje zbodeným rukám ani nohám přikovaným ke kříži... Dokonává. Ježíš Nazaretský — ve společnosti lotrů; král židovský — který nádheru královské míti nechtěl — vyhnul se jí, když ho chtěli provolati králem — z kralování vzal si jenom potupu krále svrženého a trpícího.

A přece by to bylo jednostranné, kdybychom chtěli viděti jen, jak Pán Ježíš nežil v pohodlí ani v nádheře, a jak naopak zavrhoval mamon (Mat. 5, 24; Luk. 16, 13), a to slovy tak příkrými, že některým se zdají slova jeho míti „proletářský tón“.

Nikoli — Kristus Pán nezamítá pohodlí a nádheru naprosto. Nezavrhuje ani samo bohatství — nýbrž jen proto, že bývá překážkou království Božího. „Boháč vejde těžko do království nebeského“ (Mat. 19, 23). Nezavrhuje nádheru boháčovy — nýbrž jeho tvrdého srdce: takové pohřbeno bude v pekle, kdežto žebrá-

ka-trpitele Lazara dává nésti anděly do lůna Abrahamova (Luk. 16, 19n). Má své věrné přívržence i mezi bohatými. „Člověk jeden bohatý z Arimathie“ — tak tituluje evangelium Josefa, tajného učedníka jeho. Nikodem rovněž nebyl chud. Farizeus Šimon, který ho hostil, a ovšem Lazar a obě sestry jeho, náleželi též k třídě zámožných. Bohatými byly i ony ženy zbožné: Johanna, manželka Chuzy, správce Herodova, a Susanna a jiné, o nichž dí svatý Lukáš, že mu „přisluhovaly ze svých statků“ (8, 3). Ba ani apoštolové nebyli vesměs ze spodiny nejchudší třídy: měli domky (Petr), měli větší (zdá se, aspoň o synech Zebedeových) závod rybářský; byli tedy aspoň ze středních vrstev lidu. To vše dokazuje, že božský Spasitel nezavrhoval boháčů, jejich bohatství a nádheru a pohodlí, které si za ně opatřiti dovedli, vůbec a naprosto.

Ba, pokorný a chudoby milovný Syn Boží uměl v jistých případech použití i pohodlí i nádheru. Což nepřijal zlato, kadidlo a myrhu — voňavek docela — od svatých tří králů? Nepřijímal pozvání na svatbu a na hostiny? Na rozdíl od Jana Křtitele, jenž pojídal kobylky a lesní med, užívá Syn člověka mírně, jako jiní lidé obyčej mají, i jídla a vína, takže zaujatí pozorovatelé jeho způsobu života, srovnávající jej s přísností Jana Křtitele, volali: Hle, člověk žrout a pijan „vína“! (Mat. 11, 19.) — A nedal-liž ženě hříšnici pomazati nohy své mastí tak drahou, že se to Jidášovi a jiným ještě zdálo rozmařilým plýtváním? A když nastupuje svou trapnou cestu křížovou — aj, jak velkolepý a nádherný vjezd dal si připraviti — ratolesti, květy, roucha, hosanna! I když se shroutilo vznešené jeho tělo jako mrtvola na kříži, nezůstalo bez drahocenných mastí, pláten a hrobu ve skále tesaného, jenž byl připraven boháči . . .

Takový je Kristus celý a ne jednostranně pozorovaný: nežil sice v pohodlí a nádheře, ale nezavrhoval jich, leč potud, pokud jsou překážkou království Božího — ba, sám jich užíval, když uznával za dobré. A to bylo zvláště tenkrát, když přijímal v takových projevech nádheru osvědčení a vyznání víry v Sebe, lásky a vděčnosti k Sobě, nebo když běželo o oslavu Boží. A tu nedbal ani farizeů, horšících se, že to trpí, aby byl s takovou okázalostí vítán a oslavován, ani Jidáše, pohoršujícího se, že byli zkráceni chudí: „Proč se neprodala mast tato za 300 denárů a nedalo se chudým?“ (Jan 15, 5.) — Nedbejme ani my těchto hlasů farizejských a jidášských, kterým i dnes jest okázalost a nádhera církevní bohosluž-

by — zlaté a stříbrné bohoslužebné nádoby, vzácná bohoslužebná roucha, velkolepé a nádherné církevní slavnosti, pohoršením a zkrácením chudiny. Kristus jednal jinak: pro svou osobu nežil v pohodlí a v nádheře, ale k oslavě Boží připouštěl nádheru i sebevětší. Tak i my: pro svou osobu nežijme v pohodlí a nádheře, ale k oslavě Boží a bohoslužbě nešetřme nákladu na nádheru, neboť veliký je Hospodin a velmi hoden chvály (Ž. 47, 1).

Msgr. A. Melka.

Křížácké války dokazují, že se Církev šířila násilím?

Písmo sv. vypráví krásný obrázek o ženě, která ztratila peníz. Zapaluje svíci a hledá, až jej našla. A pak oznamuje s radostí sousedkám, že ztracený peníz našla.

Bolestivá je ztráta, ale ještě bolestnější krádež milého předmětu. V prvním případě zavinili jsme si ztrátu snad sami svou neopatrností, nedbalostí či nepozorností, kdežto při ukradení my býváme bez viny. A to nás dovede naplniti takovou srdnatostí, že jdeme hájit svůj majetek, nepřítelé-zloděje pronásledujeme a chceme jej dopadnouti a potrestati, jak zasluhuje. Čím cennější předmět krádeže, tím horlivější stíhání zloděje!!

Středověk — doba živé víry! Doba, kdy z nadšení a horlivosti náboženské vyrůstaly nádherné katedrály i v místech menších, ba dokonce malých, kdy nejvyššího uplatnění a rozkvětu došel štíhlý a vznosný, uchvacující sloh gotických staveb, kdy rytířská hesla „pro pravdu a právo“ vydávala krásné vzory ryzích a čistých charakterů, neschopných úskoku a klamu, kdy ideál — pravda byla nedotknutelným drahokamem a ohněm a mečem se třetala špatnost a zloba.

V této době z čista jasna přišla zpráva, že Jerusalemská svatyně a místa pro křesťanský svět svatá jsou — ukradena, dobyta vojsky tureckými! Dnes nedovedeme si ani dobře představit, jaké vzrušení taková zpráva dovedla způsobit. Naše doba, doba naprostého materialismu, egoismu, hamižnosti a úpadku duchovního nechápe anebo ani nechce chápati, že by se mohl člověk bouřiti k vůli — náboženství. Ale tehdy bylo zcela jinak.

Prostý poustevník Petr Amienský chodí po Francii, Německu a Itálii, nadšení dodává mu síly. Nadšení své přenáší do srdcí

posluchačů, o bolest svou rozděluje se s rytíři, kteří řinčí šavlemi. — Nepřestává, až papež Urban II. svolává sněm biskupů a všeho lidu do města Klermontu, kde bolest nad ztrátou a zrušením Kalvarie dostoupila vrcholu a s výkřikem „Bůh tomu chce“ — připínají si všichni kříže na prsa a berou meče do rukou, aby šli — potrestat zloděje jejich míst svatých.

Takový jest důvod válek křižáckých, plných nesmírných obětí, ale i veliké slávy rytířské. Palestinu šla vojska křižácká osvobodit a nikoliv, jak by se snad chtělo tvrdit, teprve pro víru získat.

Mluví se v dějinách ještě o jiných výpravách křižáckých, hlavně v raném středověku. Tehdy ovšem pořádány byly výpravy válečné proti severním národům, Prusům a Polákům, ale to nebyly války křižácké v pravém smyslu slova. To byly válečné výpravy jednotlivých panovníků buď na rozšíření jejich území anebo na udržení pořádku v krajích vzdálených. Každý dobrý panovník chce a musí chtít pořádek ve své říši. — Nejde-li to po dobrém, pak musí to býti po zlém. Vzpouza a neposlušnost trestány velice přísně právě proto, aby byl dán odstrašující příklad všem, kteří by snad měli k tomu sklony. Polodivoký lid, u něhož bylo nejvyšším zákonem „oko za oko — zub za zub“ a silná pěst, měl býti přidržen k ušlechtlejšímu životu, od pouhého lovu v leších přiveden znenáhla k práci na poli a v lese, a to mohlo se dokázati pouze dlouholetou výchovou. Proto posílali tito panovníci do nových území kněze, darovali jim rozsáhlé kraje, aby postavili tam kláštery a školy a tuto půdu zušlechtili. Příkladem museli býti kněží-řeholníci v těchto krajinách a lid pomalu získáván.

Tedy ani v tomto ohledu nejednalo se o násilné šíření náboženství, neboť všichni tito králové měli prvý zájem rozšíření svého panství anebo udržení pořádku v neklidných krajích a teprve v druhé řadě — třeba nevědomky — pomáhali tak Církvi Kristově, že mohla působiti opravdu — u všech národů . . .

V našich českých dějinách se připomíná výprava křižácká v dobách bojů husitských. — Tato výprava proti Čechům měla velikou podobnost s výpravami proti Palestině. Čechy byly tehdy tak vypleněny, tak zničeny vojsky Žižkovými, že dým ani nepřestával vystupovati ze spálených vesnic, kostelů, klášterů, měst a hradů, že ukrutnosti, kterých se vojska husitská dopouštěla, nemohly zůstatí utajeny a volaly daleko široko o pomoc utiskovaným a vražděným katolíkům. Ostatně toto poslední vojsko neznamená v historii ničeho.

Kde jest tedy to násilné šíření Církev pomocí křižáckých válek? To jest jen ve fantasii některých lidí, kteří by rádi viděli Církev Kristovu v těch nejhorších barvách a zapomínají, že marné proti ní jsou vzteky — Církev nepotřebuje ke svému vzrůstu mečů a zbraní, ona roste sama svou vlastní životní silou a růsti bude, kdyby se brány pekelné dokořán otevřely a celé peklo v boj se dalo, neboť Kristus jest s ní. On ji vede a řídí!

A Kristus Pán dobýval svět ne mečem, nýbrž láskou a odpuštěním. — Tak se také šíří Církev jeho: milosrdenstvím a láskou — a bude jednou jeden ovčinec a jeden pastýř na zemi. To bude Kristus Král!!

Ant. Jarolímek.

Křesťanství je protikulturní?

Jsou slova, která mají neobyčejně podmanivou moc. Slova s nádechem cti, bezmála jako bývalý šlechtický titul. Každý se cítí libě dotčen, padne-li na něj pouhý jejich stín. Osvěta! Kdo by nechtěl býti osvíceným? Kultura! Kdo by nechtěl býti kulturním člověkem? A kdo by se nehrozil, kdybyste mu řekl, že je nekulturním nebo dokonce protikulturním? Dnešnímu člověku je proto slovo „protikulturní“ hotovým přezděvem. A tím „pocívá“ jistá třída lidí naše svaté náboženství, křesťanství, zvláště katolickou Církev. Staví se prý proti lidské osvětě a kultuře. Zdržuje pokrok věd. Omezuje svobodu badání. Podvazuje svobodu, již zotročuje svým tak zvaným mravním zákonem. Nemá prý porozumění pro sociální a národohospodářské otázky. Papežové kaceřovali nové vědecké výzkumy (Galilei, Syllabus atd.).

Nuže — je Církev protikulturní?

Aby byla Církev protikulturní, musila by býti proti kultuře. A co je kultura? Latinské toto slovo je odvozeno od slova colere, které má dvojí význam: pěstovati čili vzdělávati (na příklad pole) a ctíti. V tomto druhém významu spadá v jedno se slovem kult, to jest bohopocta.

Ó, jak je tu hned v samém slově naznačeno, že kultura má dvojí stránku, dvojí tvář: lidskou a božskou; pozemskou a nebeskou; hmotnou a duchovou; časnou a věčnou; světskou, tělesnou a nábožensko-mravní.

Chcete je oceniti a porovnat? Porovnání nebude těžké. Co vám praví rozum — co je víc? Tělo či duch, země či nebe, časnost

či věčnost, lidstvo či Bůh, svět či náboženství a mravnost? Nuže, a co musí rozum váš říci dále, jestliže vidíte, že se tělo cení více nežli duch . . . lidství více nežli Bůh — a kultura světská a hmotná více nežli kultura nábožensko-mravní? Musí říci: To není správné. A vykřikne-li proto na vás někdo: „Ejhle, to je člověk protikulturní“ — co pak? Inu, pomyslíte si — křivdí mi.

A takto se křivdí křesťanské a katolické Církvi. Neboť ona nezavrhuje úsilí člověčenstva o pokrok, ať vědecký, ať technický, ať v umění, ať národohospodářský. Nikoli. Věří v Boha Otce, Stvořitele nebe i země — dárce všech vloh a sil, jimiž člověk o svůj blahobyt usiluje, v Otce láskyplného, jenž si nepřeje, leč aby se jeho děti dobře měly i na tomto světě. Proto náboženství založené jeho vlastním Synem zde na světě nemůže míti jiného cíle, leč oblažiti, zdokonaliti, „zkultivovati“ lidstvo jak pro tento život, tak i pro věčný. Vlastním cílem Kristovy víry a Církve jest ovšem — jak to sám řekl: „Hledati nejprve království Božího.“ — Ale bylo by to divné náboženství — divný svazek Boha s lidstvem, časnosti s věčností — a já bych řekl hned — bylo by to nepravé, náboženství, které by si nevšímalo života časného, pozemského, když od něho a z něho chce stavěti most k věčnosti.

A náboženství křesťanské a Církev Kristova toho vskutku nikdy nezanedbaly.

Vezměte osvětu ve vyšším slova smyslu, rozvoj vědění a pokrok věd: už tím, že náboženství křesťanské jsouc po jedné stránce souhrn věroučných pravd, musilo se obracet k lidskému rozumu, už tím začalo jej školit. Také je školství vskutku jeho původním dílem. Obecné školy, jež se vyšínuly z církevního poučování katechetického, či chce-li říci katechismového, jsou podle francouzského filosofa Comta něco podivuhodného; celý starověk nemá nic podobného. A university? Každý průměrný vzdělanec ví, co péče, pomoci a přízně a zájmu věnovali založení prvních evropských universit (i naší pražské!) právě představení Kristovy Církve: papežové, biskupové a kláštery. Nejslavnější vysoké školy anglické — i když jsou dnes v rukou protestantských — jsou zřízeny a nadány ze statků, peněz a věnování katolických. — Je to snad protikulturní?

Vezměte umění: slovné (poesie), stavitelství, sochařství, malířství, hudbu — což všecko tlumočí člověku krásu. Ale nevnesl právě katolicismus do světa krásy nejvíce? Co by bylo stavitelství a malířství dřívějších — a právě klasických věků — bez katolické

Církve? Co by bylo obsahem umění bez katolické víry? Největší umělci a básníci čerpali právě z ní své náměty. Stačí projít římské kostely, praví kterýsi spisovatel — a můžeme říci — stačí projít i naše starší chrámy, shlédnouti italská musea, prohlédnouti středověké katedrály naší Církve, aby se člověk přesvědčil, jakou zálibu v okrase (a v umění) má katolictví; a přisvědčí (srovná-li protestantské a jinověrecké chrámy s katolickými) slovu Schillerovu: „Die katholische Religion wird mehr für ein Künstlervolk, die protestantische mehr für ein Kaufmannsvolk taugen.“ A ta krása bohoslužby a povznášejících jejích obřadů! — Sami protestanté vyznávají, že jeden takový krásný obřad působí více, než nejslavnější wagnerovský kus. — Nuže, je tohle snad protikulturní?

Jdeme dále a všimněme si působení víry a Církve Kristovy na poli sociálním! Kdo zde na tomto poli dovede tak čeliti antisociálnímu a rozkladnému sobectví, jako evangelium Kristovo, hlásané Církví o bratrské lásce bliženské? Kdo vštěpuje spravedlnost, základ společenského života: základ státní společnosti — justitia fundamentum regni — lidstvu tolik a tak důtklivě, jako Církev; kterýsi protestant nazval katolickou víru: die arbeiterfreundlichste Konfession, protože co pro dělníka vymáhá, vymáhá mu autoritou Boží. — Přidejte k tomu skálopevné zásady Církve o manželství, jeho svatosti, nerozlučnosti, o právech rodičů a dětí, byť i ještě nenarozených, čímž klade nevývratný základ šťastného soužití rodinného, národního i státního — a tažte se: Je tohle vše snad protikulturní?

Ale snad konečně jsme našli pole, na němž se jeví víra a Církev Kristova protikulturní: pole národohospodářské a technické. — Vskutku — Církev nevynalézala letadel, nesestrojuje radiových přístrojů, nepodniká výzkumných cest na severní pól a do stratosféry — ale stačilo by říci, že není téměř odboru, na kterém by se ať věřící inteligenti, ať kněží Církve katolické nevyznamenal. I k výpravám na severní točnu připojil se kněz; i v medicíně nalézáme názvy věcí po tom kterém pracovníku knězi. (Tubae Falloppianae nazváno po anatomu kanovníku modenském; Keipp a jiní.) A nejsou naše staré řády (benediktini a jiní) prvními učiteli orby a národohospodářství? Nejsou naši misionáři průkopníky osvěty v dalších krajích a jejich výzkumy zeměpisné, přírodopisné, linguistické, sociologické, anthropologické, etnologické a jiné nemají-li dalekosáhlý význam osvětový, kulturní i národohospodářský?

Než budiž — ani tohle vše není přímým účelem Církve. I když přiznáme, že je to vše jen vedlejším, podružným jejím účelem vedle hlavního — hlásati totiž a šířiti království Boží na zemi — nicméně plným právem můžeme tvrditi a tvrdíme, že i na poli techniky, výzkumů a národohospodářství má Církev a víra Kristova veliký podíl již tím, že učí lidstvo práci. Právě zde na tomto poli je práce nezbytně potřebí — a to nejen práce jemné a duševní, nýbrž i nízké, tělesné. Církev hlásá však, že je člověk k práci v jistém smyslu zavázán, a pozvedajíc zrak pracujícího k věčnému cíli, dodává tím práci i sebenižší spásonosného významu, posvěcuje ji. Byla by kultura bez tohoto smyslu práce možná? Sotva. Nuže — je tedy víra a Církev Kristova protikulturní?

Proč tedy přesto svět vytýká křesťanství nekulturnost, ač jsme viděli, že Církev kultuře přeje, ji podporuje a jí žehná, pokud je vskutku „kulturou“? — Protože Církev neuznává jen kultury půl, jak ji uznává svět, totiž jen kulturu hmotnou, nýbrž žádá a usiluje i o kulturu nábožensko-mravní; a proto, že varuje svět, aby kultury hmotné nepřeceňoval.

Ano, bez nábožensko-mravní kultury je všecka hmotná a světská kultura jen polovičatá. Člověk není jen živočichem podle těla, nýbrž je spolubytostí duchovní svojí duší, nesmrtelnou, pro Boha a věčnost určenou. A tož vynalézejte jen dál; dělejte jen objevy nové a nové, propočítávejte síly, dělte atomy, sestrojíte nevídané stroje, odkryjte ještě podivuhodnější živel nežli radio — vše to nenasytí duši lačnou po Bohu a nepřivede ji ani o krok ke zdokonalení a ctnosti — k lepšímu, nýbrž jak zkušenost učí — k horšímu. Pýcha, sobectví, požívačnost, rozkošnictví, zloba a nenávisť osobní, třídní, národní, mezistátní, použije jen nových vymožeností k nemravnosti, zhoubě, zkáze, k novému a důmyslnějšímu způsobu páchat zločiny a vést války Osudná věc!

Osvěta, která měla osvěcovat, zatemňuje, kultura, která měla povznášet a zjemňovat, snižuje; dějinná zkušenost to tvrdí: za pokrokem kultury jen hmotné, nejde-li s ní současně stejným krokem kultura nábožensko-mravní, jdou stíny, jdou krise, jdou tak příšerné mátohy, že se čas od času vyskytují jednotlivci (Rousseau), ano i celé sekty (manichejští a j.), kteří kolísají a váhají — zda by nebylo lépe vrátiti se k přírodnímu, nekulturnímu stavu. Odtud si také vysvětlíme ojedinělé hlasy svatých Otců o škodlivosti či spíše o nebezpečí světské kultury, které však se nestaly nikdy všeobecným přesvědčením Církve. Církev jako celek při-

jímala vždy a přijímá pravou kulturu, poněvadž ji prostě potřebuje jako přirozeného podkladu své nadpřirozené nástavby: *gratia non tollit naturam, sed supponit et perficit eam* — nadpřirozený řád neruší řádu přirozeného, nýbrž předpokládá a zdokonaňuje jej. „Všecko je vaše, vy jste Kristovi a Kristus je Boží.“ (1. Kor. 3, 21. 23.) Tak smýšlí Církev o kultuře. Jde jí jen o to, aby to byla kultura celá — nejen hmotná, nýbrž i nábožensko-mravní. A tím, že doléhá na dodržování tohoto druhého požadavku, znelibuje se světu, hmotě a tělu nesmírně oddanému.

A ještě pro něco: že varuje: „Nepřeceňujte a nepřepínejte své kultury hmotné.“ Nepřeceňujte! Jsou vzácnější statky, nežli bohatství, věda, umění, blahobyt založený na nejnovějších objevech a vynálezech. „Jediná Milosrdná sestra vyrovná se svým významem pro kulturu vzácným vymoženostem moderní kultury,“ říká kdosi.

A nepřepínejte neúměrně pokroku hmotného nad mravní. Máš-li býti, člověče, schopen práce rozumové a mravní, musí býti fysická a duchovní tvá součást v jisté úměrnosti. Každé neúměrné vybočení na jedné nebo na druhé straně jest osudné. A tak i v kultuře: neúměrné vypětí kultury hmotné, není-li provázena pokrokem vnitřním, má v zápětí — krise. A že to Církev připomíná lidstvu, proto se zdá některým povrchním duchům protikulturní.

Ostatně poslání křesťanské víry a Církve Kristovy je přece docela jiné: ne pozemský blahobyt — nýbrž blaženost věčná; ne kultura časná — nýbrž věčná spása. A svět, který nechce tomuto božskému poslání jejich rozuměti, neví vlastně, co by od víry a Církve chtěl. Brzy žádá, aby se do tohoto světa a jeho vedení a hospodářství nepletla — brzy zase se jí má ve zlé, že prý již „nevede“, ač by měla prý jíti všude v čele, i v kultuře. Jak vidno, je tento druhý požadavek hotový opak prvního. A v druhém případě, měla-li by Církev jíti i v čele světské osvěty, byla by věda služkou víry a Církve, čehož se právě jisté kruhy světa hrozí jako nevím čeho.

Také nemůže jíti Církev a víra s každou nejnovější „vědou“ — s každým „výsledkem vědeckého „badání“ — lépe řečeno s každou „domněnkou“ Co den se tyto „výsledky“ vědeckého badání mění; jeden pohřbívá druhý, za čas ukáže se i takový bludným, o němž nebylo pochybnosti. Má se tedy snad víra a Církev dáti touto kolísavou cestou vědy a přizpůsobovati se jejím „poznatkům“ rok od roku...? Ano — ale co bude pak s její autoritou? —

Ach ne! Církev a křesťanství půjdou *svou* cestou, za *svým* cílem. A mezi výstřednostmi vědy a jejími nezaručenými výsledky půjde zlatou cestou střední, zkoumajíc všecko, avšak přijímajíc jen to, co je nejlepší — zvolna — ne s ukvapeností, která jest vždy obyčejně špatným rádcem. Bude podle slov Kristových „hledati nejprve království Božího a spravedlnosti jeho“ a osvědčí se na ní, že zbožnost ke všemu jest užitečna majíc zaslíbení života nynějšího i budoucího.“ (1. Tim. 4, 8.) Msgr. A. Melka.

„Moc vládní není od Boha.“

1. S různých stran bývá vyslovována myšlenka, která je v rozporu s křesťanským učením, že vládní moc pochází od Boha. Předně vyskytují se dosud ještě — dnes arci již jen ojedinele — stoupenci velmi rozšířeného kdysi Rousseauova názoru o smlouvě společenské, podle něhož nabývají vládnoucí svou moc tím, že jednotlivci ve společenské smlouvě zřikají se části svých práv sebeurčení a přenášejí ji na představitele státní moci. Velmi četný je dnes tábor jiný, těch, kdo bez klikaté zachůzky ke smlouvě společenské přímo učí, že všechna moc je z lidu: vládnoucí mají moc, protože lid jim ji propůjčil; a ovšem ji může kterékoli chvíle také odvolati. Uplatňuje-li se tento názor hlavně v zemích demokratických, snaží se diktátoři a „vůdcové“ ve státech s odstraněnou demokracií praktikovati stanovisko jiné: Máme moc, protože jsme si ji prostě vzali, protože dovedem si ji udržet. Nám je lhostejno, hádáte-li se, je-li naše moc z Boha nebo z lidu nebo ze společenské smlouvy; nám stačí, že státní moc držíme diktátorsky ve svých rukou. Když vám to lahodí, dobrá, říkejte si, že tato naše moc je z lidu, a my vám uspořádáme i všeobecné volby, abyste se utvrdili v tom vám příjemném omylu, že všechna moc je z vás — ale my víme, že moc je v našich rukou, a to nám stačí.

2. Je pravda, když se někdo domnívá, že Bůh nositeli vládní moci bezprostředně sám uděluje pravomoc, v tom smyslu skutečně vládní moc není od Boha. Staly se sice případy, že Bůh přímo označil osoby, jež mají převzít vládu a také zevnějším úkolem vyjádřil na venek, že jim odevzdává vladařskou moc. Tak se stalo, když byli Saul nebo David vybráni Bohem za krále a pomazáni. Ale to jsou případy zcela výjimečné, za poměrů docela mimořádných. Není tedy možno chápati výraz „Z Boží milosti

král“ v tom smyslu, jako by Bůh takřka prstem označil osobu vladařovu a řekl mu: „Tebe já jsem bezprostředně sám vyvolil“; proto také odpadá veliká část úsměšků, které jsou proti tomuto pojmu „Z Boží milosti král“ pronášeny. Dokonce již nelze chápati toho výrazu tak, jako by vladař, jsa z Boží milosti, nebyl vůbec nikomu na světě odpovědný, jako by nic na světě nemusel respektovati, jako by jeho vůle a choutka byly jedinou normou při všem rozhodování.

3. A přece ve své podstatě a ve svém kořeni jest státní moc od Boha. Ovšem v tomto smyslu: Je to Bůh, který stvořil lidi tak, že potřebují života ve společnosti, aby se mohli plně vyvinouti a aby mohli dosíci všech cílů, pro něž jsou stvořeni. Ale život ve společnosti potřebuje nutně autority; neboť musí zde býti někdo, kdo krotí živly, jež by do života společenského zasahovaly rušivě, kdo zabezpečuje jednotnost cílů i cest k nim, kdo zajišťuje, aby se ve všem dbalo obecného blaha společnosti. Bez autority, bez jednotícího principu není život společnosti prostě možný. Avšak jak tato autorita konkrétně se vytváří, jakým způsobem svou úlohu provádí, kdo je jejím nositelem, to vše Bohem do podrobností stanoveno není, to Bůh ponechal k úpravě lidem. — Je to něco obdobného jako při instituci manželství: Bůh manželství zřídil, Bůh určil základní jeho vlastnosti a základní zásady, jichž při každém manželství musí býti dbáno. Ale s kým kdo vstoupí v manželství, jak budou konkrétně aplikovány zásady, to ponechává Bůh namnoze svobodnému rozhodnutí člověka. Zrovna tak státní moc. Bůh zařídil lidi tak, že autorita býti musí. Ale ponechal lidem, jejich svobodné vůli, ponechal vývoji historickému, jaké konkrétní formy bude míti u toho nebo onoho národa státní autorita. Je tedy v autoritě prvek božský i prvek lidský. Dobře tudíž psal Lev XIII. k francouzským biskupům v roce 1892: „Z toho, že všelická moc je od Boha, neplyne, že by vždy, bez jakéhokoli lidského prostřednictví, pocházeti musil od Boha způsob, jak se moc ta přenáší, nebo formy vládní, jak se utvořily pod vlivem zevnějších okolností, nebo označení osob, na něž se pravomoc ta přenáší. Rozmanitost těchto způsobů u jednotlivých národů svědčí patrně o lidské povaze jejich původu.“

4. Avšak i když v autoritě státní jest i prvek lidský, tož přece pravomoc sama jest propůjčována Bohem samým. Člověk autoritu vykonávající jest nástrojem *Božím*. Skrze něho zavazuje lidi *Bůh*. Dobře praví Lev XIII. v encyklice *Diuturnum*: „Člověk žád-

ný nemá v sobě ani ze sebe moc opravňující ho k tomu, aby svobodnou vůli bytostí, které svou přirozeností se mu rovnají, ve svědomí zavazoval. Moc tuto má jedině Bůh, Stvořitel všehomíra a nejvyšší Zákonodárce. Kdo tedy mají moc, mohou ji míti jen od Něho, a mohou jí toliko v Jeho jménu užívatí.“ A papež uvádí řadu míst z Písma sv., z nichž je patrné, že pro katolíka nemůže býti pochybností, že pramen státní moci třeba hledati v Bohu: „*Skrze mne* králové kralují . . . *skrze mne* knížata panují a mocní usuzují spravedlnost.“ (Příslaví 8, 15n.) „Nachylte uší vy, kteří vládnete nad lidem . . . nebo dána jest vám moc od Pána a síla od Nejvyššího.“ (Moudr. 6, 3n.) K římskému vladaři vychloubajícímu se před Kristem Pánem, že má moc jej odsouditi nebo propustiti, praví Spasitel: „Neměl bys žádné moci nade mnou, kdyby ti nebyla dána s hůry.“ „Není mocnosti než od Boha“ (k Řím. 13, 1). „Nikomu nesmíme přiřknouti právo, že může udělovati moc nad říšemi a nad národy, leč Bohu“ (sv. Augustin). „Vyznáváme, že císařům a králům byla moc dána s hůry.“ (Sv. Řehoř Vel.)

5. Požehnáním pro lidstvo jest nauka, že z Boha pramení státní moc. Neboť kde se plně vžilo smýšlení, že všecka moc jest závislá jen na milosti nebo nemilosti lidí, tam se stává v životě státním vše nejistým a proměnlivým jako když na Sahaře dnes písek je nahromaděn zde a zítra větry přenesou mraky písku jinam, a kraj má docela jiný vzhled než včera. Lid opojený myšlenkou své svrchovanosti „dá se snadno strhnouti ke vzpouře a zmatkům; neboť nebude-li již uzdy, jíž jest vědomí povinnosti, nezbude než používati hmotného násilí, které však samo o sobě jest slabým prostředkem, aby zkontrolovalo vášně lidu“ (Lev XIII., enc. Libertas). „Pevnosti a patřičného lesku nabývá státní moc jen potud, pokud se jeví Bůh jejím vznešeným pramenem, z něhož vytryskuje“ (Lev XIII., enc. Diuturnum).

Ale i pro představitele státní moci jest vědomí, že Bůh je zřídlem jejich moci, velmi užitečné. Když mají na paměti, že jsou jen správci moci propůjčené jim od Boha, že budou jedenkrát klásti velmi zevrubné a velmi přísné účty z toho, jak této moci používali, pak s mnohem větší opravdovostí a svědomitostí budou plniti svou úlohu, než když by viděli ve svém postavení jen osobní výsadu nebo úkol pouhými lidmi jim svěřený. Tato opravdovost v pojímání úkolu může býti občanstvu jen ku prospěchu.

Dr. B. Vašek.

Nespravedlnost v životě dokazuje, že není Boha?

Právem se říkává, že k nevěře vede nejčastěji hřích a nevědomost. K těmto dvěma hlavním příčinám nevěry dlužno přičísti ještě třetí a tím jest *utrpení*, a to takové, o němž se trpitel domnívá, že si ho nezasloužil, že se mu jím děje krutá křivda. Kolik srdcí lidských zatvrdilo se proti Bohu, jenž odvážil se toho či onoho navštívit utrpením! Viděli jsme to za světové války, kdy palčivá otázka: „Proč tohle trpí Bůh?“ vedla mnohé a mnohé ke stanovisku protináboženskému, ano přímo do nevěry. Často v životě setkáváme se s tím zjevem, že člověk stížený bolestí, aniž by si byl vědom, že by si jí zasluhoval, zkrátka pro rozmanité ty ať zdánlivé či skutečné nesrovnalosti a nespravedlnosti odhazuje víru v Boha a propadá nevěře. Je tudíž na místě, bychom si blíže všimli této námitky, jež pochází od lidí nikoliv nejhorších: „Nespravedlnost v životě dokazuje, že není Boha.“

1. Především velmi vážnou otázku: Je *vskutku* nespravedlností, co se nám jí zdá býti? Velmi snadno zapomínáme, že — jak praví Písmo sv. — „namnoze klesáme všichni“ (Jak. 3, 2). Ani nemáme správných měřítek pro velikost a tíhu svých vin: chybí nám odhad vzdálenosti a povýšenosti Boha Nejsvětějšího a proto si nedovedeme utvořiti ani přibližnou představu o váze a velikosti hříchu. Považujeme se za spravedlivé a přece jsme hříšníky. Naše sebeláska, nedostatek odvahy k pravdivosti vůči sobě samému, nedostatek očistné lítosti a hlubokého pokání zastírají nám skutečnost a tak se snadno přihází, že to, co jest až příliš dobře zaslouženým trestem, ba co snad je trestem ještě příliš shovívavým, zdá se nám býti krutým bezprávím.

I naši bližní často se mýlí, když nás litují, že nás potkalo nezasloužené neštěstí. Mylný jejich soud vychází z neznalosti celé skutečnosti i s citovosti, náladovosti a povrchních dojmů. Proto buďme opatrní a neukvapujme se, opovažujeme-li se vytknouti Bohu, že v tom či onom případě dopouští nebo schvaluje nespravedlnost.

2. Jinou lidskou slabostí je netrpělivost. Jsme nedočkaví na konečné výsledky a představujeme si všechno tak prosté, snadné a jednoduché, že rázem všechno může býti definitivně rozřešeno podle práva a zásluh. Ovšem, dovedl by to Pán Bůh také tak za-

říditi, ale nečiní tak, protože složitý život a vlivy velmi mnohých okolností dokazují, že je moudřejší, postupuje-li pomalu a zdánlivě oklikami a přes hluboké propasti záhad a zvláště záhady utrpení v životě spravedlivého a bohabojného křesťana. Bůh je věčný, není ze dne na den, proto má dosti času, by dosáhl svých úmyslů a čím složitější cesta k nim, čím zdánlivě pracněji a bolestněji musí se prodírat pravda a spravedlnost ke konečnému vítězství, tím velkolepěji zjeví se nám závěr všeho života, v němž bude míti slovo naprostá Boží spravedlnost. Zkušenost učí, že trest odkládaný, to jest, shovívá-li Bůh dlouho hříšníkovi a dopřává-li mu — zdánlivě neprávem — přemíry blaženosti na světě, doléhá potom na zpupného tím hrozněji. Nezapomínejme však, že nikdo není tak špatný, by neměl také něco dobrého a Bůh, absolutně spravedlivý, musí všechno dobré odplatiti; nemůže-li tedy tak učiniti na věčnosti, kterou si hříšník vlastní vinou ničí, odměňuje mu Bůh jeho dobré vlastnosti časnými dary příznivého osudu. Rovněž tak je mnohokrát osvědčeno skutečností, že spravedlivý po dlouhém utrpení bývá mnohonásobně víc odměněn a oblažen, takže sám potom blahořečí svému utrpení. — Nebudme tedy nervosní vzhledem k řízení Božím a vyčkejme konců!

3. Největší vinu na našem nesprávném úsudku, kterým z t. zv. nespravedlivého utrpení vyvozujeme, že Boha není, má naše *nedůstojné náboženské pojetí*. Udělali jsme si z náboženství pojišťovnu: slíbili jsme Pánu Bohu trochu dobrých skutků; ale za to zavazujeme Boha k tomu, by se staral o naše zdraví, pohodlí, blahobyt a zkrátka celý komfort života. Běda, vypadne-li Bůh z úlohy takového dobráckého dědouška, který hýčká svá vnoučata! Hned vyčítáme: chodil jsem do kostela, modlil jsem se, věřil jsem a Pán Bůh mě zklamal... Nechává mě trpěti... Potom takový „křesťan“ vypovídá a ruší svou smlouvu s Bohem a stává se nevěrcem. Toto je *základní omyl* v názoru na život. Stavíme neprávem a proti všemu řádu a zákonu světovému na první místo *sebe*, svůj užitek, nikoliv Boha, *Pána* veškerenstva, a *Jeho vůli*.

Kdo se dívá na život s tohoto užitkového hlediska, má velmi špatnou a nehodnou představu o Bohu a Jeho světových plánech. To je nejčirější *sobectví*, naprosto ne nějaké náboženství, protože nestaví na Bohu, nýbrž na sobě, zneužívá závislost na Bohu a naopak chce Pána Boha připnouti jako poslušného služebníka k vozu svých životních záměrů. Tohle ovšem Pán Bůh nedá se sebou činiti a ukáže, že: *Já Pán!*

Musíme se tudíž vyzouti z tohoto až příliš lidsky malicherného a prospěchářského stanoviska a nesprávného hodnocení. Nezáleží na mém t. zv. „štěstí“, které by často, kdyby dopadlo podle mého přání, bylo mi na záhubu. Záleží na tom, abych srovnal svou vůli s vůlí Boží, záleží na mé *duši*, na mém charakteru, na mé mravní ceně, na tom, abych já byl dobrý a nejen, aby se mně dobře vedlo. „Co prospěje člověku, byť celý svět získal, život věčný však ztratil? Aneb jakou dá člověk výměnu za věčný život svůj?“ (Mat. 16, 26.) Tomu nás učí Kristus a to musíme do důsledků provésti, by nám věčný život duše, její cena před Bohem a její štěstí v Bohu byly nade vše pozemské a pomíjející. Potom nebudeme se rozčilovati na Boha pro utrpení, jemuž nás podrobuje.

Ano, se strany Boží jest to *výchova utrpením*, když Bůh sesílá nebo dopouští na spravedlivé a věrné utrpení. Není jediného života svatých, v němž by se nevyskytovala veliká míra utrpení všemožného druhu. Nazveme to nespravedlností? Důkazem, že řízení života vymyká se z rukou Božích? Ach, nikoliv! Právě ve škole utrpení dozrává charakter k nejvyšším a nejkrásnějším ctnostem. — Což nezkoušívá rozumný otec ve výchově rodinné někdy svých dětí také podobně, že totiž podrobuje právě své miláčky mezi dětmi různým zdánlivým ústrkům, nespravedlnosti, tvrdosti, a to jen proto, aby se dítě osvědčilo a zaslouhovalo si tím větší dobroty a odměny otcovy? — Tak jedná s námi Bůh: Koho Pán Bůh miluje, toho křížem navštěvuje.

4. Opravdu, bez oněch na pohled nespravedlností nebylo by nejkrásnějších ctností. Řekněte mi, jakou cenu měla by všecka lidská zbožnost a ctnost, kdyby trvala jen tak dlouho, dokud se nám vede dobře? Jak by mohla vyniknouti naše dokonalá oddanost, nezrušitelná věrnost a naše láska k Bohu nade vše, kdyby nebylo těchto pokušení a tohoto tříbení lidských povah utrpením? Kdy bychom mohli ukázati trpělivost, naději, poslušnost, absolutní věrnost, statečnost, pohrdání sebou a sjednocení s Bohem, ne-li v utrpení? Utrpení a zvláště nezasloužené utrpení je stínem, ale tohoto stínu na obraze života je třeba, má-li vyniknouti světlo, to jest naše opravdová, osvědčená a vytríbená ctnost, naše naprostá spolehlivost ve službě Boží a v dobrém. To znamená potom milovati Boha a ctnost pro dobro samo, ne pouze pro užitek, který z nich máme. Co kdy bylo nejkrásnějšího v dějinách lidstva vykonáno, to jsou skutky trpělivosti až hrdinné, neúnavné statečnosti a dokonalé věrnosti k řádu mravnímu za

největších překážek, za okolností krajně nepříznivých, ve škole bolesti a zdánlivé nespravedlnosti osudu.

5. Ona každá taková „nespravedlnost“ zůstává pod rukou Boží a jest jí pevně řízena. Ničeho nedokazuje proti Bohu. Jenom krátkozraký a slabý duch vyvozuje z takového nesouzvuku v koncertu života, že jeho původce a tvůrce je nedovedný a nedostačující. Kdo vidí dále a naslouchá pozorněji, upozoruje hlubokou zákonitost a účelnost a žasne nad skrytými cestami Boží Prozřetelnosti. Dlouho, velmi dlouho se zdá, jako by Bůh opustil svět a ponechal jej slepé náhodě a tyranii rozmarného osudu. Ale tajemně sbíhají se všechny události ke svému cíli, ostré hrany utrpení přecházejí v uklidňující roviny spravedlnosti a moudrosti a my musíme nejpokorněji a nejhlasitěji Boha velebiti a jeho moc, moudrost a dobrotu vyznávat na základě oněch nespravedlností, jež se projevíly jako mimořádně veliká dobrodiní a svědectví Boží svrchovanosti, jíž je všecko, dobré i zlé podrobena.

Někdy musíme dlouhá leta, snad věky čekati na vyrovnání a nápravu těžkých a zjevných nespravedlností. Ano, někdy snad tato země není vůbec jevištěm onoho vyrovnání. — Ale tam na věčnosti? Tam pronese Bůh slovo konečné, tam obnoví řád mravnosti a práva, tam dojde dobro odměny, zlo trestu. Bez této konečné a věčné vyrovnávající Boží spravedlnosti byl by ovšem život nesrozumitelnou hádankou. Ale Bůh a jeho dokonalosti mají slovo rozhodné a tam odtud, ze břehů věčnosti všecky ty vezdejší bědy a strasti pozбудou své ponurosti a zalesknou se ve zlatém jasu vítězíci Boží lásky. Malý člověk, který potom vyrostе nad ubohé pozemské obzory, poklesne a bude se klaněti moudrosti a dobrotě Pána svého . . .

6. Nepopíráme, že záhada nezaslouženého utrpení a postavení křesťana nevinně a těžce trpícího jsou bolestné a vyžadují vynaložení všech sil, abychom je zdolali. Ano, ale máme k tomu také vyšší pomoc v přehojné míře. Touto *pomocí* před drtivou silou utrpení jest víra v Boha, modlitba a posila čerpaná z božských studnic milosti, ze svatých svátostí. Nedejme se nikdy utrpením zviklati ve víře, nevzdalujme se od Boha proto, že si dovolil nás zkrušiti utrpením: naopak, tím blíže, tím hojněji k Němu přicházejme a modlitbou své malicherné myšlení rozšiřujme o myšlenky Boží. Vzbuzujme potom velmi mocné úkony božských ctností víry, naděje a lásky, by naše víra probudila se k životu a vydala ze sebe všechnu energii, které je schopna. A v nejtěžších chvílích

pospíchejme ke Kristu Slitovníku ve svátosti pokání a ve sv. přijímání. Potom i ono „nespravedlivé“ utrpení pozbude své tíhy a my také v něm pozdravíme důkaz Boží lásky a dáme si otázku: „Čeho asi chce Pán Bůh ode mne dosáhnouti tímto utrpením?“ — Stojí to za přemýšlení a budme jisti, že pouze křesťanskou odevzdaností do vůle Boží vyřešíme si snesitelně bolesti života.

K. Reban.

Okultismus je náhrada za náboženství?

Čím více lidé se odvraceli od tajemství katolického náboženství, tím více se ukazovala pravdivost onoho přísloví, že „buď víra nebo pověra“ Člověk se prostě nemůže uzavřít poznání, že jsou pod sluncem věci, které jsou silnější než on, které jsou vyšší nežli on. Když nechce uznati víru v tajemství Bohem zjevená, podlehne přece tajemství, a jeho duch si hledá náhradu za tato tajemství jinde. Tak povstalo a rozrostlo se hnutí okultistické. A jeho vyznavači vidí v okultismu dostatečnou náhradu za náboženství.

Probereme stručně celý pojem a obsah okultismu. Snad pak bude možno právě pro stručnost toho přehledu také přehlédnouti a roztríditi tuto spleť věcí. A také třeba spadne rouška nadpřirozené tajemnosti z toho oboru.

Stará věc s novým jménem jest okultismus. Šaman zapadlého nekulturního kmene je pouze stupněm odlišný od okultisty, nad jehož výkony žasne člověk dvacátého století. Latinské slovo *occultus* znamená skrytý, tajný, a okultismus doslovně znamená pěstování tajemného. Po německém odborníku Kiesewetteru se povšechně mluví o okultních zjevech, to jest o zjevech v přírodním a duševním dění, jichž příčiny nejsou smyslům přístupny. Okultismem pak nazývá se studování nebo pěstování těchto zjevů, čili teoretické nebo praktické pěstování okultních zjevů.

Třeba je rozlišovati okultismus vědecký a lidový. Lidovým okultismem bych nazval pěstování okultních zjevů bez vědecké kontroly, nikoli za účelem poznání vědecké pravdy, nýbrž za jinými účely, jaksi praktickými, jako je dosažení spojení se zemřelými, léčení, věštění, výchova člověka, sensacektivost a podobné. Do této řady patří též spiritismus, theosofie, anthroposofie, různé úpravy indického Yogismu. O tomto druhu okultismu mluvití bylo by z velké části mluvití o dějinách lidské nepozornosti, lehkověrnosti a pověrčivosti.

Myslíciho člověka však musí zajímati okultismus vědecký, sna-
ha totiž, známými vědeckými zákony a pomůckami zjistiti, které
zákony a síly přírodní působí ve zjevech okultních, lze-li je vy-
světliť z dosud poznaných sil a zákonů přírodních, lze-li z vědec-
ky zjištěné jich skutečnosti poznati nové přírodní síly a zákony, a
konečně snad i to, je-li v jich zjištěných skutečnostech něco, co
se vymyká veškeré možnosti vysvětlení silami přírody.

Okultismus je věc tak stará, jako myslící člověk. Kamkoli
padne paprsek historického světla do dějin myslícího člověka,
vždy a všude se shledáváme se stopami okultismu — ovšem okul-
tismu lidového, jdoucího za zcela určitými, povětšinou nábožen-
skými cíly. Teprve devatenácté století učinilo okultní zjevy před-
mětem vědeckého badání a výsledek asi padesátileté práce jest
dnešní dělení okultních zjevů na zjevy parapsychické a parafy-
sické.

Podle řeckého názvu se parapsychickými zjevy rozumí výkony
nad veškeru obvyklou činnost duše v jejích vlastních oborech;
zjevy parafysickými pak se označují výkony nad obvyklý dosah
práce hmoty a se hmotou. Parapsychické zjevy jsou vloženy do
rámce tří dalších jmen: telepathie, čili bezděčné přijímání zpráv
z dálky — prostoru a času — čtení myšlenek, čili vědomým úsilím
podnikané pronikání do vědomostí druhého člověka — jasnovid-
nost, čili schopnost bez omezení prostorem, časem, překážející
hmotou, viděti věci a události. Rovněž do rámce tří jmen jsou
seřazeny zjevy parafysické: klepání, to jest záhadné, klepotu po-
dobné zvuky, beze smyslu nebo jako odpovědi na davané otázky
— telekinese, to jest pohybování tělesy a přenášení, přehazování
těles, bez viditelného jich doteku — materialisace, to jest zhmot-
nění duchových věcí, neviditelné činiti viditelným.

Každé z těchto slov obsahuje množství výkonů v podrobnostech
odlišných, ale podle dosavadních zkušeností se zdá toto roztrí-
dění úplným, každý z okultních výkonů se dá zařaditi do některé
z těchto tříd.

Okultní výkony dějí se buď prostřednictvím osoby zvláště cit-
livé a odborně vycvičené, jež proto bývá zvana mediem, totiž
prostředníkem — ač to slovo není dosti vhodné, protože je vzato
ze spiritistického názvosloví. Zvláště silní jedinci však provádějí
zmíněné výkony sami.

Máme-li filosoficky hodnotiti okultismus, musíme především
uvážiti, že velmi mnoho zjevů za okultní vydávaných neobstojí

při vědecké kontrole. Ukáží se výsledky sebeklamu, kejklířské zručnosti nebo sugestivního působení na sebe nebo na druhého. Dále třeba pamatovati, že všechna dosavadní vysvětlování okultních zjevů mají své nedostatky a mezery. Avšak i po vyloučení všech těchto podezřelých činitelů zůstává nikoli sice veliký, ale přece značný počet výkonů, pro něž i odborník musí hledati vysvětlení jiné, nežli klam, sugestivní práci a podobné.

Celkem jsou dvě veliké teorie, vysvětlující zjevy okultní:

1. Předně spiritismus. Je to nejprimitivnější a bezpochyby nejméně pravděpodobné vysvětlování, všechny okultní zjevy považující za výkony duchů buď zemřelých lidí, nebo vyšších než člověk. Přes všechny materialisace a fotografie duchů se zdá, že lze spiritismu připustiti pouze možnost působnosti duchů vyšších než je člověk, a to ještě jen s určitými výhradami a — podle svědectví spiritistů samých — byli by to duchové velmi pochybných mravních kvalit. Věda se ke spiritismu chová se shovívavou nevšímavostí čím dále více. Co pak se pěstuje v širokých vrstvách jako spiritismus, není leč politováníhodné poblouzení, škodlivé zdraví národa.

2. Druhý pokus vysvětliti okultní zjevy, se označuje slovem Animismus — od latinského slova anima, duše. Všechny okultní výkony chce přičítati skrytým silám lidské duše, která v magnetickém spánku uvolní pouta hmoty a podle stupně magnetického spánku může s úžasnou silou a rychlostí hmotu pronikati, měniti, slovem, suverenně ovládá hmotu. Medium v magnetickém spánku sestoupí do podvědomí a tam uzavřené síly uvolňuje. Vážně a odborně podané výklady této teorie působí skutečně podmanivě a mají pro sebe velmi mnoho skutečností, a zdá se, že v tomto okruhu jest poslední slovo, které věda svým časem promluví o okultismu.

Avšak ani tato teorie nestačí na vše, ztrácí půdu především ve styčných bodech okultního s náboženstvím.

Styčné body okultismu s náboženstvím jsou různé: theosofie, anthroposofie, indická askese, částečně i spiritismus má okultní zjevy za podstatné složky nebo prostředky náboženského života. V křesťanství se vyskytující zjevy jednak číře okultní, jednak zjevy, jež se pozorovateli mimo křesťanství stojícímu snadno jeví jako nesmírně vystupňované a s nikde nevidanou silou vykonané zjevy okultní. Křesťanství tyto druhé jmenuje zázraky, profesionální okultismus pak se snaží sblížit je se zásadami okultismu.

Je dosud veliká nejistota, ba zmatek v názorech o stycích okultního s náboženstvím. Zdá se však, že přece již není daleko doba, kdy se vyjasní a budou postaveny určité hráze i jménem vědy. Neboť velicí zastánci a odborníci okultismu vědeckého jsou již dosti blízcí rozlišení okultního a nadpřirozeného ve smyslu křesťanství. Je jisto, že vědeckým okultismem, jak v nynější době se mu rozumí, může nesmírně mnoho získati i věda i náboženské zájmy lidstva. A také naopak: nelze dosti varovati před okultismem, jež jsme nazvali lidovým.

Může tedy okultismus býti náhradou za náboženství? Nemůže býti náhradou za náboženství, protože je věcí zcela zůstávající v mezích země, kdežto náboženství je nadzemské a vede člověka k Bohu přímo. Okultismus nemůže býti náhradou za náboženství proto, že náboženství musí býti pro každého, musí býti konán a žit od každého náboženský život; avšak v okultismu obrovská většina lidí musí zůstat jen pouhým žasnoucím divákem, který nemá možnosti osvědčiti si pravdivost podávaných nauk. Je zkrátka dílem lidským, kdežto náboženství musí býti dílem výlučně Božím. I zde platí slovo svatého Písma, že lépe je býti člověku v rukou Božích, nežli upadnouti do rukou lidí.

P. Em. Soukup O. P.

Peklo proti zdravému rozumu?

Svět se před nedávnem topil v krvi světové války. Barbarství zneuctívající Evropu, jak to nazval papež Benedikt XV., drtilo tvrdou svou nohou životy lidské, díla lidského ducha i rukou. Vystřízlivělý člověk zašel do druhé krajnosti — z děsné ukrutnosti válečné v nebyvalou „humanitu“ poválečnou. Lidstvo, které vraždilo nevinné s vinníky, po válce se rozpakovalo odsuzovati k smrti i zločince. Trest smrti zmizel ze zákoníků mnohých států. A ovzduší „humanity“ státní chce se přenášeti i na pole náboženské. „Zmírněte kruté články katolické víry“ — tak jako by volal moderní člověk: „odstraňte také trest — věčného pekla — vždyť je i tak proti zdravému rozumu.“ Nuž, je peklo proti zdravému rozumu?

S bázní, lítostí a jen s vnitřním odporem opakují, ó Bože, tato rouhavá slova. Předemnou tyčí se do nekonečna Tvá nevystihlá Velebnost, urážena tímto slovem: peklo — nerozum! Nerozumem že by mohlo býti něco, co Tys, Věčná Moudrosti, zřídil (připravil ďáblům a andělům jeho, Mat. 25, 41) — a zjevil? Vždyť už Starý

zákon, byť „podzemím a podsvětím“ rozuměl často jen trest smrti časné, mluví zcela určitě o pekle. Hříšníci nemohou míti přece stejný osud na věčnosti jako spravedliví. Proto dí žalmista: „Hříšníci do pekel se vrátiti musejí.“

Mudrc Boží dí o pošetilosti, to jest podle smyslu starozákonního, o bezbožnosti, že „hostí své věrné v hlubinách pekel“ (Přisl. 9, 18), kdežto „stezka vzdělaného (to jest zbožného), vede vzhůru daleko od pekla“ (ib. 15, 24). Na jiném místě praví:

„Běda vám, muži bohaprázdní,
kteří jste opustili zákon Pána Nejvyššího —
— — — — —
umíráte-li, zlořečení bude vaším údělem.“ (Sir. 41, 11n.)

A nade vše Daniel, prorok zvláště od Ducha svatého osvícený, vidí v duchu velkolepé divadlo vzkříšení z mrtvých a praví (12, 2):

„A mnozí z těch, kteří spí v prachu země,
probudí se;
jedni k životu věčnému
a druzí k hanbě, aby ji viděli vždycky.“

A musíme-li litovati opovážlivosti, která si troufá značkou nerozumu zneuctíti již tato svědectví starozákonná, co říci teprve o zákoně Novém! V něm vystupuje jako svědek sám Boží Syn. Neméně než pětadvacetkrát mluví o něm v evangeliu sám — a to o pekle věčném a o pekelném ohni (asi patnáctkrát). A jeho slova o pekle nejsou nějakým podobenstvím, nějakým obrazným vypravováním. Takový světodějný okamžik, plný děsivé vážnosti, rozhodující o věčném štěstí i neštěstí člověka, jako je poslední soud — takový okamžik, pravím, nebude líčiti Pán Ježíš, On, věčný Soudce sám, nějak obrazně a v podobenství! Mluví prostě, srozumitelně, ve vlastním smyslu slov: „Potom (to jest po věčné odměně dobrých) řekne Soudce těm, kteří budou na levici: ‚Odejděte ode mne, zlořečení, do ohně věčného, který jest připraven ďáblu a andělům jeho.‘“ (Mat. 25, 41.) A tak zcela důsledně rozuměti jest i ostatním slovům Krista Pána, v nichž mluví o ohni věčném, o zatracení věčném, o smrti věčné — je to peklo — a věčné peklo. Svůdcům a pohoršovatelům nevinných dí Božský Spasitel u vědomí své svrchované nadvlády, kterou má nad tělem

člověka, jeho údy, i nad jeho smrtí, i nad jeho osudem posmrtným: „Běda člověku, skrze něhož pohoršení pochází! Pohoršuje-li tě ruka tvá nebo noha tvá, utni ji a vrhni ji od sebe; lépe je tobě vejíti do života bezrukému neb kulhavému, než abys maje obě ruce a obě nohy, uvržen byl do ohně věčného.“ Totéž praví Pán Ježíš o oku: „Lépe jest (pohoršuje-li tě), je vyloupnouti a vrhnouti od sebe, než abys maje obě oči, uvržen byl do ohně věčného“ (Mat. 18, 8 a násl.), a podle svatého Marka dodal Spasitel k onomu zavržení slova: „V oheň neuhasitelný, kde červ jejich neumírá a oheň nehasne“ (9, 42). V jeho jméně a v jeho duchu stanoví svatý Pavel konec těch, kteří Boha znáti a uznávati nechtějí, aniž poslouchají evangelia Pána našeho Ježíše Krista, takto: „Budou potrestáni záhubou věčnou, (odloučení) od tváře Páně a od slávy moci jeho“ (2. Sol. 1, 8. 9).

Oh, peklo jest, a je věčné! To ti praví, člověče, Pravda věčná. Mluv jak mluv o nerozumu, Bůh je přece. Rozum nejvyšší a neklamný. Skloň rozum svůj před tímto Rozumem věčným! Vždyť jakmile uznáš, že Bůh jest, nutně uznáš i existenci pekla. Plyne z existence Boha — jakožto Otce lidstva, svrchovaného jeho Vládce, Zákonodárce a Soudce.

Jsi otec — z otcovské tvé důstojnosti plyne právo (ano i povinnost) trestati zlovolné dítě. Cizí to nesmí. To je moc vlastní jenom otci. — A Bohu bys upíral toto právo trestati zlé dítě — přesto že je otec, původce a stvořitel náš!? To snad by nebylo rozumné, že?

Jest Vládce a Zákonodárce: z této své moci určil svým tvorům — lidstvu — svým dětem mravní řád. Zachováváním tohoto řádu určil člověku dojíti cíle, k němuž ho stvořil, totiž věčné blaženosti. Stanoviti řád, stanoviti zákony a potom se nestarat, jsou-li plněny a zachovávány — bylo by rozumné? Nikoliv; tedy není proti rozumu, že Bůh se postaral, aby jeho řád a jeho zákon nebyl porušován — totiž tím, že stanovil na přestupování svých zákonů trest. Jinak by byl zákon jen pro žert a smích. Avšak trest stanovený odstraňuje od přestupování a dohání a přidržuje k plnění zákona. A tento trest je peklo — co je v tom nerozumného? Snad řekneš: „Budiž — připustil bych rozumnost trestu, ale věčný trest?“

Ano, věčný trest — v tom je celá nesnáz a potíž. Moji drazí, co vám teď řeknu, tomu se snad někdo usměje. Totiž: že věčné peklo jest a zůstane nadpřirozeným tajemstvím — tedy že se nedá přirozeným rozumem úplně pochopiti ani úplně vysvětliti. Ale tolik rozum tvůj, milý bratře, i můj, může poznati, že právě věčné peklo

a jedině ono je dostatečnou ochrannou zárukou zákona Božího. Aby člověk byl přidržován k plnění zákona a řádu Božího, řekli jsme si, bylo třeba, aby stanovil Bůh trest na rušitele řádu a zákona. Než — jaký trest? Stačil by časný trest, který po čase, byť sebedelším, má konec? Nikoli! Zvláště ne pro chvíli mocných pokušení, strhujících svojí svůdností; zvláště ne pro chvíli, která vyžaduje od člověka, aby se zřekl pro ctnost velikého nějakého prospěchu, anebo pro ni přinesl oběť až úžasnou. Co by svedla v tu chvíli pohružka časným trestem? Postačila by zdržet člověka od přestoupení zákona i v takové neobyčejně svůdné a osudné věci? Proto bylo třeba mocnější a důtklivější záruky na ochranu zákona — totiž trestu nekonečného, věčného. S tohoto hlediska je věčnost pekla s rozumem shodna. Nerozumné by bylo postavit na hranici, proti nimž se stahuje celá nepřátelská armáda, stráž několika mužů — naprosto nedostatečnou — nuže — obrať to na ochrannou stráž zákona a řádu Božího — a uznáš s pomocí Boží, že ani věčnost pekla není proti rozumu.

Proč tedy moderní člověk přece to tvrdí? Protože nemá správného pojmu o těžkém hříchu, jaký nám podává víra. Moderní člověk popírá, že hřích je hříchem, popírá jeho existenci anebo aspoň vinu; proto popírá jeho důsledek: věčný trest v pekle. Avšak těžký hřích existuje, bohužel, totiž zcela vědomé a plně chtěné přestoupení zákona Božího ve věci důležité. Existuje, bohužel, tento fakt, že se totiž jistým hříšným úkonem člověk úplně odvrací od Boha, svého posledního cíle, a přimkne se k nějakému tvorbu, jako by v něm byla jeho blaženost všecka. — Aj, to není tedy jen nějaká „lidská křehkost“, jak svět říká; to není jen nějaká „radůstka“, zábava, bujnost mladická atd., která se musí člověku dopřát. To není mrtvý čin, plynoucí prý z okolností, v nichž se člověk zrodil zatížen dědictvím zlých náklonností a zkažené krve předků — anebo z vlivu okolí, v němž žije — a proto prý úplně neb aspoň z větší části nezaviněný — a tedy i trestu nezasluhující. Nikoliv — hřích těžký jest i v těchto okolnostech projevem svobodné vůle člověka, který vida zákon Boží před sebou jako rozkaz svrchované Velebnosti jeho, dí: „Neposlechnu! Nejsem otrokem cizí vůle, provedu si svou!“

Děsný vzdor! Úžasně vzepření se vůli Nejvyššího. A tohle že by mohlo a mělo člověku projíti buď beztrestně anebo jen pod trestem dočasným? To by v tomto svém odboji proti Bohu měl poslední slovo, jak to pěkně dí kterýsi spisovatel, rebel proti zá-

konité autoritě, tvor proti Tvůrci, člověk poslední slovo proti Bohu, hřích poslední slovo proti svatosti Boží. Neboť takový rebel proti zákonu Božímu jako by mluvil takto: „Trestej si mne! Neustoupím od hříchu a odboje proti zákonu tvému. Vždyť i když mě budeš trestati 100 let, ano i 1000 let, jednou se to přece skončí (kdyžtě tvoje tresty jsou jen dočasné) — a jednou mě přece musíš vpustiti do svého nebe. Ty — můj Pán a Bůh — budeš kapitulovati přede mnou — svým tvorem!“ — Oh ne, takhle mluvit s Bohem, svým pánem, člověk nikdy nesmí a nebude — poslední slovo musí zůstat Bohu. Vzдор, zloba, nekajícnost těžkého hříchu uslyší: „Odejdi ode mne, zlořečený, do ohně věčného!“ — Tak žádá věčného trestu sám pojem těžkého hříchu.

Nejen pojem těžkého hříchu — i zadostčinění za něj. Porušený řád žádá nápravy, dostiučinění. To se děje kajícností. Dokud se člověk nekaje, trvá porucha mravního řádu a vina z něho na duši stále. Dejme tomu, že zastihne člověka majícího na duši tuto poruchu a vinu, onen odvrát od Boha, svého Cíle, smrt. — Co se musí nutně státi? Že tento odvrát od Boha se ustálí, zvěční. — Viděli jste někdy ledovce v horách, Sněžku, Alpy? Víte, jak se stalo, že jsou tam teď ledová pole? To byly horské bytřiny, prameny a proudy; prudce snad hnaly se po stráních horských — najednou sklesla teplota úžasným skokem pod nulu, všecko ztuhlo, umraženo — na tom místě každá vlnka, kde byla; v té podobě každá krůpěj, v níž se nalézala. Více než 6000 let snad už — a potrvá tak do konce světa. — Tak s nekající, hříšnou, od Boha odvrácenou duší. Odvrát od Boha, ztráta milosti jeho a jeho přátelství, v němž ji smrt zastihne, se zvěční. Zůstane nepřitelem Božím na věky.

Ale proč — proč, ptáš se, nedá jí Bůh milost k pokání a k lítosti? Kdož jsi ty, že se ptáš? Milost je právě proto milost, že je darem . . . a je povinen Bůh ji dávat každému? A Bůh, jak víra učí, dává ji přece každému dostatečně. Oběma lotrům ukřižovaným ji dal — a přece jeden jen se jí chopil a užil, druhý nikoliv. Proč? Stojíme před druhým tajemstvím, tajemstvím svobodné vůle lidské. V ní leží podstatou svou tajemství hříchu i tajemství věčného zavržení. Bůh skýtlá sice každému, i hříšnému, milost svou — ovšem — ptáme se, bylo by divu, kdyby vida svou milost stále pohrdánu, zamítánu, zneužívánu, kdyby ji skýtal méně? A s druhé strany: je divu, že člověk zavírající oči světlu milosti stále a úporně, konečně se zaslepuje a zatvrzuje, že pak není ani obrácení

schopen. Ze své smutné zkušenosti ví mnohý z nás, jak veliké vášně nás strhují v jistý stav nerozumu. Zuřivec . . . poddá se své vášni, stržen jí způsobí někomu, kolikrát právě drahému, křivdu. Když si to ve chvíli uvědomí a zpozoruje, že jeho zuření se nedá naprosto srovnati s nepatrným podnětem, z něhož vypuklo — zastydí se — ale obrátit ne — zrovna ne! Zuří dál, nepřístupen slovu, výkladu, omluvě, domluvě ani důvěrného přítele, jemuž ukáže dveře, až se zaboří do sebe sama, do hnusu, jež pociťuje potom sám nad sebou . . . „Takový bídák jsi! Zbít tě, zničit tě!“ A kdyby snad někdo přišel v tu chvíli s holí, dal by se zbít!

Podobná je psychologie duše zaslepené, zatvrzelé, zralé k zavržení. I když ji Bůh touží spasiti a usiluje o ni svou milostí, ona není schopna — a nechce. „Jerusaleme, Jerusaleme . . . kolikrát chtěl jsem shromážďiti dítky tvé jako slepice shromažďuje pod křídla kuřátka svá — a *nechtěl* jsi“ (Mat. 23, 37).

„*Chtěli jsme vyhojiti Babylon, ale není zhojitelný; opustme jej . . .*“ (Jer. 51, 9.)

Smýšlení zavrženého Lucifera zmocňuje se duše tvé: „Nezměnit se! Nekát se, to je hrdinství . . . ať přijde, co přijde, však to nikdo nesmí o mně říci, že jsem se chtěl pokořit a litovat.“ (Don Juan Mollierův.)

Co na tom, že pole ztraceno (že jsme byli poraženi), volají pyšní andělé v Miltonově Ztraceném ráji.

„Po všem veta není: nezbytná vůle, pomstyžádostivost, věčná nenávist zbývá nám a neznající pokory odvaha . . .“ (I. 11.)

„Což mi na tom — kde jsem — vždycky jsa kdo jsem byl a kdo mám býti . . .“ „S myslí nezměněnou“ (chlubí se ve v. 261.), „panovat i v pekle hodno žádosti: lépe v pekle pán, než sluha v nebesích.“ (I. 270n.)

Takovým smýšlením znemožňuje ubohá duše své obrácení.

Na podkladě tohoto výkladu lze nyní vyvrátiti různé námitky proti věčnému pekle. Neuvedeme všech. Aspoň některé.

Proč Bůh stvořil toho onoho člověka, když ví, že bude zavržen? Stačí říci: „Lidé se rodí podle fysických zákonů a každý má stejně možnost dojítí nebe. Proto je stvořil. Proč by Bůh měl zameziti narození jednoho a druhého ne? Není důvodu. Peklo si každý připravuje svobodně a proti vůli Boží.

Proč raději duši člověka nezničí, než by ji uvrhl v peklo? Myslí tato námitka asi jako člověk revolverem unikne časné hanbě a nemci, takže by snad mohl uniknouti Božímu hněvu? Divná lo-

gika: porušil řád a místo aby jej napravil, dovršuje jeho poruchu sebevraždou! Tak by zničení duše nebylo nápravou a zadostučiněním, kterého rozum i spravedlnost neúprosně žádají.

Hřích chvilkový — často z okamžitého vzplanutí vášně trestat věčnými mukami? Nerozum, nesmyslnost! — Ale, člověče, jak ty to děláš? Neodsuzuješ na příklad za vraždu, v okamžiku spáchanou, vraha k doživotnímu žaláři nebo i k smrti? Trvání zločinu samo nerozhoduje o délce trestu; jinak by za minutovou vraždu musel býti jen minutový trest, což jest nesmysl.

Než konec, mám já námitku proti vám, kteří peklo popíráte. Není-li peklo — a není-li věčné, pak není zásadního rozdílu mezi dobrem a zlem, mezi ctností a hříchem, mezi Neronem a jeho nevinně upálenými oběťmi, mezi svatou Anežkou a nevěstkou, mezi svatým Václavem a lotrem — neboť je-li jen trest zlých dočasný, přijdou rovněž do nebe mezi svaté — jen s tím rozdílem, že později, řekněme za 10, za 100, za 1000 let — zásadního rozdílu není — a tož, člověče, můžeš hřešit, vždyť jednou výsledek a ovoce dobra, ctnosti i zločinu a zla bude týž. — Ano?

Oh, kam, k jakým nerozumům bychom dospěli! Oh ne, peklo není proti zdravému rozumu.

Ale cit, cit tvůj se bouří, příteli, nad strašnými mukami zavržených? — Oh, ano, přiznávám se, můj též. Ale je mnoho věcí proticitových a jsou přece rozumné. — A pak, chceš-li vidět, co máš o tomto citu svém si myslit a jak jej máš cenit, pojď a viz! Hle, zde Ukřižovaný! Syn Boží, nejlepší přítel a dobrodinec člověčenstva, mravní ušlechtilost a svatost sama, láska, jež objímala všechny trpící a hříšné... Visí na kříži... opuštěn, vyvrhel, mezi lotry — zničen ve své cti i ve svém díle, předmět rouhání a posměchu, zbit na všech údech a smyslech, bez úlevy, k beznadějnému hoři Matky, stojící u kříže... div, že srdce nepuká... Viz a slyš... Bože můj, Bože můj, proč jsi mne opustil? — Co říká tomuto divadlu tvůj cit? A toto vše se stalo pro hřích a za hřích a aby nikdo nemusil býti do pekla zavržen... Měř a važ... až změříš tajemství Lásky ubité na kříži, změříš tajemství pekla.

A proto nedej se zviklat ve víře v ně! Je ta víra ve shodě s rozumem, byť nad rozum. Je plna dobroty Boží! Jak hledí svatí a blažení v nebi na peklo dnes? Ó, jak děkují, že je Bůh od něho uchránil! Děkuj též a důvěřuj! Kdo hrozí, nechce tě udeřit, kdo varuje: „Zde je propast,“ nechce přec, abys do ní padl a v ní zahynul!

Msgre A. Melka.

Řády církevní jsou starosvětský přežitek?

Člověk, který prošel vyššími stupni výuky a měl příležitost k bohatšímu historickému poznání lidského individua, ale který podivnou nevěrností k tradici a k dobrým vnuknutím zralých chvil pozbyl jednoty názoru a jistoty cesty, nechápe obětí jistých článků církevní společnosti, ale má tolik logické slušnosti, že řekne: „Nerozumím tomu.“ Jinak si vede předák z předměstí, který předešel analfabety v tom, že umí hbitěji číst noviny a pevněji věřit organizaci. Takový, je-li na výsost dobromyslný, řekne: „Ubožáci! Nevědí, jak krásný je život!“ — Je-li však zhýralý a pečlivý o obecné blaho, pronese důležitě, s tvářností znalce neb objevitele: „Život řeholní je zahálka!“ — Je-li konečně shovívavý, ale dbalý pokroku a modernosti, řekne: „Život řeholní je starosvětský přežitek!“ — Tím bychom měli odpraveny tři druhy psů, štěkajících na měsíc z lítosti, zlosti neb ostražitosti, kdybychom se domnívali, že zbrklý a nespravedlivý úsudek lze dokonale odčinit tím, že jej s pohrdáním, jakého vskutku zasluhuje, vezmeme na vědomí. Nikdy jsme sice nejedli, aniž kdy budeme jísti, z plodů přebytečné pracovitosti řečníků, kterým je řeholní život zahálkou; ani jsme nikdy neviděli, že by jejich neřeholní a pravidly nsvázaný život přinášel veškerenstvu nějaký užitek. A přece to nepovažujeme tentokrát za snížení své důstojnosti, že si chceme dáti práci s těmito malými lidmi, potřebnými tak velice poučení, stejně jako si učitel národní školy, přeplněný vědomostmi nejvyšších kategorií, nepokládá za nečest, vyučovati maličké sčítání nejmenších jednotek a malování nejneohrabanějších písmenek. Máme na vybranou: *bud' vypočítávati* věci všem známé, které ukazují, že je v klášteřích méně zahálky než v továrnách a v kancelářích, a zejména poukázati na to, že lidé, usilující o uzákonění placené dovolené jako obecného práva pro všechny, do žádné řehole nevstupují, *anebo nechati mluvíti* muže uznaně exaktní a pravdymilovné, kteří svůj život vynaložili na to, aby spatřili výjimečný řeholní stav v jeho tisíciletém vývoji a v nespočetných vitálních projevech, a kteří mimo to byli tak laskavi, že nám shromáždili materiál, o nějž opřeli svá dějepisná tvrzení. Prvou metodu bylo by možno podepříti analysou pojmů „zahálka“, „přežitek“, „svět starý a nový“, a ukázati na to, teprv filosof a ještě více the-

olog mají právo říci, zda to, co někdo nazývá zahálkou, není sto-krát platnější než to, čemu pokrokář říká práce, nebo zda konvenční slova „přežitek“ a „starosvětský“ znamenají skutečný úbytek věčného jsoucna či jen neodpovědný výron úst, jež leta přežvykovala cizí stravu. V druhém případě snad bude naopak možno, vyhověti i docela dětsky opatrnému požadavku, aby historikem řádů nebyl žádný Beda neb Babillon, nýbrž badatel, stojící mimo kastu a nemluvící pro svůj dům.

Protože lze oprávněně předpokládati, že karatelé instituce řádů nejsou ochotni ani mysliti, ani pátrati, nechceme jich ponechati jejich osudu, nýbrž zvolíme pro ně druhou cestu informační. Uvedeme na podium Francouze Montalemberta, autora epochálního spisu „Mnichové Západu“, a vyměříme mu třicet minut času, aby se vyjádřil o životním právu a úkolu řádů a řeholí, i o tom, jak tento úkol fakticky plnily průběhem dlouhých věků. My sami budeme zapisovati tuto řeč, a dáme ji na památky všem účastníkům tohoto zajímavého, až jen začátečnického kursu.

„Velectěné shromáždění!

I. Zaměňovali bychom podstatné s nahodilým, kdybychom, mluvíce o službách, jež církevní řády prokázaly křesťanstvu, a chtějíce pro ně dosíci milosti v očích lidstva, ukazovali jenom, nebo hlavně na to, co vynikajícího učinily tyto zvláštní útvary společnosti ve vědě, v literatuře, v umění, v kolonisaci a podobně. Toho, kdo se nevzpěčuje poznání, že křesťanství je největší dar Prozřetelnosti, udělený lidskému pokolení, zaujme snad více *těsná souvislost, jaká existuje mezi mništvím a Církví*, než vykácení tolika lesů a zúrodnění tolika pustin, rozmnožení a zachování tolika památek literárních a historických, i než ona úžasná klášterní píle a učenost, s níž se nic na světě nemůže měřiti. Od té doby, co ustala pronásledování pohanských císařů, je velikost, svoboda a rozkvět Církve v přímém poměru k moci, kázni a svatosti jejich řádových institucí, to jest, mnichů, řeholních kanovníků, řádových rytířů, bratří a řeholních kleriků. *Hned na počátku* církevní svobody vydávají mniši thebajští, palestínští, obyvatelé Lerinu a Marmoutier nesčetné obhájce a zápasníky za katolicitu proti arianským tyranům byzantským, a tou měrou, jakou *Fran-kové* pokračují v dobývání Gallie a dostávají převahu nad ostatnímu germánskými kmeny, dávají se též vésti, poučovati a napomínati syny svatého Benedikta a svatého Kolumbána. Od 7. do

9. století jsou to benediktini, kteří dobývají Belgie, Anglie, Německa a Skandinávie pro Církev a kteří poskytují osnovatelům všech západních říší nevyhnutelné pomocníky při zakládání křesťanské civilisace. V 10. a 11. století vedou právě tito benediktini, soustředění pod mocným vedením kláštera Cluny, vítězný boj proti nebezpečím a přehmatům lenního zřízení a posílají Řehoři VII. armádu bojovníků, jichž potřebuje, aby zachránil svobodu a nezávislost Církev, aby zrušil konkubinát světských kněží a vymýtil svatokupectví a laické obsazování církevních úřadů (laická investitura). *V 12. století* stává se řád cisterciácký, přivedený sv. Bernardem k neslýchané výši, hlavním nástrojem v utvrzení blahodárné svrchovanosti papežovy, slouží sv. Tomáši z Canterbury za útočiště před zpupnou mocí královskou a církevní svobodě až do Bonifáce VIII. za pevnou a nerozbornou baštu. *V 13. a 14. století* udržují a rozšiřují nově založené řády sv. Františka a sv. Dominika všude panství víry nad dušemi a společenskými poměry. Tyto a jiné nové řehole obnovují ducha Církev, kladou na místo křížáckých výprav dílo osvobození zajatých křesťanů z tureckého otroctví, vydávají svatého Tomáše Akvinského, kongeniálního vykladače a překonavatele Aristotela. *V 15. století* je Církev stížena „velkým rozkolem“ a jinými nehodami; je to doba, v níž starší řády pozbyly původního ducha a žádná nová řeholní rodina nepovstala, aby omladila křesťanskou obec. *V 16. století* objevuje se v ohrožené Církvě nový, svěží řád jezuitský, který se stává hlavním šířitelem ideí mocného reformního koncilu tridentského a který vši silou čelí dalšímu úpadku církevního života. *V 17. století* je znamenitý rozmach katolické vědy a posvátné výmluvnosti současný s velikými reformami Maurinů a jiných kongregací, s ústavy sv. Františka Saleského a sv. Vincence z Pauly, jakož i se zázračným rozvinutím charity v nových náboženských družinách ženských, z nichž většina přežila všechny bouře času a udržela se až do dneška. *V 18. století* konečně podlehly téměř vesměs řády a kláštery propadlé obročnictví, zachvácené částečnou mravní hnilobou, která k nim vnikala ustavičnými zásahy světských vlád, nebo prořídlé vnějším či tajným násilím vnější moci: toto však byla také doba, kdy Církev musila přestáti nejnebezpečnější a nejvíce pokořující zkoušky, byvši připravena o jednu ze svých nejlepších opor, řád jezuitský. Obnovení tohoto řádu, jakož i rozkvět starých a nových, zejména misijních řeholí, ukazuje cestu, kterým se běře Církev *stoletím 19.*

v němž kromě mnohých příkoří a překvapení dochází také mnohým zadostučiněním a duchovních vítězství.

II. Ale též nezávisle na právě dotčené podpěrné funkci řádů v církevním systému, můžeme v životě a působení řeholních společností nalézt ony vzdělávací prvky, které jsou vždycky s to, šířiti a upevňovati kulturu jak čistě duchovou, tak také duševní a hmotnou. *Duchové kultury napomáhaly řehole hlavně čtverým výkonem. Předně modlitbou.* Modlitba byla první služba, kterou mniši prokazovali křesťanské společnosti. Lišili se v této věci od ostatních zbožných věřících tím, že jejich modlitba byla modlitba opětovná, nikdy neustávající, modlitba za všechny a modlitba v každém případě. Křesťanstvo ctilo a hodnotilo u mnichů tuto svatou službu modlitby nejvíce. V ní spatřovali nevyčerpatelnou sílu přímluvy, nepřetržitý účinek a úkon prosby, nikdy nevysychající zdroj vřelého úpění k Bohu, jenž chce, aby byl vzýván. Tato všeobecná potřeba modlitby, která je pro středověk charakteristická a kterou jeho pomluvači uvádívají jako důkaz naivnosti, byla mu zůstavena jako dědictví od dvojího starověku, židovského a pohanského. Sirachovec napsal: „Modlitba pokorného proniká oblaka; není utěšen, dokud není nahoře slyšena.“ Homer neb jiný pěvec, přibližně současník Šalomounův zosobnil modlitby jako dcery nejvyššího boha, které starostlivě kráčejí za vinníkem, aby jej vyléčily. Bezprostředně ovšem byl vznešený názor o síle modlitby dědictvím evangelia, které praví: „Všecko, zač budete s věrou prositi, modlíce se, obdržíte!“ Všichni tedy, kdož věří v evangelium, musí pokládati modlitbu mnichů nikoli za ztrátu času neb zahálku, nýbrž za nejužitečnější práci pro spásu a prospěch lidstva. Kromě této služby vyznamenávali se mnichové *za druhé skutky charity*, čili vnějšími projevy křesťanské lásky k bližnímu. V této úloze osvědčili onoho ducha obětavosti, jakého vytvořiti je schopen pouze člověk osvíceného rozumu a rozníceného srdce. Velikému množství nešťastných a ubohých poskytovali nejen ustavičně chléb hmotný, nýbrž i pokrm opravdového soucitu a potravu duši. Kolik vynalézavé pomoci můžeme spatřiti v domech modlitby za těch dvanáct století trvání, kdy se vyvinul ve většině klášterů docela zvláštní úřad „ošetřovatelů nemocných chudáčků“ (infirmarii pauperum!) Kromě tohoto stálého a velikolepého pohostinství dávali mniši také bezpečné přístřeší prchajícím, zvláště v dobách válečných, a křesťanští vítězové respektovali téměř vždycky tento poslední způsob záchrany. Ale to

nebylo všecko. Mimo skutky tělesného milosrdenství vlévali mniši všem, kdo s nimi přišli do styku, šlechetné a velikodušné smýšlení s jinými, odpuštění, lásku, trpělivost a dlouhočekání. Všecky tyto úkoly plnili věrně až do času vnějších pohrom a vpádu nepříznivého ducha, a ctnost lásky k bližnímu byla asi ta nejskvělejší, v čem se kdy kláštery a řády vyznamenaly a zasloužily. „Dávací brána“ v Clairvaux stojí ještě dnes, ale je příznačno, že moderní znesvěcovatelé kláštera svatého Bernarda ji dali zazdít! Důležitou službu prokázali mniši trpícímu lidstvu, a to všem jeho stavům, ať vznešeným či prostým neb nízkým, *též dobrovolnou chudobou*. Odedávna (nikoli teprve v době žebravých řádů) uměli mniši chudobu ctít a dávat jí vyšší posvěcení. Především otvírali jí své řády tím, že od počátku měli mezi sebou otroky, nevolníky, chudáky a psance všeho druhu, vedle knížat, pánů, šlechticů a lidí zámožných, kteří nad to jim často byli podřízeni jako představeným. Tímto způsobem poskytovaly kláštery těm chudým, kteří se neodvážili vstoupiti, divadlo nad jiné schopnější, vzbuditi v jejich duši důvěru a odevzdanost do rukou Prozřetelnosti. Patřili na dobrovolnou chudobu a poníženost velikých tohoto světa, kteří přijali šat řeholní jakoby za tím účelem, aby skryli a zapřeli svůj vysoký původ. Syny nejjasnějších a nejpřednějších panských rodů nebo bývalé vojevůdce a dobyvatele bylo možno viděti pohromadě s nejnižšími nádeníky ve stejně nevzhledném mnišském oděvu, ale všecky svobodné jednou vyšší svobodou, všecky povýšené do zcela nového šlechtického stavu, všechny jako dvorany nového císařského dvora, přioděné novým podivným rouchem: pláštěm dobrovolné pokory, tolik záslužné před Bohem zástupů. K tomuto neocenitelnému duchovnímu vlivu na masy přistupoval ještě jiný vliv: mniši působili *také dobrým příkladem*. Pohled na klidný, blažený, energický život těchto jistou měrou odloučených bytostí vzdělával, udivoval, rozradostňoval všecko blízké i daleké okolí. Spokojenost, jas a mírné veselí vyzařovaly z těchto tváří, zahleděných do nebes, a byly nejlepším doporučením upřímné a oddané Boží služby také pro lidi venku. Či nesevědčí již sama jména klášterů, Beaulieu, Clairlieu (obojí v Lotrinsku), Yoyeux-Lieu (v Anglii), Cara insula (v Norsku) a mnohá jiná o tom, že souvěkovci tušili v klášteřích místa životního štěstí? A není přednostním znakem klášterních výtvorů síla a statečnost, pocházející odtud, že tvůrcové byli zvyklí kázni, pravidlu a odříkání? Jedno je jisto: Praví mnichové velikých století Církve byli představiteli

mužnosti v její nejčistší a nejchrabřejší podobě, mužnosti, která takořka zhustěna a protříbena dokonalou zdrženlivostí, byla živým a trvalým protestem proti nízkosti a hrubosti.

III. Když jsme naznačili hlavní a podstatné úkoly řádů a jejich svrchovaně vzorné plnění, *můžeme učiniti zmínku také o jiných službách méně důležitých a méně významných, ale též méně neznámých a neuznávaných.* Mluvívá se na prvním místě o službách, které prokázaly církevní řády *vědě.* Nikdy nebudeme moci dosti zdůrazniti, jak příznivý byl studiu, jak prospěšný nadšenému a vytrvalému pěstění věd onen způsob života, jež jsme poznali v klášteřích. Dojemná skromnost, neúnavně badavý duch, téměř nadlidský důvtip, to jsou vlastnosti učeného hloubání a vědychtivého pátrání v místech mlčení a míru. Jenom neuvěřitelné a neomrzelé píli mnichů máme děkovati, že nám dochovali morální a duševní dědictví nejstarších dob, kladouce tak podmínku a dávající podnět ke vzniku nejobtížnějších a nejnevěděčnějších literárních podniků a odvětví, jež někteří z nich pak stvořili a založili. Četné a vybrané klášterní bibliotéky středověké jsou již samy o sobě nejpádnejším dokladem nezištné péče o pokrok v poznání, při čemž nemohlo jíti o ukojení osobní sebelásky nebo o získání nějakých hmotných a hospodářských výhod. Chválívá se dále to veliké, co učinili mniši pro zobecnění *kultury*, pro výstavbu a *kolonisaci* veškerého Západu, pro rozvoj *umění* v nejrozmanitějších směrech a ve všech stupních; avšak i zde zůstane chvála vždycky za skutečností. Bylo na příklad nejvýš nezdvořilé od francouzského lidu, že před několika desetiletími oloupil a vypověděl z vlasti muže a ústavy, kterým vděčí tři osminy všech měst a městysů Francie za svůj vznik a své bytí. Přehlížíme-li jen ta jména místní, která se začínají písmenami St. (Svatý) nebo mají nějaký jiný zbožný zvuk, musíme býti se stavitelskou prací klášterů dokonale spokojeni. Mužové, o nichž zde mluvíme, byli nevyčerpatelní v kladení základů, ve výstavbě, ve znovuzřizování, v osazování neobydlených míst, ve vzdělávání pustin. Měli tvůrčí a zachovatelský dar, um a smysl, zatím co se duch moderní doby tak příliš často vyzná v boření a potvoření. Avšak netoliko plodnost je podivuhodná v rozsáhlých dílech mnichů, nýbrž právě tak velice i nenapodobitelná *trvanlivost* ve všem, co vytvořili. Kdežto sami hlásali vratkost pozemských věcí a nicotu všech lidských podniků, stvořili nejtrvalejší památníky a nejpevnější společenská zřízení, jaká kdy na zemi existovala. Tisíce těchto klášterů mají stáří

sedm, osm, devět set let; některé (Lerin, Monte Cassino, St. Claude a jiné) docela čtrnáct set let. Mniši prováděli v nejdlehlších samotách obrovská díla, bez silnic, bez vodních drah, bez strojů a bez týrání dělnictva, a přece s takovým *vkusem a vyrovnaností*, že by jim toho mohly záviděti všechny umělecké akademie. Nikde na světě není společnosti, která by nemohla a neměla k nim chodit do školy a na cvičení, aby se od nich přiučila zákonům umění, krásy a důkladnosti. A jestliže se zdá, že novější řády a řehole nemají houževnatosti a pronikavosti starých na pole zevní kultury, je to z části klam, z části způsobeno tím, že jakožto kněží neb bratří milosrdenství musejí obracet veškeren čas k utvrzování náboženství nebo ke službě chudých a nemocných a k výchově mládeže, krátce k plnění oněch hlavních úkolů, o nichž jsme mluvili nahoře; ale je to tentýž Duch, který je vede a sílí, když ho poslouchají a dávají se jím vésti, nedbajíce hlasů, jež se jim posmívají, jež ruší a kazí, co oni vybudovali, nebo jež aspoň usilují vším způsobem zmenšiti a znehodnotiti jejich úctyhodné a nesmrtelné snažení!

Dr. Konstantin Miklík C. S. R.

Spiritismus má spojení se záhrobím?

Na mnoha stranách naší vlasti má spiritismus své přívržence. Má jich tolik, že již mohou pořádati své sjezdy v městech. Vyznavači spiritismu věří v to, co označuje samo jméno spiritismu, že mají spojení s duchy nadpozemskými. Od těch duchů dostávají znamení jejich přítomnosti, věštby do budoucnosti a také zprávy z minulosti. Promluvme si tedy o spiritismu na základě vědecké pravdy, jak dějinné, tak filosofické a náboženské.

Dějinná pravda nám ukazuje, že spiritismus není ve své podstatě nic nového. Spiritismus v nějaké podobě byl již za pradávných časů. Dokonce svaté Písmo dosvědčuje jeho jsoucnost, když vypravuje o králi Saulovi, který šel k čarodějnici, o níž se věřilo, že vyvolává duchy. Ale tytéž dějiny nám dosvědčují, že spiritismus tento je vždy projevem kulturního úpadku.

V úpadku duchovního života, čili jak jsme zvyklí říkati, v dětinských letech kultury se člověk domníval, že mrtví po smrti jsou se žijícími tak spojeni, jako byli za živa. Nepřemožitelné bylo přesvědčení o nesmrtelnosti lidské duše. Ale zakalená mysl přikládala zemřelým život stejného rázu a stejných potřeb se živo-

tem pozemským. A jako lze pozemského člověka zavolat i z největší dálky, tak se domnívali, že přivolají i duše zemřelých. Netřeba připomínati, že při tom všem největší úlohu hrála fantasmie člověka nebo jeho kejklářská dovednost. I to je historicky zjištěno.

Když se rozšířila křesťanská pravda, ustoupilo jaksí do pozadí toto dětinské nazírání na záhrobní život, ve většině krajů křesťanských zaniklo docela. Ale když se velmi mnohým krajům a národům zatemnila znovu křesťanská pravda, když byla zase kultura duše vržena do dětinskosti, ozvala se příroda v protestu proti hmotařským tvrzením o nejsoucnosti nesmrtelné duše a záhrobního života. V Americe vyšlehl plamen spiritismu. Tvrdilo se, že se duše zemřelých projevují pozůstalým na zemi; že s nimi mluví smluvenými značkami, klepáním, a potom, jaksí vycvičeny, jinými způsoby. Nyní je tento spiritismus nejvíce rozšířen v Anglii, kde jedni chodí na duchařské schůze pro zábavu, jiní pro rozrušení nervů, jiní pořádají duchařské schůzky jako náboženské schůze. Všechny tam provozované projevy duchů se konají bez vědecké kontroly, stejně jako u nás. To je tak zvaný spiritismus lidový.

Vedle něho je spiritismus vědecký. Říká si vědecký proto, že sice také volá duše ze záhrobí, ale užívá veškeré jen možné vědecké kontroly při projevech duchů, aby zamezil klamání. Praví totiž, že není všechno projevem duchů ze záhrobí, co se za ně ve spiritistických schůzích vydává, ale že jsou přece některé případy, které nelze vysvětliti ani klamáním, ani sebeklamem. A tu že mluví skuteční duchové. Ale, a to je velmi důležité, sám vědecký spiritismus doznává, že se mu dosud nepodařil vědecký důkaz skutečného spojení s dušemi ze záhrobí. Někteří tvrdí, že dosáhli spojení s ďáblem, který je klamal.

Tento vědecký spiritismus je záležitostí uzavřených kroužků odborníků, takže když se mluví obvykle o spiritismu a když se mluví o rozšíření spiritismu, týká se to vždy spiritismu lidového.

Mluví tedy mrtví, nebo mlčí? Nad veškeru pochybnost jest i rozvážnému a dostatečně poučenému nekatolíku jisté, že nelze věřiti, že v sedánkách tak zvaného spiritismu lidového duchové mluví. To tvrdí i ti, kteří věří v možnost mluvení duší na pokyn člověka, totiž spiritisté vědecky pracující. A platí to docela všeobecně, bez jakékoli výjimky. Sám pak tento vědecký spiritismus přiznává možnost mluvení s duchy, ale nemůže dokázati skutečnost. Tedy i bez náboženství je jisté, že nelze věřiti, že by mrtví

mluvili. Kde se to tvrdí, tam není důkazu. Naproti tomu je dokázáno pokusy a skutečnostmi, že prostředně školený okultista vykoná bez duchů, jen svými přirozenými silami, všechno, co konají spiritisté pomocí „duchů“. Dr. Bergmann pak praví ještě dále, že novější badání v oboru skrytých sil přírodních přinášejí takové překvapující objevy, že se musí podstatně omeziti i vliv zlých duchů při projevech spiritismu.

Stanovisko katolického křesťanství je vyznačeno stručně slovy knihy Moudrosti (3, 1): „Duše spravedlivých jsou v ruce Boží.“ Ovšem jsou v ruce Boží duše všech zemřelých. Nejsou více ve své vlastní moci, protože jejich úkol je neodvolatelně skončen. To je pořádek Boží moudrosti, zjevený v nauce Písma a křesťanského podání, že člověk má za úkol růsti z času do věčnosti, ne však, aby se libovolně vracel do času bez zvláštního poslání Božího.

Co je přírodním zákonem odloučeno, to nemůže spojití žádné umění; smrt je konec života, a kdo není pánem života, nemůže přivésti do obzoru toho života zpět, od kterého smrt bytost oddělila nenávratně, protože bylo zničeno tělo, které bylo nástrojem duše pro život na zemi.

Světový odborník profesor Friedrich zur Bonsen praví: „Bůh by nebyl Bohem, kdyby jeho tajemství byla vyzpytatelná; my lidé bychom přestali býti lidmi, kdybychom mohli postavití pevný most k věčnému.“ Spiritismus totiž se domnívá, že bez ohledu na Boží vůli může kdykoli vyvolati duše zemřelých. Snad ještě se snaží zachrániti jaksi právo Boží tím, že se před vyvoláním duchů modlí, ale Bůh pak zemřelého pustiti musí. Tím je skutečně snižován pojem Boha, pojem vážnosti lidského osudu na zemi a po smrti, pojem věčnosti. Takže dobře řekl jmenovaný profesor zur Bonsen: „Považuji spiritismus za hmotařství, zabalené do tajemností.“ Neboť snížiti Boha znamená zničití jeho pojem; domnívati se, že lze hmotnými prostředky upozorniti duši a přivolati ji, je znehodnocovati duchovou podstatu duše a přidělovati jí hmotnost. Což všechno je nekřesťanské. Víra praví, že záhrobí je svět pro sebe, nekonečně vyšší než tento svět s jeho životními podmínkami, pročez není možné spojení od toho, kdo ovládá podmínky tohoto života, nýbrž jedině od toho, jenž ovládá podmínky života onoho. A to zase není duše zemřelého člověka, neboť tam je bezpodmínečně odkázána na pokyny Boží a nemá možnosti určovati něco z vlastní vůle.

Bůh ovšem může zaříditi projevy duší ze záhrobí na tento svět.

Ale nejsou tyto projevy vázány na nějaké pozemské podmínky, při jichž splnění by se duše jistě zjevila, nýbrž jsou vázány a odkázány jen na přímý pokyn Boží. Že k takovému projevu je třeba zcela výjimečně zvláštního důvodu, je jasné z povahy obojího života, pozemského totiž a záhrobního; neboť vlastní povaha obou jest, aby byly odloučeny. Když tedy mají býti spojeny, je to prostě zázrak. A zázraky nekoná Bůh stokrát za den.

Církevní stanovisko ke spiritismu je vyjádřeno rozhodnutím římského Sboru S. Oficia ze dne 27. dubna 1917: „Zda je dovoleno býti při jakýchkoli projevech spiritistických, buď dotazováním duší nebo duchů, buď jen přihlížením, i s vnitřním protestem nebo výslovným, že se nechce žádné spojení se zlými duchy? Záporně ve všem.“ Tento zákaz musí býti katolíku směrodatný, i kdyby nebylo toho všeho, co tu naznačeno. Neboť i když spiritismus se nevydává v některých případech za nové náboženství, i když se halí do roušky vědeckosti a vážnosti, přece zůstává vždy pravdou, že je směrem protikřesťanským, ježto snižuje jméno Boží a pojem věčnosti a vážný význam pozemského úkolu lidského života. Svědomí praví katolíku, že choditi ke spiritistům je hříchem proti ctivosti nábožnosti, nebo i proti víře. A proti katolické poslušnosti. A utrácením času. Neboť spiritismus nemá spojení se záhrobím. Když člověk odchází od spiritistů, není o nic chytřejší, nežli když tam šel.

P. Em. Soukup O. P.

Spolky katolické rozbíjejí jednotu národa?

Zkušenost dlouhých věků praví, že zloděj první začne křičet: „Chyťte ho!“, když se mu krádež nedaří a strážcové a poctivci jej pronásledují. Je vždycky ve výhodě ten, kdo obžaloval, kdyby byl sebe více vinen a kdyby obžalovaný byl čistý jako padlý sníh, a kdyby se sebe lépe hájil, vždy na něm zůstává podezření. A někteří lidé nevybírají zbraní, dovedou použití i křivého obvinění, jen aby dosáhli svých cílů. Tak je tomu i s tímto heslem.

Nepřátelé Boží počali proti království Božímu bojovati též spolky. Je v přirozenosti člověka, že touží po společenství, a zkušenost jej poučuje, že sdružením ve spolku může snadněji a účinněji dosáhnouti cílů, za nimiž spěje se všemi, kteří mají stejné a podobné

cíle. Je proto snadno získati lidi pro spolky, především zájmové, odborové. Sama o sobě tato snaha není zlá, ani spolky, které jsou na ní vybudovány. Ale mnoho záleží na tom, zda cíle a prostředky spolku jsou opravdu takové, jak se o nich praví, a zda těmito cíli a vůbec účastí v kterémkoliv spolku nenastane jednotlivým členům nebo celé společnosti nebezpečí ztráty cílů vyšších, především duchovních; zda snad členové spolku za mísu čochovice hmotných výhod, dobré zábavy nebo za čest funkcionářství ve spolku neplatí statky duchovními, za přirozeno zda nedávají nadpřirozeno.

Když pak pozorujeme cíle, činnost a vliv mnohých spolků sportovních, odborových, tak řečených kulturních i zábavních, shledáváme, že se mnohdy staly prostředkem k odnáboženšťování členstva a dokonce i prostředkem protináboženského, protikřesťanského vlivu ve veřejném životě. Mají za pravý a skutečný, ač ukrytý, cíl vyhubení víry v srdcích jednotlivých členů a na odstranění náboženského ducha z veřejného života. Pracují všemi možnými způsoby; jednak tvrzením a uskutečňováním tvrzení, že náboženství nepatří do veřejného života; pracují obratně sestavenými protikřesťanskými přednáškami, vynášejí vše nekřesťanské a na křesťanství ukazují jen stíny a nedostatky; odvádějí nenápadně své členstvo a své přátele od náboženského života — na př. pořádání spolkových shromáždění v době bohoslužeb — vystavují věřící členstvo přímému vlivu nejzarytějších nepřátel křesťanství a v těchto nepřátelích ukazují lidi dokonalé, pokročilé, vzorné. Nelze mi jmenovati přímo ten či onen spolek, který takto jedná a těmto cílům slouží, má každý otevřené oči a zdravý rozum, a snadno zjistí, o kterých spolcích tato slova platí.

Ale žádný poctivý a upřímný člověk nemůže této skutečnosti zapřít, jako nemůže neviděti, že *na současném úpadku náboženského citění mnohých lidí všech vrstev má vinu právě účast ve spolcích, tak řečených neutrálních*, ale ve skutečnosti protikřesťanských. Jen nástin důkazu poskytne každému skutečnost, že v čele neutrálních, hlavně kulturních, sportovních, zábavních a zájmových spolků stojí lidé, kteří jsou buď otevřeně zarytými nepřáteli křesťanství, anebo v nejlepším případě jsou nábožensky docela mrtví. A kdo by se odvážil popíratí vliv jejich příkladu a slov?

Po řečeném jsou tudíž nasnadě důvody, které vedly a vedou k zakládání a udržování katolických spolků všeho druhu, vzdělávacích, sportovních i zájmových, pro mládež i pro dospělé. Aby

nebylo omylu, jasně zdůrazňujeme tyto *dva důvody existence katolických spolků*: prvně je povinností vůdců, aby dali věřícímu lidu spolky, v nichž by víra a celý náboženský život nejen nebyly ohroženy, nýbrž aby spolky byly povzbuzením a podporou rozkvětu a zdokonalení náboženského života. Za druhé pak je povinností všech věřících, aby se podle své záliby a potřeby stali členy katolických spolků, spolupracovali na správném dosažení jejich cílů a aby tak tedy z katolických spolků učinili účinné prostředky obnovy a prohloubení náboženského života v národě a státu. Není tím řečeno, že cíl zlepšení životních podmínek v povolání, zdárná tělesná výchova či ušlechtilá zábava jsou puštěny se zřetele. Jsou řízeny tak, aby členům spolků katolických jednak poskytly, co přirozeného dobrého poskytnouti mají, jednak mají vždy býti cestou a prostředkem k dalšímu náboženskému zdokonalení, povzbuzení a utvrzení.

A jen pro tyto náboženské zřetele mají katolické spolky a jejich členové míti na čele vypálno znamení Kaina, rušícího jednotu národa? Jen proto, pro nic jiného! A nespravedlivě. Kdyby na to přišlo, je duchovní věčný statek méně než statek časný? Statek všeho lidstva méněcenný než statek jedné skupiny? Vizte nespravedlivost: nad českými exulanty všichni nepřátelé katolictví roní slzy dojetí a do nebes vynášejí jejich statečnost, že raději se zřekli vlasti a v potomstvu i svého národa, než by se zřekli svých bludů. A katolíci nečiní ani stý díl toho, jen se organisují mezi sebou, a proto jsou škůdci národa? Katolické spolky shromáždí katolíky, aby jim poskytly příležitost žítí všude v pravém katolickém ovzduší, aby své členy posilovaly v náboženském cítění, kde je potřeba, aby všemi dobrými prostředky svou víru obhajovaly. Shromažďují katolíky, aby dostáli svým povinnostem náboženským bez újmy povinností vlasteneckých.

Kdyby se mnohé spolky neutrální nebyly staly berany protikatolického boje, nebylo by ani třeba na př. katolických tělocvičných spolků, spolků dělnických, ani vzdělávacích. Katolíci že jsou vinni? *Ale kdo začal?* Kdo počal ve spolcích a pomocí spolků pronásledovati katolickou Církev? U začátků kolika spolků nestáli kněží a lidé velmi horliví a svědomití v katolické víře, a kolik těchto spolků zůstalo věrno zásadě nedotýkati se nepříznivě náboženského cítění katolíků? A ostatně: nebyl náš národ a není dosud naprostou většinou katolický? *Katolíci jsou první a nejstarší a nikdo jiný!* A když se katolíci sdružují ve svých spolcích, nenutí ne-

katolíky ani žádného katolíka, že musí býti členem katolického spolku. A jednají otevřeně, nezakrývají se žádnou neutralitou, žádnou strojenou a předstíranou snášenlivostí. Přímo hlásají: Organisujeme katolíky jménem náboženských a občanských svobod, za svá práva, za lepší a jistější budoucnost své vlasti!

Katolické spolky nepracují proti národu či proti státu, nýbrž nejlépe a nejúčinněji pracují pro stát. Především nemohou proti státu pracovati, jelikož katolíci více než kdo jiný mají z Boží vůle povinnost úcty, lásky a poslušnosti vůči státu. Katolíci mají jistě aspoň tolik na mysli jednotu národa jako všichni ostatní; a mají více, chtějí národ jednotný v lásce národní, a chtějí národ jednotný ve víře v Boha. *Pracujete pro Boha, pro myšlenku náboženskou, nemůžeme v katolických spolcích pracovati pro národ.* Vychováváme totiž své členy v lidi dokonalé, dokonalé v každém ohledu, neboť katolická mravouka je nejdokonalejším návodem a nejjistější cestou pravé dokonalosti jednotlivce a proto i pravého a trvalého blaha a pokoje celého národa, státu a všeho lidstva na světě. Při veškeré lásce k národu je dobře míti aspoň kousíček opatrnosti, dějiny nás poučují, že láska k vlastnímu národu se může zvrhnouti v šovinismus, v nacionalismus rozvracející pokoj národů i států. Katolictví, živá víra a věrnost mravním příkázáním, stojí na zlaté střední cestě jako pevná hráz proti všem výstřelkům, proti přemíře i proti nedostatku, jak mezi jednotlivci, tak mezi stavy a vrstvami národa, tak mezi národy celého světa. A kdo tedy prokazuje národu větší služby: ten, kdo katolictví v srdci národa pomocí spolků a členství ve spolcích zabíjí, či ten, kdo spolky a členstvím v nich oživuje ducha katolictví a s ním ducha pravého vlastenectví?

Některá obvinění jsou však více ctí a zásluhou. *A je pro členy katolických spolků ctí a zásluhou, že pro své vznešené ideály mohou trpěti křivá obvinění a lži.* Trpí od nepřátel a trpí pro Boha i pro vlast. Ale zároveň trpí s vědomím, že přes všechna obviňování je jejich jednání a sdružování projevem poctivého vyznání víry a lásky k vlasti, tedy jednáním nejvyšším charakterním a žádným zbabělým skrýváním a ohýbáním páteře před posměchem a kvákotem lidí s žabím obzorem. Jednají důsledně, jednají věrně podle svého přesvědčení a podle své povinnosti. *Proto náleží katolickým spolkům a jejich dobrým členům nikoliv obžaloba, posměch či nevážnost, ale největší uznání a všechna čest!* Josef Papica.

Škola nesmí být pod vlivem Církve?

Toto heslo je často užívanou zbraní proti křesťanské školní výchově. Docela lišácky se lidé straší jakousi příšerou neznámé, takřka zločinné moci Církve katolické. Lidský duch přirozeně touží po svobodě a tak se snadno dá nalapati na tyto strašáky a leckdy ochotně přikývne k poděšenému křiku a zpívá společně: Proti náboženství my nic, ale nadvláda Církve musí přestat. Proč by musela být Církev zbavena veškerého vlivu na školství?

Vliv Církve na školu prý je zasahováním cizí moci do oboru působnosti státu, snižováním státu. Dále proto, že prý Církev žádných výchovných hodnot do školství nepřináší, ba naopak, ještě prý může zdárnou školní výchovu ohrozit. Vliv Církve prý je zotročením a omezením svobody vědy, vědeckého badání. Učitelství samému pak se ještě říká, že Církev chce z učitelů nadělati kostelníků a sluhů farářových. Prohlédněme si z blízka tyto důvody, zda jsou pravdivé, či zda opak je pravdou.

Je vliv Církve katolické na školství skutečně vměšováním se cizí moci? Nikoliv. Neboť kdo je Církev? Církev není papež, Církev nejsou jen kněží, Církev tvoří všichni věrní údové, dorostlí i malí. Každý pokřtěný člověk je částí Církve, všichni dohromady Církev tvoříme. I my, občané jednoho státu, a občané každého druhého státu ať se jmenuje jakkoliv. A *jelikož my jsme tou Církví*, nejen papež, *nemůže být Církev žádnou cizí mocí*, nýbrž je mocí, která žije v tom kterém státě docela nezávisle od států jiných, ale přece v duchovní jednotě s pokřtěnými občany všech jiných států. Ale ti druzí si na př. nežádají vlivu Církve, t. j. svého, na školství u nás, nýbrž to žádáme my ze svých náboženských a ze svých občanských práv. A tak docela mizí cizí moc, kterou mají být postrašeny myslí neschopné prohlédnouti dále za ohňostroje slov nepřátelských náboženství.

Nikdo ať neříká, že Církev je cizí mocí z té příčiny, že v jejím čele a jejím jménem mluví papež, sídlící ve věčném městě vatikánském. *Papež* nemluví za sebe, nemluví za Vatikánský stát, nemluví za jiné národy, nemluví za žádný stát na světě: *mluví jen jménem Božím, je jen nejvyšším mluvčím Církve, t. j. nás samých*. Proč by se přítelíčkové nad tím pohoršovali? Nikdo na př. se nehorší nad veřejnými proklamacemi všelijakých internacionál, nelekají se mezinárodních sjezdů Lig pro lidská práva, mezinárodní organizace svobodných zednářů, nebojí se usnesení mezinárodních vědeckých

sjezdů. Ale lekají se, když papež promluví jménem katolíků, kteří přece snad mohou mít stejná práva jako všichni ostatní. Bylo by tedy docela upřímné, kdyby nepřátelé t. zv. vlivu Církve katolické na školství docela upřímně řekli: Vliv na školu náleží jen bezvěrcům, jen zednářům a podobným lidem, ale věřící rodiče a občané na školu vlivu mít nesmějí, to by byla cizí moc.

A také vliv Církve na školství není zasahováním do oboru působnosti státu, není žádnou ujmou na svrchovanosti státu. Pravíme docela otevřeně a spravedlivě, že právo vlivu na výchovu dětí, tedy i na školu, státu náleží stejně s povinností dětem dobrou školní výchovu poskytnouti. Ale nejsme modloslužebníky státu a podle zdravého rozumu i podle zjevení Božího víme a pravíme, že právo k výchově, tedy právo vlivu na školu náleží na prvním místě rodičům, poněvadž dětem dávají život a poněvadž jsou první autoritou a prvními odpovědnými vychovateli dětí. A jelikož věřící rodiče tvoří rovněž Církev, již jsme opět u závěru, že Církvi, t. j. věřícím rodičům a občanům, též vliv na školu náleží.

Avšak náleží jí také z jiných důvodů podle ustanovení Božího. *Církev je učitelkou všech národů*, neboť jí zakladatel Pán Ježíš výslovně poručil: „Učte všecky národy!“ Učte všecky národy, budiž, Církvi, všem národům všech dob „sloupem a oporou pravdy, uč všechny lidi svaté víře a zachovej svěřený poklad víry, Božího zjevení celý a neporušený, lidi i lidské společnosti a činy řiď a vychovávej k počestnosti mravů a neporušenosti života podle zásad zjeveného učení“ (Enc. o křesť. výchově, str. 10.) Tedy ne z touhy po nadvládě nad státem, či po ponížení státu, nýbrž z povinnosti od Boha uložené Církvi se dovolává práva na vliv ve školství.

Církev je učitelkou všech národů, ale je také duchovní matkou národů, především pokřtěných duší. V Církvi se lidé duchovně rodí Boží milostí ze svátostí a učení pravdy. Z vůle Boží je Církev pro duchovní mateřství podílnicí na božském učitelství, z Božího milosrdenství je neomylnou, nejvyšší a nejjistější učitelkou a proto má neporušitelné právo na svobodu učení. Jako matka je rovněž povinna své děti vésti a ochraňovati ve všem a vždy a proto zvláště ve výchově, i ve výchově školní. Škola jen neučí, je povinna také vychovávat a nemůže vychovávat jen kousek dítěte, pak by nebyla dostatečná, nýbrž musí vychovávat i učiti dítě celé, tělesně, ve vědách světských i v náboženství; a tak škola skutečně dítě v každém ohledu pro budoucí život upravuje a ovlivňuje. A proto se rozumný člověk nikterak nepozastavuje nad tím, že Církev je

povinna starat se o to, jak jsou její děti ve škole vychovávány.

Neděje se státu žádné bezpráví, nic se mu z jeho nebere. Obor práva státu se týká časného blaha a pokoje občanů, stát má tedy moc a právo upravovati svobodně a nezávisle vše, co je k dosažení časného blaha občanů potřebné a žádoucí. Má stát právo pečovati o to, aby školní výchova mu pomáhala k dosažení tohoto cíle, proto může na př. stanoviti míru všeobecného vzdělání, žádati od učitelstva příkladnou věrnost a lásku ke všem spravedlivým státním zákonům atdp. Ale překračuje meze své působnosti, když by chtěl omezovati práva dobré rodiny, když by chtěl Církev zbavovati jejich práv a brániti jim ve splnění jejich povinností. Neboť právo rodiny, dokud rodina své povinnosti řádně plní je přednější, a právo Církve rovněž, jelikož je duchovní a v duchovních věcech rovněž svrchovaná jako stát. Ale nemusí býti tohoto problému, jen když na straně státu se projeví stejná dobrá vůle jako u rodičů a u Církve, které přece obě ochotně státu dávají ta práva, která mu náleží, rázem se problém rozřeší k radosti a k pokoji a k dobru všech, když se světská moc spoluprací spojí s mocí rodičovskou a duchovní a svorně pracují v těchto zásadách, každá podle svého oboru a podle své moci. Pravdou je, že nepřátelský vztah mezi Církví a státem existuje jen v hlavách nepřátel veškerého náboženství a jen jejich přičiněním dochází k zápasům o školu mezi věřícími rodiči a nevěřícími držiteli státní moci a beznáboženské veřejné povinné školy. Kde je na straně státu a školních činitelů dobrá vůle, tam je pokoj, radostná spolupráce a tím jistější blahobyt státu.

Bylo třeba věnovati více místa těmto obtížnějším myšlenkám, jelikož v myšlenkovém pochodu lze nafoukanými slovy obratně házenými způsobiti mnoho rozvratu, jak dnes často mezi lidmi viděti. Můžeme již stručněji se dotknouti fakt dějinných i z doby přítomné, že *Církev do výchovy všeobecné a školní zvláště přinesla nesmírné poklady vychovatelských a výchovných hodnot.*

1. *Církev neproměnným a nejdokonalejším, poněvadž od Boha zjeveným učením dává jistou odpověď na základní životní otázky: odkud a nač jsme na světě, co je naším pravým posláním, kde a kdy bude náš život nejdokonalejší a vpravdě šťastný. Krátce učení Církve katolické dává lidskému životu a životu všeho lidstva smysl, jenž nemůže býti ničím překonán a také ničím nahrazen;*

2. *učení Církve katolické dává životu a výchově nejdokonalejší a neochvějný mravní řád platný pro všechny a všem a při tom řád nejvyš odpovídající jak lidským potřebám, tak i možnostem. Žádá*

jen dobré a ušlechtilé, žádá ve jménu lásky k Bohu a k bližnímu, ale žádá je pevně za všech okolností a dovede také trestati svědomím i věčným trestem;

3. *Církev přináší duším Boží milost, která zrovna přetavuje duše v ryzí zlato duchovní dokonalosti, dává svátosti, působí na duši dítěte posvátným ovzduším chrámu, obřady, všemi zvyklostmi náboženskými a lidovými, působí posvátným uměním výtvarným a hudebním. Celý řád a život církevního roku je ustavičnou výzvou a zároveň pomocí k cestě za mravní, občanskou a křesťanskou dokonalostí;*

4. nespokojuje se Církev jen slovy, jen přímou pomocí, *denně před zraky staví nejdokonalejší vzor Ježíše Krista a s ním nepřehlédlný zástup svatých a světic Božích, kteří za všech dob, ve všech národech a ve všech povoláních i stavech dovedli uskutečnit, co se mladým duším staví jako cíl a ideál jejich života;*

5. je konečně poukázati na *nesmírné dílo vychovatelské, které Církev vykonala a které dále koná přes všechno nepřátelství*. Kdo přetvořil duši rozvráceného antického člověka, kdo přeměnil ničícího barbara v pokojného tvůrce evropské kultury? Kdo dále kypří zdarma, ba za cenu nesmírných obětí úhory duší u národů v celém světě, v krajinách, do nichž ani obchodní ani průmyslový podnikatel nechce vkročit z bázně o svůj život, kam však s tím větší radostí jde katolický misionář? Kdo první počal budovati školství, ne-li Církev katolická, a to školami všech druhů a pro všechny vědy? Kdo položil soustavné základy vychovatelského umění? Kdo vychoval více mládeže než Církev? Kdo také postavil větší šik vychovatelů dobře školených a po lidsku velmi špatně ba nic odměňovaných!? Kde jsou zástupy vychovatelů beznáboženských, kteří by stejně ochotně učili na půl anebo docela zdarma, jako učily a učí tisíce katolických řeholníků a řeholnic? Odpovědi na tyto otázky jsou výmluvnější nad všechny úvahy; a jsou zároveň nejlepší odpovědi na námitku, že vliv Církve je překážkou svobody vědeckého badání a uměleckého či vůbec kulturního tvoření. Vždyť tomuto tvrzení sami pokrytečtí obžalobci nevěří, jelikož je otevřenou lží, kterou nejlépe vyvracejí právě řečené vědy.

Mluviti ještě o zotročování učitelského stavu? Budiž krátce řečeno, že ve svědomitém učiteli vidí Církev a všichni věřící druhé rodiče dětí a spolupracovníky Stvořitelovy. A toto je ponížením učitelovým?

Josef Papica.

Škola nemá vyučovati náboženství?

Kdo by chtěl hledati první projevy tohoto hesla, musel by sestoupiti dosti daleko do dějin. Shledal by na této procházce zajímavý zjev. Vždy je hlásali nepřátelé křesťanství, toť se ví, že jim také sekundovalo dosti lidí, kteří by se urazili, kdybyste jim řekli, že jsou proti náboženství. Kdepak, oni a proti náboženství! Nepraví přece, že věřící lidé mají býti vyhlazeni, říkají pouze, že ve škole není pro náboženství místa, pro náboženské vyučování a vychovávání že je místo v kostele!

Proč? Především z té příčiny, že škola má vyučovati děti praktickým vědomostem a připravovati je v dobré občany; ale náboženské vyučování a náboženská výchova není nutnou podmínkou vzdělanosti a schopnosti býti dobrým občanem. A není-li náboženství ve škole na prospěch, je spíše na škodu, jelikož by mohlo vychovávati děti od malú k náboženské nesnášenlivosti. Kdežto úkolem školy je vésti děti k toleranci a co možná nejvíce olámati hroty, které občany rozdělují. Tedy důsledně řečeno, škola má nábožensky děti zavčas trochu zmrtviti, znecitlivěti. A nestačí-li tyto důvody, pak budiž lidu věřícímu vědomo, že náboženský duch ve škole by omezoval svobodu dětí jiných vyznání a zvláště dětí, které jsou anebo snad někdy budou bez vyznání. Je také ještě jeden důvod pro odstranění náboženství ze školy: náboženství prý se týká nadpřirozena, duchovna, proto nemá podle moderních zásad školských ve škole místa. Snad by daly najíti ještě jiné výrazy těchto důvodů, ale všechny je konec konců dostanete pod některý z právě uvedených.

Je tomu vpravdě tak, jak praví strana náboženství nepřátelská? Ne! *Důvody proti náboženskému vyučování jsou vrátké, nespravedlivé, úmyslně zavírají oči před dlouhou vychovatelskou zkušeností.* Spravedlivá, klidná a rozumná úvaha, podepřená zkušeností, prokáže, že *škola má vyučovati náboženství, má býti proniknuta náboženským duchem.*

Nikdo nemůže popříti, že evropská vzdělanost a celá kultura je křesťanského původu. Křesťanství přetvořilo odkaz dávného pohanského starověku a vytvořilo základy té budovy kulturní a sociální, v níž my dnes žijeme a v níž budou žíti budoucí pokolení. A když jsou první základy evropské vzdělanosti křesťanské, pak *zbaviti mládež spojení s křesťanstvím, s dostatečným vzděláním náboženským znamená zbaviti budoucnost veškeré souvislosti*

s minulem, zbaviti je pravé evropské kultury. A co dostanou v náhradu? Z jaké příčiny by mělo dílo dvou tisíc let býti odsouzeno k zahynutí? Kdo ponese dále odkaz i našeho životního díla? Kulturu přece netvoří jen znalost počtů, umění co nejvíce vyrobiti; kulturu tvoří duch mravní dokonalosti spolu se vzděláním v celém rozsahu.

*Státu také nemohou stačiti občané jen rozumově vzdělání, nýbrž občané mravní, mládež vychovaná a dlouhým přičiněním vychovateli vycvičená v ušlechtilosti, jak se křesťansky říká, občané ctnostní, mládež ctnostná. Je pravda, že již přirozený zákon, vepsaný do srdce každého člověka, nabádá ke ctnosti, a proto každý učitel jako vychovatel má samo sebou povinnost při každé příležitosti povzbuzovat děti ke ctnosti. Ale zákon přirozený je dovršen zákonem nadpřirozeným, vůlí Boží, která se zjevila Starým a Novým zákonem, a zjevení tvoří základ křesťanství. Proto křesťanství dává lidstvu a všemu lidskému životu nejdokonalejší mravní řád, v němž není žádných nedostatků, ani nepřiměřené tvrdosti ani uliček k uvolněnosti. Nikdo nevypracoval a nevypracuje dokonalejší soustavu dobrého života než je křesťanská mravouka. Ale také nikdo nemá vyššího odůvodnění, vyšší autority mravní jako křesťanství: Bůh sám je nejvyšší mírou správného života, Bůh sám je také nejvyšším soudcem i cílem veškerého lidského snažení. A s Bohem není dohadování, u Boha není hlasování a veřejného mínění, před Bohem také není úkrytu a výmluvy. *A nelze si ani myslet, že by státu mohlo býti lhostejno, jsou-li jeho občané mravní a jaká mravnost ovládá jejich duše, jelikož právě ve vztazích občanů s občany a se státem je mravnost nezbytnou podmínkou pokoje a blaha. Z mládeže vzdělané, ale nevychované nebo vychované nedostatečně porostou sice dobří odborníci v povolání, ale lidé špatní, kterým nebude nic svato a nic právo kromě toho, co jim se zlíbí, co jen jim bude prospívat.**

Proto i stát nařizuje škole, aby nejen vyučovala, uváděla děti chrámu vzdělanosti, nýbrž aby je též vychovávala, cvičila v dobrem. Posláním pravé školy je více výchova nežli pouhé vzdělání, neboť více je ke štěstí potřeba lidí dobrých než lidí učených. A nyní řekněte svůj soud o škole, která by chtěla pohrdnouti nejúčinnějším a nejdokonalejším vychovávacím prostředkem — křesťanstvím. Budete nuceni říci, že taková škola je při nejmenším neprozřetelná, neodpovědná, jednostranná a na nesprávné cestě, nechceme-li otevřeně říci, že škola bez náboženství je špatná.

Jasnými slovy praví papež Pius XI.: „Pravý křesťan vytvořený křesťanskou výchovou není nic jiného, než nadpřirozený člověk, jenž cítí, myslí, jedná důsledně a přiměřeně podle zdravého rozumu osvíceného nadpřirozeným světlem příkladu a učení Ježíše Krista. Je z něho člověk vynikající opravdovou pevností ducha, člověk opravdu charakterní řeklo by se dnes. Není přece pevným charakterem, kdo je důsledný a jedná vytrvale podle svého vlastního názoru, ale jen ten je charakterní, kdo dbá věčných zásad spravedlnosti . . . Tyto zásady spravedlnosti nemohou býti cele zachovány, leda dáva-li se Bohu, co Bohu náleží. A tak činí pravý křesťan.“ Avšak škola, která zbavuje svou činnost křesťanského ducha, zavrhuje nebo podrývá vyučování náboženství, jedná přímo proti těmto zásadám a tak ve skutečnosti poškozují budoucnost státu a národa, i kdyby o sobě tisíckrát říkala, že hájí zájmy státu. Toto tvrzení je jen zástěrou, a to dalšího dvojího zla: nepřátelství k Bohu a nespravedlností vůči rodičům a vůči samotným školákům.

Je nepochybné a zřejmé, že odnáboženšťování školy a odstranění náboženství ze školního vyučování je tahem nepřítelů Božího. Vždyť to sami přiznávají: nechtějí, aby v mladém pokolení byla živá víra. Ovšem, aby to nekřičelo, řekne se, že škola musí vychovávat děti ke snášenlivosti. Říkají takové škole laická, neutrální, a zle se pohorší, když jim někdo řekne: Jste proti Bohu. Papež Pius XI. to však praví docela otevřeně a nebojácně: „Školy neutrální či laické zavrhují a vyvracejí všechny základy křesťanské výchovy již tím, že je z nich vylučováno náboženství. A konečně tyto školy jsou leda zdánlivě neutrální, nestranné, neboť ve skutečnosti jsou anebo budou rozhodnými nepřáteli náboženství.“ (Encyklika o výchově, str. 35.) Ve výchově zvláště platí slovo Spasitele: Kdo není se mnou, proti mně jest. (Nadmíru divno je, že pro službu národu, vlasti a lidstvu má býti dítě školou připraveno, ale připravit dítě službě Bohu, to ani slyšet.) A nic tudíž nepomůže: *škola, která odmítá Boha ze svého programu, stojí proti Bohu stejně jako stojí ve skutečnosti i proti lepšímu příští národa.*

Ale pojďme ještě dále: *škola, která odmítá náboženského ducha výchovy a náboženské vyučování, stojí přímo proti rodičům školáků a proti dětem samým.* Škola je svým posláním na prvním a hlavním místě zástupcem a pomocníkem rodičů v jejich vychovatelské povinnosti. A má proto děti vésti v tom duchu, v jakém si je přejí mít vychovány otec a matka a jak oni jsou povinni děti vychovávat. Věřící katoličtí rodiče jsou ve svědomí povinni děti vy-

chovati křesťansky, nábožensky a chtějí této povinnosti také dostátí. Škola pak je povinna se v této věci řídití přáním či povinností rodičů věřících. A když tak nechce učiniti, staví se proti rodičům, a je-li docházka dětí do takové školy povinná, dopouští se škola beznáboženská velké nespravedlnosti vůči rodinám školáků.

Nejkřiklavější nespravedlnosti se však beznáboženská škola dopouští na bezbranných dětech, školácích. Pokřtěné dítě z věřící rodiny má samo sebou právo, aby mu svoboda svědomí a spravedlnost se strany veřejné moci byla dokázána tím, že povinná výchovná instituce, škola, je bude vychovávatí v duchu náboženském, že neposkytne jen chvílku náboženského vyučování, nýbrž že všechna výchova školní bude proniknuta zásadami křesťanskými, že bude chrániti útlou rostlinku dětské víry a přivede ji k plnému rozkvětu. Ale jménem svobody se škola bez náboženství dopouští největšího omezování prvních nároků náboženské svobody věřících dětí a vlastně již od malú je přesvědčuje, že svoboda, spravedlnost, demokracie, t. j. pravda většiny, jsou jen krásná slova, která platí pro jedny, nevěřící, ale ne pro druhé, věřící. Je přece u nás takřka všude většina dětí pokřtěných a věřících, a proč by tedy škola musela býti nevěřící? *Když je škola bez náboženství pro děti bez vyznání, proč by nemohla býti s náboženstvím pro děti s věrou Boha v srdci? A když svoboda, proč ne svoboda plná?* Biče se obracejí, i v Německu na př. zápasilo křesťanství s bezbožectvím o školu, jež stále mluvilo o svrchovanosti státu, o nebezpečí nesnášlivosti... A dnes celý svět trne v úzkostech, co přinesou zítřky přičiněním tohoto národa, jenž tak důsledně vlastně uskutečnil všechna hesla na obhajobu školy bez Boha, bez náboženské výuky. Je opravdu nad čím přemýšlet.

Krátce lze shrnouti naznačené důvody naší úvahy: chce-li škola býti opravdu spravedlivou, opravdu snášenlivou a demokratickou, chce-li býti skutečně připravovatelkou zdravého a silného budoucího pokolení, musí opustiti nepřátelský postoj vůči náboženství, a věřícím dětem musí dáti nejen náboženské vyučování, nýbrž výchovu cele proniknutou duchem víry svých školáků a jejich rodin.

Josef Papica.

Útočení všech na katolickou Církev dokazuje, že se nehodí do moderní doby?

Co vše už se muselo přitáhnouti do boje proti Kristu a jeho království zde na zemi — Církvi?! Kdejaká zbraň, rezatá a otupělá či zbrusu nová a krásně se lesknoucí jest dobrá, jen když zasadí ránu . . .

Nebudeme dokazovati, jak bezúčelný jest všecken boj proti Bohu, který přece řekl jasně celému světu a všem věkům: „. . . na té skále vzdělám Církev svonu a brány pekelné jí nepřemohou.“ My víme, komu jsme uvěřili, my věříme v život věčný a tím jest pro nás rozluštěno všecko. Ať se kolem nás svět boří, či v bratrovražedných bojích ničí — nám kyne život věčný — v Životě věčném.

Ale byli bychom špatné, nemilující děti, kdyby nás nechaly lhostejny nadávky či úsměšky na naše rodiče. Nemohou nám tedy zůstat lhostejnými věty, že by se Církev nehodila do moderní doby a nejlepší důkaz prý pro toto tvrzení jest, že se všeobecně proti Církvi útočí.

Toto poslední, že se proti Církvi útočí, to jest svatá pravda. Ale již slůvko „všeobecně“ se musí brát opatrně. Prohlédněme si dobře ty řady bojujících. — Jsou v nich všichni lidé dnešní doby? To tvrditi jistě se neodváží nikdo. A dále. Kdo jsou ti udatní bojovníci proticírkevní? Jsou to všichni nejlepší duchové národů? — Neúčtují snad svým bojem proti Církvi nějaký nezdar v životě, nehledají tím bojem volnou cestu pro volnější a svobodnější život? Dokladů pro to bylo by více než dosti.

Elita duchů však ve všech národech — není-li na straně Kristovy Církev přímo, nestaví se ani zásadně proti, neboť tito velikáni ducha vidí více a dále a ví, že Kristova Církev jediná jest schopna dáti světu „pokoj, který svět dáti nemůže“, že jediné ona může vyvésti lidstvo z labyrintu teorií, spekulací a vášní, že jediná Církev Kristova nepodléhá módním heslům a nebojí se svědectví vydati pravdě i kdyby se to nelíbilo mocným tohoto světa.

Církev Kristova není korouhvičkou na střeše, jež by se točila podle vání větrů — proto proti ní ten boj! A protože nevyhoví každému sobeckému přání, protože nutí k poslušnosti k Bohu každého smrtelníka stejně, právě proto jest nmoderní, proto má zmizeti?

Ale ona nezmizí, ona zůstane, ona zůstatí musí, protože jest až příliš potřebná. Ona — jelikož není královstvím s tohoto světa a stará se především o duchovní statky lidstva — jest k tomu přímo určena, aby vedla k dobrému, lepšímu a nejlepšimu, aby učila pohrdati hmotou a vážiti si ducha, dávatí „co jest císařovo — císaři“ — ale i „co jest Božího — Bohu“ Ona nepotřebuje ohlížeti se úzkostlivě po mínění davů, brátí radu a pokyny u pyšných a domýšlivých diktátorů — ona jest prostou vykonavatelkou vlastní hlavy Církve — Krista samého. A chce býti člověk moudřejší než Bůh?

Proto Církev katolická dostává tolik posměšků, tolik úšklebků, proto se proti ní tolik bojuje, protože jest světlem, které svítí nejen na dobré, ale i zlé... Zlí pak nenávidí světlo, protože jejich skutky nesnesou světla.

Dva tisíce roků již stojí Církev, dva tisíce roků se proti ní bojovalo silnějšími zbraněmi, než jest výtko o nemodernosti a Církev Kristova stojí tu stále, mohutní a roste — zatím co žalostně končí všechna „sláva“ těch, kdož chtěli ji zničití. Bude se bojovati i v budoucnu, ale Církev katolická bude žít do konce světa a bude stále moderní, neboť jest uskutečnění Života — Bohu a věčnosti, kde není stárnutí, kde jest stálý začátek. Jen to, co se přezívá a stárne a neumí si přizpůsobiti mladost, možno nazvati nemoderním — ale Církev? — ta jest a bude věčně mladá — bude stále moderní vůdkyní do života věčného. *Ant. Jarolímek.*

Věda odporuje víře?

Kolikrát už byla rozřešena tato otázka sporu mezi vědou a věrou, kolikrát už bylo ukázáno, že věda a víra si neodporují a přece stále se vrací tato námitka a slyšíme ji mnohdy i od těch, od kterých bychom ji neočekávali. Povrchní poznání snadno klame. A to je právě příčinou, že mnozí poznávajíce jen povrch pravdy, dají se snadno svést. Připouštíme, že povrchnímu, nezkušenému pozorovateli se zdá, že věda a víra si skutečně odporují. Vždyť víra je skutečně něčím stálým, neměnicím se, takže každá novota je tu heresí, kterou dlužno zavrhnout. Víra musí učit stále téměř pravdám, jakým bylo učeno před 2000 lety a proto víra nezná pokroku. Ano, víra, která by se měnila, není vlastně věrou, nýbrž jen nějakou teorií, podléhající duchu času a lidí. — Naproti tomu

věda směřuje neustále k novotě, k pokroku: každý její paprsek rozšiřuje obzor poznaného a dává možnost proniknouti vždy do nových neznámých končin. Ve vědě se stále nahrazují staré, už neupotřebitelné teorie novými, vše se v ní jeví jen relativním a vedlejším. Nezdá se tedy snadno, že věda a víra jsou v naprostém rozporu? — Odtud stále se opakující námitka, že lidé věřící, řídící se věrou, přicházejí k vědě, k filosofii, k historii, ano i k přírodním vědám se svými předpojatými ideami, které jim vnucuje jejich dogmatisující víra. A proto, má-li vědec být objektivním, musí odhodit jakékoliv Credo, jakákoliv neměnicí se dogmata, jak to učinili liberální protestanté a modernisté.

Jsou tyto námitky tak vážné, že by měly mít vliv na naše smýšlení? Kulturní dějiny nám praví, že největší vědci se jimi nedali nikterak zmásti, že dovedli nalézt nejlepší soulad mezi svou věrou a vědou. Vzpomeňme jen Augustina, jehož srdce unavené vědou, upokojilo jen spočinutí v Bohu ve víře, Anselma, jenž věří, aby lépe rozuměl, Tomáše, Alberta, největší filosofy středověku, kteří dovedli spojit v překrásný soulad svou vědu se svatostí života podle víry Newtona, Wasmanna, Pasteura, jimž víra nikterak nepřekážela ve vědeckém badání.

Věda a víra si nikterak nepřekážejí, protože především mají rozdílný předmět. Jestliže předmětem vědy je vše, co nepřesahuje svou poznatelností lidský rozum, k čemu může dospěti lidský rozum svými přirozenými silami, ať už se jedná o oblast věcí smysly poznatelných nebo o věci, jež jsou jen v rozumu; je předmětem víry především a samo sebou oblast nadpřirozena, vymykající se poznání čistě přirozenému. Předmětem vědy je vesmír stvořený a zabývá-li se věda Bohem, uvažuje ho pouze jako nejvyšší Příčinu všeho stvořeného, jako prvního Hybatele všeho, co je v pohybu, jakožto nejvyšší Bytost, od níž pochází všechno bytí. Víra však uvažuje Boha především v jeho vnitřním životě, jak nám jej zjevil, v jeho poměru Otce k nám svým dítkám a vše ostatní, co náleží k předmětu víry, náleží tam jen způsobem vedlejším, jen pokud to má vztah k Bohu a jeho životu ať v nejsvětější Trojici nebo ve svých tvorech. Víra má Boha a celý její život se točí jen kolem něho. Věda si jde svou cestou; zkoumá přírodu v jejím celku i v jejích nejmenších podrobnostech, ale je-li upřímná a důsledná, přijde i ona k Bohu. Ne sice k Bohu, jak ho poznává víra, protože ten je předmětem nadpřirozeného poznání, nadpřirozené ctnosti víry, ale k Bohu, jak k němu může dospěti

věda, jak jej může poznat člověk bez pomoci zjevení. Víra je tedy poznáním vyšším, protože pochází od vyšší příčiny než je rozum lidský, a je také poznáním dokonalejším, jistějším, protože jeho pohnutkou je sama Pravda. Tím však poznání rozumu a poznání víry si nikterak neodporují, nýbrž se jen vzájemně doplňují. Poznání rozumu je jen konečné, ohraničené slabostí lidského rozumu, kdežto poznání víry přichází na pomoc sám Bůh. Rozum by nedospěl dále než k poznání jsoucnosti nejvyšší Bytosti; že však poměr této Bytosti k lidstvu je poměr dobrotivého Otce k dítkám, k tomu bylo potřeba zjevení. A proto mezi vědou a věrou není pro uvažujícího člověka rozporu, jako není rozporu mezi přirozenem a nadpřirozenem, nýbrž vzájemné doplňování, z něhož pochází ona nádherná harmonie, zosobněná v tolika velkých duších všech dob.

K témuž závěru nás přivede úvaha, že *původcem víry i vědy je tentýž Bůh*, jenž nemůže býti proti sobě. Bůh mohl zůstat na tom, že se zjevil světu svým stvořením jakožto svrchovaný Pán a vládce, od něhož pochází vše, co je. Nebyl-li povinen Bůh ani stvořit člověka, tím méně byl povinen dát mu vyšší poznání než je poznání, odpovídající síle a schopnosti jeho rozumu. Bůh však mohl dáti člověku poznání nadpřirozené a zjevení nám praví, že mu je skutečně dal. Je tedy Bůh původcem jak poznání přirozeného, protože od něho je nejen rozum, jenž poznává, nýbrž i věc poznaná, ale je právě tak původcem poznání nadpřirozeného, poznání víry. — O témže Bohu, jenž nám zjevil mnoho ze svých vlastností, platí slova starozákonního mudrce: Tradidit mundum disputationi eorum — dal jim svět, aby o něm přemýšleli, tvořili v něm stále nové a nové výzkumy, které však nakonec nemohou přivést jinam, než k jeho původci. A tak víra i poctivě, upřímně hledající věda spočinou konečně u téže Pravdy, u téhož cíle, třebaže každá k němu přichází jinou cestou, každá ho dosahuje jiným způsobem. Je však původcem obou a proto i cílem.

Vytýkají nám, že víra odporuje pokroku, a to právě proto, že operuje s předpojatými ideami.

Připouštíme, že víra má pojmy neměnicí se a že proto v tomto smyslu je něčím stálým. Pravdy víry jsou věčné, jako je věčný Bůh a jako je věčná pravda. V tomto smyslu není ve víře pokroku a nemůže ho ani být, protože Bůh bude vždy tímž Bohem a proto i pravda o něm. — Než je tento zákon neměnivosti jen ve víře? Což nejsou i ve vědách zásady a pravdy, které nepřipouštějí změ-

ny, pokroku? Což nebude platit na věky, jako platí od věčnosti, že dvě a dvě jsou čtyři? Což se může změnit zákon příčinnosti, zákon účelnosti a jiné zákony přírodní nebo metafysické zásady? — Kde je tedy ono odporování pokroku? Naopak. Víra, náboženství, byla a je vždy pro pokrok, který vychází z oněch věčných a stálých zásad a neměnicích se zákonů. Kdo měl větší vliv na celý pokrok světové kultury, než právě Církev katolická, jež vždy se držela pevně víry v dogmata. Pokrok hospodářský, pokrok v umění, v literatuře, ve vědách, zkrátka v každém ohledu byl vždy vítán Církvi, již se vytýká nepokrokovost. Hleděla-li však při tom Církev, aby tento pokrok byl v náležitých mezích, dbala-li o to, aby tento pokrok odpovídal jak požadavkům rozumu, tak také požadavkům zákona Božího, nebylo to nic jiného, než že chtěla, aby i pokrok byl postaven do náležitého řádu, aby odpovídal zákonům, jimiž má býti řízen. A to jest snaha jistě chvályhodná. Vždyť co může býti dobrého, co je mimo zákon a mimo řád?

A předpojaté ideje? — Ti, co nám je vytýkají, operují s nimi rovněž. Než my jim to nevytýkáme, naopak tvrdíme, že bez jistých předchozích, předpojatých idejí nelze pracovat, že žádná vědecká práce se bez nich neobejde. Tak dějepisec nemůže začít se psáním historie světa, nemá-li napřed určité ideje o světě, o životě, nemá-li dokonce jisté pojmy filosofické, sociální, morální atd. Exegeta bude jistě naprosto jinak vysvětlovat Písmo, blíží-li se k němu s pojmem nadpřirozena nebo s ideou, že nadpřirozeno neexistuje. Chce-li se filosof oddat přemýšlení, musí přijmout alespoň základní pojmy bytí a myšlení, první poznatky obecného smyslu, jejichž evidence je každému jasná. Či měl by se vzdát těchto samozřejmých poznatků a začít s poznáním, jaké má dítě, když přijde na svět? — A podobně je tomu s jinými vědami.

Kolikrát už se věda zmýlila! I ve svém pokroku. A mýlí se i tehdy, když se domnívá, že víra jí odporuje. Kolik to teorií už slyšel člověk a kolik jich ještě musí slyšet! Víra však zůstává vždy touž ve svých zásadách. Řeklo se, že Písmo se klame, že jeho historické, geografické údaje jsou nesprávné, a mnoho jiného. Tvořily se o tom stále nové a nové teorie. Žádná nevyhovovala. A nakonec — tak často nové vykopávky nebo archeologické objevy ukazují, že Písmo mělo pravdu. Ano, můžeme tvrdit, že ještě ani věta Písma nebyla vědecky vyvrácena. Bezdůvodně uvedena v pochybnost, zesměšněna teoriemi, ano. Ale teorie není věda. Pravá věda, která se zabývá nejvyššími příčinami, tedy

i Bohem, není nikdy v rozporu s věrou. Naopak, jsou ruku v ruce, každá jde k Bohu svým způsobem, každá chválí Boha jako svého Původce. Víra je darem milosti nadpřirozené, věda, moudrost, milost přirozené.

Dr. Reginald Dacík O. P.

Vlastnictví soukromé je krádež?

Panujte nad mořskými rybami, nad ptactvem nebeským a nade všemi živočichy, kteří se pohybují po zemi. Gen. 1, 28.

V dobách, jako je právě doba přítomná, ve které miliony lidí jsou bez práce a tím i bez chleba, odkázání pouze na podporu státní a na veřejnou i soukromou dobročinnost, není divu, že mnozí se závistivým zrakem patří na zámožné jednotlivce, kteří vládnou velikým jměním: pozemským, průmyslovým i kapitálovým. Není divu, že si řeknou: „Proč jedni mají oplývati blahobytem, a druzí hynouti bídou?“ Není divu, že ochotně přijímají za své komunistické heslo „Vlastnictví soukromé je krádež“. Vidí v tom hesle kouzelný klíček, který i jim má otevřít zlatý zámek blahobytu a zvrátiti úplně dosavadní řád celé společnosti lidské tím, že by veškerý majetek soukromý prohlášen byl za společný všem a z tohoto společného jmění že by se dostávalo každému rovnou měrou, čeho by potřeboval.

Je to heslo opravdu líbivé, ale není správné.

Uvažme, co rozumíme vlastnictvím! Vlastnictví je to, co je někomu vlastní, čili co někomu patří; co je, jak říkáme, jeho. Poznáme snadno, že soukromé vlastnictví je různého druhu: jednak duchovní, jako na příklad: vědomosti, různé vlohy a pod., jednak tělesné, na př. jednotlivé údy. Dále mohou to býti věci zevnější, které kdo vlastní, jako na př. pozemky, doly, domky, řemeslnické dílny, továrny. Liší se dále vlastnictví soukromé původem, kterak ho kdo nabyt; domohl-li se ho svou prací a přičinlivostí či ho dostal darem anebo je zdědil, zda ho nabyt poctivě či nepoctivě: krádeží, loupeží, lichvou, podvodem.

Uvědomíme-li si různé druhy vlastnictví, posoudíme zajisté snadno a správně, zda soukromé vlastnictví je dovoleno či ne.

Především nikdo nebude tvrditi, že vlastnictví duchovní a tělesné je krádeží. Vyniká-li kdo bystrým rozumem, má-li výbornou paměť, má-li veliké vědomosti, je to jeho vlastnictví soukromé — osobní, udělené mu Stvořitelem a dosažené studiemi a duševní

prací. Je to skutečné vlastnictví soukromé, kterého proti vůli člověka, ba ani s jeho souhlasem nemůže odejmouti žádná moc světská. Podobně vlastnictví tělesné; má-li kdo pěknou postavu, líbeznou tvář, hezké oči, je to jeho vlastnictví osobní, naprosto soukromé, které snad může mu zloba jiného poškoditi aneb i zničiti, ale nedovede nikdo tohoto jeho vlastnictví učiniti společným pro všechny ostatní.

A nyní všimněme si vlastnictví zevnějšího; majetku movitého i nemovitého! Jsou to peníze, majetek pozemkový, pole, lesy, louky, doly, jsou to domy, továrny, průmyslové podniky. Co o tomto vlastnictví máme říci?

Než vyřkneme svůj úsudek, je třeba rozlišovati vlastnictví poctivě nabyté a nepoctivě nabyté.

Cokoliv je nepoctivě přivlastněno, o tom musíme říci, že je to krádež. Čeho však nabyt kdo způsobem poctivým, to není krádeží, nýbrž to právem majiteli patří, a to právem přirozeným, právem božským i lidským.

První prostředek, kterým nabýti lze poctivě majetku, je práce. K práci je člověk stvořen a také v každém člověku je touha, aby za práci měl jakousi odměnu, a to jako je vlastnictvím člověka jeho tělesná neb duševní zdatnost a síla, kterou na práci vynaložil, jak je důsledně jeho vlastnictvím také to, čeho svou prací docílil. Proměnil-li kdo svou prací kus neobydlené a pusté země v úrodná pole, pak právem tyto pozemky jsou jeho vlastnictvím. Objeví-li kdo usilovnou prací duševní nějaký vynález, je ten vynález jeho vlastnictvím.

Svého vlastnictví může pak zajisté každý užívati podle své vůle, pokud tím neškodí jinému. Má zajisté právo svou prací konati pro jiného za peněžitou neb jinou odměnu. Má právo své vlastnictví vyměňovati za vlastnictví jiné.

Je vrozeno každému, že touží po tom, aby práce přinášela mu nějakou radost; nepřináší-li žádné radosti, pak netěší. A tu radost přináší právě to, že prací nabývá člověk majetku.

Jako má každý povinnost pracovati, tak má také každý právo na užitek z práce, to jest na vlastnictví, a to právo úplné, takže s tím, čeho prací nabyt, může nakládati zcela svobodně; může ovoce své práce použiti pro sebe, může je darovati jinému, může i prodati, což ve skutečnosti není nic jiného než výměna jedné věci za věc jinou. Tak kromě skutečné práce nabýti lze poctivě vlastnictví obdarováním neb dědictvím neb koupí.

A každé toto vlastnictví má býti nedotknutelné. To vyžaduje přirozený cit člověka, ať je si třeba na nejnižším stupni vzdělanosti a náboženství třeba pohanského. Soukromého vlastnictví žádá povinnost sebezachování, která zahrnuje v sobě právo na prostředky k zachování života, a těmi prostředky je majetek.

Je to dále prozíravost člověka rozumného, jenž stará se i o svou budoucnost a shromažďuje si ve svém jmění prostředky, ze kterých by mohl žít, až jeho síly tělesné ochabnou, až nebude moci sám pracovat.

A jako jednotlivec, tak i rodina má právo na soukromé vlastnictví. Papež Lev XIII. ve své encyklice „Rerum novarum“ odvozuje důkaz soukromého vlastnictví z přirozené lásky rodičů k dětem. „Právo vlastnické, které bylo jednotlivcům uděleno přírodou, musí příslušet i člověku i jako hlavě rodiny; ba právo to je tím mocnější, jelikož kruh domácí je jaksi rozšířením člověka. Jest to posvátný zákon přírody, aby otec rodiny opatřil své děti výživou a výchovou; a přirozeně je také veden k tomu, aby dětem svým, v nichž osoba jeho dále žije, zjednal a zaopatřil to, čím by se v nestálém běhu života bídy uchrániti mohly. Toho však nelze jinak dosíci než vlastnictvím věcí užitek přinášejících, jež dědictvím na děti přenéstí může.“

Právo na soukromé vlastnictví je dále nepostradatelnou podmínkou veškerého pokroku duševního, mravního i hmotného, neboť možnost zváti něco svým vede ke společenským ctnostem: k pracovitosti a šetrnosti. Vlastnictví poskytuje pocit svobody a nezávislosti, podává prostředky k rozkvětu věd a umění. Vlastnictví skýtá možnost pomáhati chudým a potřebným.

Bez soukromého vlastnictví bylo by veta po společenském řádu, jak odůvodňuje to sv. Tomáš Akv.: „Každý zajisté více pečuje o to, co jen jemu náleží, než o to, co jest mu s jinými společno. Záležitosti lidské v lepším pořádku se obstarávají, když každému jednotlivci osobní péče o jeho statek přísluší, neboť nebylo by konce zmatků, kdyby každý překotně o všem chtěl rozhodovati. Snáze dá se udržeti klid mezi lidmi, když každý se svým jest spokojen a jen o toto se stará, neboť pozorujeme, že mezi lidmi, kteří společně a nerozdílně vládou, častěji spory vznikají.“

Toto přirozené právo člověka na soukromé vlastnictví potvrzeno jest zákonem Božím. Jsou to dvě přikázání: sedmé „Nepokradeš“ a desáté: „Nepožádáš statku jeho!“

Zapovídá se tedy nejen odcizení a poškození cizího vlastnictví, ale zakazuje se i každá hříšná žádost statku bližního.

Tato přikázání jsou zcela jasná a nepotřebují žádného výkladu. Připomeňme si jen ještě, že i Pán Ježíš zavrhoval krádeže, loupeže, lichvy, jakožto hříchy proti soukromému vlastnictví. Tím tedy oprávněnost soukromého vlastnictví potvrdil.

Oproti nauce komunistů, že nemá býti žádného vlastnictví soukromého, nýbrž veškeré vlastnictví že má býti ve správě státu, že všichni občané mají pracovat pro stát, který dá každému, čeho třeba, musíme namítnouti toto:

Tato nauka jest proti Pánu Bohu, neboť Bůh sám právo člověka na vlastnictví soukromé prohlásil a zákony potvrdil.

Tato nauka je nespravedlivá k člověku, neboť jej zbavuje svobodné vůle nákladati libovolně s ovocem jeho práce, činíc jej otrokem státu.

Tato nauka je nebezpečná společnosti lidské, poněvadž jsouc prováděna přináší s sebou nepřekonatelné svízele, což dokazují všechny pokusy komunistické vlády v Rusku.

Odvolávají-li se hlasatelé těchto nauk na první křesťany v Jerusalemě, o kterých praví Skutky apoštolské, že *měli všechny věci společny* (Sk. ap. 2, 44), nutno říci, že to nebyl úplný komunismus v pravém toho slova smyslu a nebyl závazným; byl to spíše jen komunismus ideální, podle něhož bohatí rádi a štědře s chudými o přebytek svůj se dělili. Čteme totiž dále ve Skutcích apoštolských: „Když se rozmnožoval počet učedníků, nastala nevole“ (Sk. ap. 6, 1) pro rozdělování milodarů. Je to pádný důkaz, že ve veliké společnosti komunismus udržeti se nemůže. Něco jiného je ovšem v omezené společnosti vybraných lidí, jako je v řeholích, kde jednotliví členové dobrovolně a slibem se vzdávají soukromého majetku, zavazující se k dobrovolné chudobě. Tam se dá provésti, co sv. Augustin přikazuje ve svých řeholních pravidlech: „*Omnia vobis communia sunt!* = Všechno vám budiž společno!“ Avšak ani život řeholní nemluví proti soukromému vlastnictví, neboť třeba že jednotliví členové nemají soukromého vlastnictví, klášter sám jakožto právní osoba musí míti nějaký majetek, aby mohl poskytnouti svým členům, čeho potřebují.

Nesprávné a nespravedlivé je tedy tvrzení: Vlastnictví soukromé je krádež; neboť ne vlastnictví samo je něco hříšného a špatného, ale chyba bývá v tom, že mnozí jmění hříšně nabývají a vlastnictví svého hříšně užívají.

Spravedlnost a láska k bližnímu zakazuje nám nejen škoditi bližnímu na jeho majetku, čili poškozovati cizí, ale zakazuje nám také zneužívatí majetku vlastního.

Svatý Otec Pius XI. v encyklice „Charitate Christi compulsi“ praví, že kořenem všeho zla nynějšího je auri sacra fames = prokletý hlad po zlatě čili mamon. Kdo z mamonu jen shromažďuje a vlastnictví rozmnožuje, ten hřeší právě tak, jako ten, kdo shromažďuje jmění, aby mohl hýřiti a užívatí.

Katolický křesťan nesmí se pokládati za absolutního pána svého jmění, nýbrž má uznávati pokorně, že pánem všech věcí je Bůh, a že člověk má jen Bohem svěřený majetek spravovati, a to zase podle vůle Boží nejen k dobru svému, ale především ke cti Boží a k pomoci bližnímu.

Kdyby takto všichni pohlíželi na své vlastnictví, pak by jistě také nehromadilo se jmění do rukou malého poměrně počtu jednotlivců, nýbrž sloužilo by více k blahu celku; zaměstnavatelé nevykořisťovali by bezcitně svých dělníků, ale dopřávali by jim ve spravedlivé mzdě přiměřený podíl na celkovém zisku a ještě by ochotně pomáhali všem potřebným. Tak by soukromé vlastnictví nebylo předmětem závisti, ale přinášelo by požehnání všem.

Aby se tak stalo, o to se přičiňujme, rozšiřujíce a zdůrazňujíce všude křesťanský názor na soukromé vlastnictví, a to jak slovy, tak příkladem!

Msgr. V. Mottl.

Vzdělanci nejsou katolíky?

Nám, katolíkům, lidé beznáboženští či nekatoličtí rádi nadávají zaostalců, zpátečníků, Církvi, kněžím a vzdělaným katolíkům by zvláště bezbožníci nejraději dávali jen jména podvodníků, ohlupovatelů lidu, pokrytců a kdoví jaká ještě. Zaostalcem však je ten, kdo se nechce poučiti zkušeností, kdo nechce opustiti nedostatečné a nedokonalé, podvodníkem, pokrytcem pak je ten, kdo mluví a jedná proti pravdě, kdo pravdu přikrývá hustou temnotou vymyšleností, nepravd a lží, ohlupovatelem lidu je, kdo využívá jeho nemožnosti přesvědčiti se o skutečnosti a namlouvá mu věci docela opačné, než jak vpravdě jsou. A s pokojným svědomím můžeme říci, že všech těchto hříchů se dopouštějí všichni trubači hesla, že vzdělanci nejsou katolíky.

Kdo náleží ke vzdělcům? Již slovo samo naznačuje, že ti lidé,

kteří měli schopnosti a příležitost dosáhnouti většího školení nejen odbornického, nýbrž všeobecného. Klademe důraz na všeobecnost získaného vzdělání, jelikož bez této podmínky nelze mluvit o vzdělanci, nýbrž jen o odborníkovi. Za našich poměrů by pak do skupiny vzdělců asi náleželi lidé aspoň se střední školou, ať již střední školu vychodili nebo soukromně svým přičiněním dosáhli vzdělání, jakého poskytuje střední škola. Výše pak stojí lidé z vysokých škol, nejvýše učenci a přední umělci všech oborů.

Již tedy víme, o kom uvažujeme, o lidech aspoň se středoškolským vzděláním. A nyní nás zajímá otázka, proč by neměli být katolíky? Na tuto otázku dostaneme nejprve odpověď, že mezi věrou a vědou, zvláště mezi katolictvím a světskými vědami je propast, ba více, nepřátelství na život a na smrt. Dovíte se hnedle, že byl zavřen Galileo Galilei pro vědeckou poučku o pohybu země, že byl upálen Giordano Bruno, a vůbec že katolictví má dogmata tvrdá a neústupná jako kosti a při tom velmi směšná — nemějte ve zlé, říkají tak — jako na př. dogma o stvoření světa atp. Kdežto věda prý žádných dogmat neuznává, věda je jen to, co můžeme smysly postřehnouti, o čem se vlastním rozumem přesvědčíme, takže na konec se snad dovíte velikou moudrost, třeba že hvězdáři ještě ani nebe ani Boha dalekohledem neviděli.

Nemá pravdy, kdo prohlašuje, že by mezi katolictvím a vzdělaností, vědou, musel býti rozpor či dokonce nepřátelství. Již proto ne, že jak katolictví, tak pravá věda a vzdělanost spějí k jednomu cíli: k pravdě a ke všemu dobru, které z poznání pravdy lidstvu přichází. Cíl je jeden, pravda, a pravda může býti jen jedna. A pravda zjištěná kteroukoliv vědou, ovšem pravda docela jistá, nemůže býti v rozporu nebo v nepřátelství s jistou pravdou katolickou. Jistou pravdou katolickou jsou články víry, jakési shrnutí svatých pravd z Písma sv. a z tradice. A jistou pravdou ostatních věd světských jsou poučky, kterým lze docela snadno říci rovněž články či dogmata té které vědy jako na př.: země má podobu koule; v tom řádu fysickém je všechno přitahováno k zemi přitažlivostí atp. Vědecké poučky praví, že v daném řádu věci nemohou býti přirozeně jinak, než jak je poučkami zjištěno. A ejhle, katolická dogmata nepraví nic jiného, než že v oboru náboženském nemůže býti jinak, než právě jak je řečeno. Po této stránce je stejně. Jako tedy není hanbou přijati vědecké poučky, které tvoří základ světského vzdělání, tak není hanbou přijmouti náboženské poučky, jež zase tvoří základ vzdělání a života náboženského. Kdo se v po-

volání a v praktickém životě obrátí zády k jistým pravdám vědeckým, ztroskotá, a stejně ztroskotávají, kdo se odvrátili od pravd náboženských. Proto právem můžeme říci, že čím dokonalejší vzdělání ve vědách světských, čím lepší základy všeobecné vzdělanosti a jednotlivce, tím hlubší a tím úrodnější má býti i náboženský, katolický život těchto vzdělanců. A také je.

Nepřátelství mezi vědou a náboženstvím ve skutečnosti neexistuje, nastati může jen zdánlivě, a to tenkrát, kdyby lidé pravdy náboženské chtěli přenášeti na vědy světské a naopak. Dokud se každý drží svého, je vše v pořádku a pokoji; ale každé překročení hranic působnosti a práva znamená jistý boj, jenž je na jedné straně jistě nespravedlivý. A jelikož Církev se nevměšuje do věd, nýbrž někteří vzdělanci, celí pyšní nad svým kouskem vědění, sedají na soudnou stolicí nad Církví a nad křesťanstvím, pak nutno nespravedlivého a nepoctivého útočníka hledati na straně vzdělanců — zlé vůle. Kdyby vzdělanost byla svou podstatou neslučitelná s katolictvím, nemohlo by býti aspoň ve vážné míře katolíků vzdělanců a učenců. Zatím však bylo a je vzdělaných a učených katolíků mnoho.

Nelze tu zabíhati do všech dob a na všechny obory vzdělanosti, abychom na jednotlivých učencích a vzdělancích ukázali, že nejen teoreticky, nýbrž i prakticky není sporu mezi katolictvím a vzdělaností, ba že je mezi nimi úzké spojení, že mohou býti spolu v jedné duši. Vzpomeňme z hvězdářů na př. na Galileiho, byl přece katolíkem a nečinil ze svého objevu pohybu země nic proti své víře; z posledních dob na učence Gianfranceschiho, světovou autoritu, při tom jesuitu a ředitele vatikánské observatoře; a ještě jednoho jesuity P. Froca, jenž dostal čestný název „otce tajfunů“, jelikož řídil na jesuitské observatoři v Číně studium povětrnosti a na jeho slovo čekala sta lodí, než v nebezpečných obdobích vyplula z přístavů; v Číně také víc než před 300 let působili jiní jesuitští učenci P. Ricci a P. Schall, kteří daleko předstihli staré učence čínské. Z pracovníků v oboru fyziky vzpomínáme na vynálezce trubkového parního kotlu Marka Séguina; ten se denně večer s rodinou, služebnictvem a hosty modlíval, přijímal svátosti. Kdysi mu pravila jedna paní: „Zpověď se hodí pro obyčejné lidi, ale pro vás, pane Séguine!...“ Na to dostala odpověď: „Vidíte, já se zpovídám a jsem tomu rád!“

Z badatelů o elektřině připomínáme učence Galvaniho, nelekejte se, byl františkánským terciářem. Měříte v užívání elektřiny

jednotkou, která se nazývá po svém objeviteli volt. A fysik Volta býval denně na mši sv. Opět jiný učenec v oboru elektřiny, Ampère, byl katolíkem, kdysi při pokusech zvolal: „Jak je Bůh veliký!“ V oboru radiotelegrafie vynikl fysik Branly, věřící katolík a profesor katolické university pařížské. Odskočme na území věd lékařských: kdo dal klíč k odstranění nakažlivých nemocí? Učenec a převeliký dobrotitel lidstva Pasteur, jenž byl hrd na to, že má víru jako bretoňská selka, jenž před celou učenou společností prohlásil, že nechce umírat stejně jako umírá bakterie, jenž v největších neštěstích chodíval Bohu děkovat za zkoušku a prosil Ho o sílu. Nelze pominouti lékaře Laënneca, jenž dal lékařské vědě nesmírně cennou maličkost — lékařské naslouchátko. Nedávno zemřel ve Vídni odborný lékař Batthyányi, a umíral jako světec. Italští katolíci se těší naději, že Bůh potěší Církev novým světcem universitním profesorem a učencem lékařem Ludvíkem Necchi, právníkem Ferrinim.

Bylo by záhodno pohlédnouti na pole jiných věd, do jiných vrstev vzdělců: veliký německý politik Windhorst byl horlivý katolík, ecuadorský president Garcia Moreno, horlivý katolík, osvoboditel Francie maršál Foch byl katolík, budovatel francouzské severní Afriky maršál Lyautey byl otevřeným katolíkem, badatel Sahary, kdysi důstojník, potom kněz-poustevník a mučedník Karel de Foucauld se stal knězem. Objevitel Nového světa Krištof Kolumbus byl hluboce věřící člověk. Myslitelé: sv. Tomáš Akvinský byl dominikán, kněz, vynikající francouzský filosof posledních dob Maritain je katolík. K rozvoji studia i praktického řešení dělnických otázek, které zrodila moderní doba, dal veliký podnět upřímně zbožný továrník Lev Harmel. Největší katolický tiskový apoštolát ve Francii vybudovali továrníci Vrauové. Vnuk Renanův a veliký umělec Arnošt Psichari padl s růžencem v ruce. Světové jméno básnické má francouzský vyslanec Pavel Claudel, jenž na příklad napsal oslavné písně o českých světcích. Náš skladatel Ant. Dvořák byl katolík. Jak již dosti bylo napsáno soupisů velikých vzdělců praktických katolíků, tak by, myslím, ještě mnoho knih bylo potřeba, kdyby kdo chtěl učiniti úplný soupis. A což teprve, kdyby měl spisovati všechny vynikající duchy i nekatolické, ale vyznávající víru v Boha Stvořitele a nejdobrotivějšího Otce!

Jak klidným uvažováním, tak i pohledem na velmi častou a v celém světě rozšířenou skutečnost docházíme k závěru, že vzdělanci, i největší učenci, objevitelé, státníci, umělci mohou býti kato-

líky a také praktickými, horlivými a upřímnými katolíky jsou. A když se rozhlédnete ve své okolí, najdete dosti a dosti vzdělanců s vzděláním středoškolským i s vysokoškolským, kteří upřímným a poctivým srdcem katolictví vyznávají a každým coulem katolicky žijí. Na tyto patřte a podle těchto suďte, zda lze vzdělanci katolicky věřiti a katolicky žíti!

Ano, ve svém okolí na ně patřte a na nich pozorujte, že museli často zápasiti o svou víru proti všem útokům polovzdělanců a v náboženských otázkách jistě nevzdělanců, kteří z vědy hleděli poznati jen to, co může při nesprávném pochopení býti proti náboženským pravdám, kteří domněnky vydávali za jistou pravdu, kteří záludně dovedli dávati vědeckým poučkám smysl, jež pravá vědecká čest a poctivost do něho nikdy klásti nebude.

Popatřte na katolíky vzdělance ve svém okolí a vizte, kolik snášejí posměchu, kolik snižování, kolik nadávek za to, jen za to, že jsou praktickými katolíky. Vizte, kolik nespravedlnosti zažívají, kolik opomenutí a přeskočení v postupu, kolik obětí na t. zv. trestaneckých stanicích služebních, kolik nespravedlností v kvalifikacích a v posudcích. Toto vizte a najdete vysvětlení, proč také dosti vzdělanců svou víru skrývá, tváří se, jako by víry neměli. Jsou slabí, ovšem, ale kdo je oslabil? Kdo je přestrašil, ne přesvědčil; ne že by vzdělanec katolíkem býti nemohl, ale on katolíkem takřka býti nesmí, chce-li vyniknouti, chce-li míti pokoj, nechce-li, aby jeho děti až do desátého kolena byly pronásledovány, obratně, nenápadně, ale zato tím účinněji. Nechť jen toto pomine a budete i u nás viděti, kolik vzdělanců bude otevřenými a praktickými katolíky!

Vzdělanec může býti katolíkem, je dokonce projevem dokonalejší vzdělanosti, kdo svým přičiněním najde cestu k činnému katolictví, upřímnému a důslednému. Veliké cti jsou hodni katoličtí vzdělanci, kteří přes pronásledování, přes všechny nevýhody a přes všecken posměch nevěřících dovedli vždy býti věrni své víře, jsou vpravdě charakterní, pravými vzdělanci! *Josef Papica.*

Obsah:

Armáda spásy pracuje nejlépe pro blaho ubohých?	5
Bílá hora — neštěstí národa?	7
Čeští bratři byli mučedníky za pravdu a národnost?	12
Dělníka Církev nechává otročiti pánům?	16
Dítě nemá býti připisováno určitému vyznání?	19
Fanatismus jest špatná vlastnost katolíků?	24
Filosofie křesťanská je zaostalá?	28
Filosofie nahrazuje náboženství?	31
Hus byl mučedníkem za pravdu Boží?	35
Husa Církev zavraždila?	39
Husitská doba je nejslavnější dobou národa?	43
Chelčický učitelem národa?	47
Jesuité připravili národ o víru?	51
„Kapitalismus třeba zničit“	55
Katolická Církev byla u nás obnovena násilím?	58
Katolíci jsou kulturně inferiorní?	60
Koniáš ničil drahocenné knihy?	67
Kristus nežil v pohodlí a nádheře?	69
Křížácké války dokazují, že se Církev šířila násilím?	73
Křesťanství je protikulturní?	75
„Moc vládní není od Boha“	80
Nespravedlnost v životě dokazuje, že není Boha?	83
Okultismus je náhrada za náboženství?	87
Peklo proti zdravému rozumu	90
Řády církevní jsou starosvětský přežitek?	97
Spiritismus má spojení se záhrobím?	103
Spolky katolické rozbíjejí jednotu národní?	106
Škola nesmí býti pod vlivem Církve?	110
Škola nemá vyučovati náboženství?	114
Útočení všech na katolickou Církev dokazuje, že se nehodí do moderní doby?	118
Věda odporuje víře?	119
Vlastnictví soukromé je krádeží?	123
Vzdělanci nejsou katolíky?	127

SBORNÍK KONTROVERSÍ

Sbírka přednášek, odpovídajících na
časová hesla protináboženská

Redigoval P. Em. Soukup O. P.

Díl V.

SPOLEČENSKÉ PROBLÉMY

Vydalo

Lidové knihkupectví v Olomouci

Vytiskly

Lidové závody tiskařské a nakladatelské,
spol. s r. o. v Olomouci

L. P. 1934